

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Karin Nilsson

Skyddet för personlig integritet vid allmän kameraövervakning

Examensarbete
30 högskolepoäng

Vilhelm Persson

Offentlig rätt

Termin 9

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Introduktion	4
1.2 Disposition	4
1.3 Syfte och frågeställningar	5
1.4 Metod och material	6
1.5 Teoretiska ansatser	8
1.6 Avgränsningar	9
1.6.1 Personlig integritet	9
1.6.2 Författningar m.m.	10
1.6.3 Beslut från länsstyrelsen	10
2 BAKGRUND	12
3 PERSONLIG INTEGRITET	14
3.1 Begreppet personlig integritet	14
3.2 Vilken rättsställning har personlig integritet?	15
3.2.1 Personlig integritet som ett instrumentellt värde	16
3.2.2 Personlig integritet som ett skyddsvärt intresse i sig	16
3.3 Övervakningen och den personliga integriteten	18
4 EUROPAKONVENTIONEN FÖR DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA	20
4.1 Skydd för privat- och familjeliv – artikel 8 första stycket	21
4.1.1 Offentliga platser	21
4.1.2 Offentliga personer	22
4.2 Undantag från huvudregeln – artikel 8 andra stycket	23
4.2.1 Undantag med stöd av lag	23
4.2.2 Proportionalitetsprincipen och de allmänna eller enskilda intressena	24
4.2.3 Nödvändigt i ett demokratiskt samhälle	25

5	REGERINGSFORMEN	28
5.1	2 kap. 6 § RF	28
5.2	Annat skydd för den personliga integriteten	30
6	LAG OM ALLMÄN KAMERAÖVERVAKNING	31
6.1	Arbetet fram till lagen om allmän kameraövervakning	31
6.2	Generella regleringar i lagen om allmän kameraövervakning	32
6.2.1	Vilken sorts övervakningsutrustning avses i lagens mening?	33
6.2.2	Upplysningsplikt	33
6.2.3	Bevarande av material, tystnadsplikt och straff	34
6.3	Plats dit allmänheten har tillträde	34
6.3.1	Ansöknings- och beslutsproceduren	35
6.3.2	Anmälan, tillståndsfri och tillståndspliktig övervakning	36
6.4	Överviktsprincipen vid tillståndsprövningen	38
6.4.1	Kameraövervakning behövs för att förebygga brott – särskilt brottsutsatt plats	39
6.4.2	Hur och vilken plats som ska övervakas – plats där integritetsintresset görs extra gällande	40
6.4.3	Hur och vilken plats som ska övervakas – övervakning av gator, torg och skolgårdar	42
7	BROTTLIGHET OCH KAMERAÖVERVAKNING	44
7.1	Brottsförebyggande effekter	44
7.2	Brottsupplärande effekter	45
7.2.1	Projekt Sydsamverkan	47
7.2.2	Två enkätundersökningar	47
7.3	Preventionism	48
7.4	Diskriminering vid övervakning	50
8	ETT FÖRSLAG – SOU 2009:87	51
9	BESLUT FRÅN LÄNSSTYRELSEN	53
9.1	Antalet tillstånd och anmälningar	53
9.2	Utredning av beslut fattade av Länsstyrelsen i Skåne 1997-2010	53
9.2.1	Beslut under 1997	54
9.2.2	Beslut under 2001	54
9.2.3	Beslut under 2007	55
9.2.4	Beslut under 2010	56
10	AVSLUTANDE REFLEKTIONER	59

10.1	Sammanfattning	59
10.2	Analys	60
10.2.1	Personlig integritet	60
10.2.2	Lag och rätt	62
10.2.2.1	EKMR, RF och LAK	62
10.2.2.2	Praxis	63
10.2.3	Brottsförebyggande och brottsupplärande åtgärder	65
10.2.4	Besluten från Länsstyrelsen i Skåne	66
10.3	Slutsats	69
	BILAGA A	71
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	78
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	83

Summary

The discussion about video surveillance in relation to privacy does not simply concern the outwardly apparent circumstances. A camera on the wall may not bother the passer by at that very moment, nor surveillance in the local supermarket or the fact that the pictures are saved for a period of time. It may be claimed that those individuals who have nothing to hide have nothing to fear. However, it has been argued that privacy plays a fundamental role in liberal democratic societies of today as protection of an individual's private life and as a base to human liberty. These assertions are not unchallenged, and the developing trend of camera surveillance shows a more permissive approach to surveillance. Each time a camera has helped to prevent or clear up a crime, the state has fulfilled one of its main tasks; to ensure a safe society. This comprises the core of this essay; namely, the interplay between the right to freedom as a protection of privacy on one hand, and on the other hand the state's mission to combat crime and maintain a safe society in an effective manner. Since Swedish law only allows video surveillance when used as a crime preventing measure if due regard has been given to privacy interest, the essay examines theories and arguments from both perspectives. Further, the essay discusses the balance by examining the current legal texts, court practice, and policy in the field of video surveillance. As the European Convention on Human Rights has a large impact in the area, the Convention and its practice in relation to the Swedish law is investigated further.

Sammanfattning

Diskussionen om allmän kameraövervakning i förhållande till personlig integritet når ett djupare plan än de rent faktiska omständigheterna. Att en kamera sitter på husväggen kanske inte stör den förbipasserande just i det ögonblicket. Inte heller stör det kanske att de lokala livsmedelsaffärerna övervakar butikerna med kameror och bevarar materialet en tid. Den som inte har något att dölja behöver inte frukta något sägs det. Det har dock hävdats att personlig integritet har en fundamental betydelse i liberala demokratiska samhällen av idag som bärare av skyddet för enskildas privatliv samt som grund till människors frihet. Dessa påståenden står inte oemotsagda och utvecklingstrenden inom allmän kameraövervakning vittnar om en allt mer tillåtande syn vad gäller övervakning. Varje gång en kamera har hjälpt till att förhindra eller klara upp ett brott har staten fullföljt en av sina viktigaste uppgifter, nämligen att tillförsäkra ett säkert samhälle. Det är detta uppsatsen handlar om, samspelet mellan rätten till frihet som skydd för den personliga integriteten och statens uppgift att bekämpa brott och upprätthålla ett tryggt samhälle på ett effektivt sätt. Eftersom kameraövervakning enligt lagen om allmän kameraövervakning tillåts ske för att förebygga brott endast om tillbörlig hänsyn har tagits integritetsintresset undersöks i uppsatsen teorier och argument från båda perspektiv. Uppsatsen behandlar denna avvägning genom att aktuell lagtext, praxis och doktrin inom området för kameraövervakning undersöks och utreds. Eftersom Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna har en stor påverkan inom området utreds konventionen och dess praxis i förhållande till den svenska rätten.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
Brå	Brottsförebygganderådet
EKMR	Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna
Europadomstolen	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
EU-stadgan	Europeiska unionens stadga om de mänskliga rättigheterna – Nice den 7 december 2000
FN	Förenta nationerna
HD	Högsta domstolen
JK	Justitiekanslern
LAK	Lagen (1995:150) om allmän kameraövervakning
Prop.	Proposition
PuL	Personuppgiftslagen (1998:204)
RF	Regeringsformen
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SCB	Statistiska centralbyrån
SOU	Statens offentliga utredningar

1 Inledning

1.1 Introduktion

Det är allt mer vanligt i dagens demokratiska samhällen att medborgarna blir kameraövervakade och att medborgarna bidrar till en övervakning av varandra. Av vissa har det hävdats att dagens demokratiska samhällen använder sig av kameraövervakning på ett sätt som tidigare sammankopplats med övervakning i mer auktoritära system. Detta främst vad gäller utbredningen av övervakningskameror och den allt mer tillåtande inställningen till kameraövervakningen.¹ Med detta sagt ska tilläggas att övervakning inte är något nytt i demokratiska samhällen, vare sig den övervakning som sker av institutioner eller den som sker av individer. Det har emellertid hävdats att vi är på väg in i en ny fas. Övervakningen intensifieras, normaliseras och utökas.² Denna utveckling väcker frågor kring skyddet för den personliga integriteten idag samt hur skyddet kan upprätthållas i en allt mer tekniskt utrustad värld där kameraövervakning på allmänna platser blir allt mer vanligt. Det uppkommer också frågor kring vilka effekter kameraövervakningen de facto har eller ska ha.

1.2 Disposition

I stort kan sägas att uppsatsen är indelad i fem större delar. Dessa delar är i sin tur indelade i flera underkapitel. Uppsatsen inleds med en redogörelse för bakgrunden till den allmänna diskussionen om skyddet för den personliga integriteten och kameraövervakningens utveckling. Bakgrundsdelen har dock hållits kort då vissa historiska fördjupningar sker kontinuerligt i uppsatsen.

Uppsatsens första del inleds med en redogörelse för begreppet personlig integritet. Detta eftersom begreppet utgör grunden i uppsatsen. Begreppet analyseras i den svenska kontexten men paralleller görs också till andra rättskulturer så som den amerikanska. I detta kapitel redogörs även för vilken rättsställning personlig integritet har eller bör ha. Vidare utreds integritetsspörsmål i förhållande till olika sorters övervakning och relationen dem emellan klarläggs.

Den andra delen av uppsatsen behandlar lag och rätt. Det aktuella rättsläget för allmän kameraövervakning behandlas. Det görs även en tillbakablick över rättsutvecklingen inom området. Denna del är disponerad på så vis att en redogörelse av EKMR och dess praxis behandlas först. Vad gäller skyddet för den personliga integriteten och övervakning är det art. 8 EKMR

¹ Bennett, Colin J, "The Privacy advocates – resisting the spread of surveillance", The MIT press Massachusetts Institute of Technology, 2008, s. 14.

² Hier, Sean P och Greenberg, Josh, "Surveillance – Power, problems and politics" UBC Press, Vancouver, 2009, s. viiii.

som är aktuell. En stor del av tolkningen av art. 8 redogörs för genom en genomgång av Europadomstolens praxis. Härfter redogörs det för regleringarna i regeringsformen (RF), främst 2 kap. 6 §.³ Denna redogörelse följs av en utförlig utredning av lagen (1995:150) om allmän kameraövervakning (LAK). Lagarna studeras ur ett historiskt perspektiv samt med beaktande av de ändamål de anses uppfylla. Utöver detta så görs en kartläggning av för denna uppsats relevant rättspraxis.

I uppsatsens tredje del behandlas olika teorier kring brottsprevention och brottsbekämpning eftersom kameraövervakningens främsta mål är att verka brottsförebyggande och brottsreducerande. Vidare studeras ett antal undersökningar som gjorts vad gäller kameraövervakningens effekter samt åsikter om dessa i doktrinen. I avsnitt 7.3 och 7.4 behandlas en del av den kritik som finns mot kameraövervakningens effekter. Hela kapitel 7 fokuserar på individ- och samhällseffekter av kameraövervakning i förhållande till de sociala och juridiska aspekterna av den personliga integriteten som finns.

I den fjärde delen görs en undersökning ute i verkligheten. I denna del undersöks beslut fattade av Länsstyrelsen i Skåne.

I den femte och sista delen av uppsatsen finns de avslutande reflektionerna. Detta kapitel innehåller sammanfattande delar som binder ihop och klarlägger resultat av utredningen. Det är också i denna femte del av uppsatsen som de slutliga analyserande delarna finns. I kap. 10.3 redogörs kortfattat för de svar som uppsatsen lett fram till utifrån de frågeställningar som följer nedan.

1.3 Syfte och frågeställningar

Eftersom det inte finns en enhetlig lagstiftning kring skyddet för den personliga integriteten inom svensk rätt är syftet med denna uppsats att studera integritetsskyddet inom området för kameraövervakning. Genom att studera ett område som kameraövervakning kan det göras djupdykningar i resonemang som ofta går stick i stäv med skyddet för den personliga integriteten. Detta är av stort intresse då uppsatsen syftar till att belysa de olika ståndpunkter som finns. Eftersom intresset för den personliga integriteten i förhållande till kameraövervakning tycks variera med tiden är syftet med uppsatsen även att belysa denna förändring samt att förstå vad som bidragit till förändringen.

En utredning har gjorts beträffande ett antal beslut fattade av Länsstyrelsen i Skåne. Utredningen har vidtagits med syfte att belysa tillämpningen av reglerna för allmän kameraövervakning inom myndigheten. Ett annat syfte

³ Regeringsformen behandlas i denna uppsats efter EKMR då jag ansåg det mer passande att behandla dessa regleringar i nära anknytning till LAK. Denna indelning syftar inte till att befästa någon sorts hierarki mellan EKMR och RF. Det får vara ämne för annan uppsats.

är att se om länsstyrelsens beslut följer den påstådda pågående trenden som innebär ett ökat övervakningssamhälle.

Sammanfattningsvis kan sägas att eftersom samhället påverkar rättsläget och rättsläget påverkar samhället⁴, är uppsatsens syfte att klargöra och analysera denna utveckling.

För att uppnå uppsatsens syften har följande frågeställningar varit av central betydelse under uppsatsens gång:

- Hur har integritetsskyddet förändrats inom området för allmän kameraövervakning?
- Vilka är och vad innebär de olika argumenten som framförs vid behandlingen av frågor kring allmän kameraövervakning?
- Hur förhåller sig Länsstyrelsen i Skånes beslut i tillståndsprövningar av allmän kameraövervakning till rådande rättsläge? Kan det skönjas någon utveckling inom området för kameraövervakning utifrån de studerade besluten?
- Hur påverkar den aktuella omgivningen kameraövervakningen och hur påverkar kameraövervakningen den aktuella omgivningen?

1.4 Metod och material

I enlighet med den traditionella rättsdogmatiska metoden studeras i denna uppsats rättskällorna i förhållande till den dignitet de tillerkänns. Aktuell lagtext behandlas ingående och har tolkats i ljuset av praxis, förarbeten och doktrin.⁵ Då uppsatsens syfte delvis är att belysa rättsutvecklingen inom området för kameraövervakning har ett historiskt perspektiv tillämpats. Detta historiska perspektiv har främst studerats genom undersökningar av tidigare lagtext inom området samt olika utredningar. Den första lagtexten kom under 1970-talet och uppsatsen behandlar rättsutvecklingen fram tills idag. Exempel på utredningar som använts är det arbete som integritetsskyddskommittén utförde på uppdrag av regeringen under 2004-2008. Vidare undersöks propositioner som behandlat ämnet under den undersökta perioden.

Det material som använts inom studien av rättsläget (EKMR och de svenska lagreglerna) är främst juridisk litteratur och artiklar. Praxis har studerats och behandlats i den mån den är relevant för uppsatsen. Europadomstolens praxis har inhämtats från den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas databas HUDOC (Human Rights Documentation). Svensk praxis har behandlats på alla nivåer den funnits tillgänglig i de juridiska databaserna. Det förekommer också ett stort antal domar från kammarrätten och förvaltningsrätten⁶ i den delen av uppsatsen som behandlar det aktuella

⁴ Lehrberg, Bert, "Praktisk juridisk metod", I.B.A, Uppsala, 2010, s. 85.

⁵ Lehrberg, Bert, 2010, s. 87 ff.

⁶ Sedan den 15 februari 2010 har 23 länsrätter blivit 12 förvaltningsrätter i och med en omstruktureringsåtgärd genomförd på uppdrag av regeringen beslutad av riksdagen. Då de

rättsläget. Dessa domar har främst hämtats från SOU 2009:87 ”*En ny kameraövervakningslag*” då de inte finns tillgängliga i de juridiska databaserna. Domarna har använts eftersom de har en viktig funktion för uppsatsens syfte att studera rättsläget och eventuella förändringar inom det samma. I uppsatsen behandlas de övergripande förändringar SOU 2009:87 föreskriver. Ett lagförslag efter SOU:n väntas komma under 2011 eller 2012. I det fall inget lagförslag kommer eller de föreslagna ändringarna inte får gehör är de ändå viktiga inom ämnet. Det har påståtts att lagförslag vilka aldrig blev av ändock kan påverka tolkningen inom området i framtiden.⁷ I vart fall utgör utredningens förslag goda riktlinjer för de tankar om förändring som finns inom området

Uppsatsen innehåller även rättsociologiska aspekter, främst frågor kring den personliga integriteten och olika brottsbekämpningsteorier. Då båda dessa områden är starkt influerade av samhället, traditioner och politik har utöver rent juridisk litteratur även annan litteratur använts. Den andra delen består främst av rättsociologisk litteratur som härstammar från Storbritannien eftersom landet gått i bräschen för kameraövervakning. Litteraturen har dock endast behandlats i de delar det funnits en tydlig relevans för de svenska förhållandena. Vad gäller den svenska litteraturen och den svenska juridiska debatten inom området för personlig integritet har särskilt artiklar från 2007 års Häringsesymposium⁸ varit behjälpliga. De artiklar som härstammar därifrån och som publicerats i Svensk juristtidning har använts flitigt i uppsatsen då de berör uppsatsens område ingående. I den delen av uppsatsen som behandlar brottsbekämpning och brottsuppklarande åtgärder finns företrädesvis utredningar från Brå, men även juridisk och rättsociologisk litteratur. Exempel på annat material som använts är information om polismyndighetens projekt Sydsamverkan. Detta projekt syftar till att kartlägga alla övervakningskameror inom området för projektet för att lättare klara upp brott. Två enkätundersökningar har också använts i uppsatsen (den ena utförd av SCB på uppdrag av Integritetsskyddskommittén och den andra utförd av Sociologiska institutionen vid Lund på uppdrag av Brå).

38 beslut från Länsstyrelsen i Skåne har studerats i uppsatsen. De beslut som undersökts kommer från år 1997, 2001, 2007 och 2010. I kapitel 1.6.3 finns en närmare redogörelse för avgränsningar samt en urvalsförklaring. Besluten har analyserats var för sig i förhållande till rådande rättsläge men också i förhållande till varandra. Utöver det har en analys gjorts både vad avser utformning och innebörd. Beslutens utformning har analyserats med avsikten att göra en granskning av betydelsen av formalia i såväl det enskilda fallet som i det större sammanhanget. Beslutens innebörd har

flesta domar som använts i denna uppsats avkunnats innan omstruktureringen från länsrätter till förvaltningsrätter hänvisas det till länsrätten i de fall domen avkunnats innan omstruktureringen.

⁷ Peczenik, Alexander, ”Juridikens metodproblem”, Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm, 1980, s. 141 f.

⁸ Detta år hölls symposiet med tonvikt på frågor kring personlig integritet.

analyserats i förhållande till främst LAK. I bilaga A finns tabeller med mer precisa referenser till besluten.

1.5 Teoretiska ansatser

Detta kapitel syftar till att kort redogöra för de teorier som närmare används och som ligger till grund för uppsatsen.

I liberala demokratiska stater som Sverige är en av statens viktigaste uppgifter att främja individers frihet. I denna uppsats konstateras att skyddet för den personliga integriteten till viss del utgör grunden för människors frihet. Det vill säga att frihet och personlig integritet är nära sammankopplade. Det framkommer också att ett motstående intresse är statens uppgift att bekämpa brott för att skapa ett tryggt samhälle för medborgarna att leva i. En teori som behandlar dessa spörsmål och som är tongivande för uppsatsen är Foucaults teori. Han menar att den liberala staten inte främjar individers frihet utan i stället prioriterar en effektiv styrning och när detta sker så hamnar individen i kläm mellan experter och specialister som på detta sätt kan kontrollera det rättsliga området.⁹ I förhållande till denna uppsats och vad gäller kameraövervakning kan exempel på detta vara att den allt mer tillåtande attityden till kameraövervakning baseras på statistik, kostnadskalkyler och prognoser av kameraövervakningens effekter eller den påstådda ökade brottsligheten. Dessa resultat berättigar en effektiv styrning framför skyddet för individens frihet. Foucaults teori behandlas i uppsatsen delvis genom att individens frihet (i uppsatsen i form av skyddet för personlig integritet) tillerkänns ett motstående intresse gentemot statens rätt och skyldighet att bibehålla säkerheten och bekämpa brott, och framförallt göra det effektivt.

I avsnitt 1.6.1 om avgränsningar finns en utförlig redogörelse för förhållandena inom området för personlig integritet. Det kan dock kort nämnas här att Stig Strömholms teori om vad som utgör en kränkning av den personliga integriteten till stor del använts. Vidare studeras också teorier för vilken rättsställning personlig integritet innehar. Två olika teorier lyfts, den ena där personlig integritet anses inneha ett skyddsvärt intresse i sig och den andra där skyddet för den personliga integriteten endast tillerkänns ett instrumentellt värde.

Teorier som används för de brottsförebyggande och brottsuppklarande åtgärderna består av situationell prevention samt social prevention. Dessa står för olika sätt att närma sig brottslighet. Ett tredje sätt att se på brottslighet framförs genom Petter Asp och hans teori om preventionism. I slutet av kapitlet som berör kameraövervakningens effekter behandlas också en teori som hävdar att övervakningskameror leder till diskriminering.

En vedertagen teori som används för att utföra analysen av de beslut länsstyrelsen fattat är teorin om frontlinjebyråkrater. Denna teori går ut på

⁹ Nilsson, Roddy, "Foucault – en introduktion" *Égalité*, Malmö, 2008, s. 133 ff.

att när offentliga myndigheter eller organisationer endast jobbar efter målstadganden eller övergripande mål blir beslutsfattandet koncentrerat till enskilda fall och läggs på aktuell personal. En förskjutning görs då från folkvalda politiker med en aktiv agenda till personal inom förvaltning och tjänstemän. Denna förskjutning kan leda till en utveckling som är svårkontrollerbar både för politiker och för medborgare.¹⁰

1.6 Avgränsningar

Vissa avgränsningar har varit styrande för arbetet med uppsatsen. Det rör avgränsningar i valet av behandlade författningar samt en avgränsning och indelning av begreppet personlig integritet. För urvalet av beslut från länsstyrelsen har det också vidtagits avgränsningar.

1.6.1 Personlig integritet

Det har växt fram en struktur eller ett synsätt att arbeta med frågor rörande personlig integritet. Bland annat har det talats om en kränkingskatalog där olika handlanden har grupperats för att markera områden där den personliga integriteten berörs.¹¹ Exempel ur denna katalog är kroppsundersökning, intrång i den privata sfären genom exempelvis skuggning eller spionerande, telefonavlyssning, olovlig ljudupptagning, fotografering, filmupptagning eller avslöjande inför offentligheten av annans privata förhållanden. Innehållet i denna uppsats är avgränsat till ljudupptagning, fotografering¹² och filmupptagning. Detta då det är dessa grupper som berörs av 2 kap 6 § RF samt LAK. Den grupp som handlar om avslöjande inför offentligheten av annans privata förhållande kommer att beröras då vissa anser det vara en förutsättning för att tala om en kränkning av den personliga integriteten. Den behandlas dock endast subsidiärt i förhållande till de övriga tre grupperna.

En annan indelning kan vara att gruppera de fall som anses utgöra en kränkning av integriteten. Stig Strömholm har gjort en sådan indelning och funnit att tre grupper finns. Den första; intrång i en persons privata sfär, oavsett om det sker i fysisk eller annan mening, den andra; insamlande av uppgifter om en persons privata förhållanden och den sista och tredje gruppen; offentliggörande eller annan användning av uppgifter om en persons privata förhållanden.¹³ Alla tre grupper aktualiseras i denna uppsats då de rör frågor som aktualiseras vid en diskussion kring den personliga integriteten.

¹⁰ Rothstein, Bo (red.), "Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem", SNS förlag, 3e upplagan, Stockholm, 2001, s. 67 f.

¹¹ Strömholm, Stig, "Integritetsskyddet – ett försök till internationell lägesbestämning", SvJT 1971 s. 695 ff.

¹² I detta fall avser jag behandla fotografering som sker med hjälp av övervakningskameror. Oftast i form av att stillbilder tas av övervakningsutrustningen. Det är inte fotografering utförd av privatpersoner med kameror, mobiltelefoner eller annan besläktad teknik som avses.

¹³ Strömholm, Stig, SvJT 1971 s. 698 ff.

Sammanfattningsvis behandlas i denna uppsats endast frågor kring den personliga integriteten som berör ljudupptagning, fotografering eller filmupptagning. Det vill säga de fall som berör den personliga integriteten i ideell mening och de regleringar och bestämmelser som berör kameraövervakning och skyddet mot kränkning av den personliga integriteten enligt Stig Strömholms indelning.

1.6.2 Författningar m.m.

Det finns på ett antal ställen regleringar kring skyddet för privatlivet och den personliga integriteten. Exempelvis finns det uttryckt i EU-stadgan som är del av EU:s rättsordning. Den behandlas dock inte i denna uppsats då stadgan proklamerar att i de fall de behandlar samma eller likartade spörsmål ska innehållet vara detsamma i stadgan som i Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna.¹⁴ Konventionen behandlas ingående i uppsatsen.

FN:s konvention om de medborgerliga fri- och rättigheterna behandlar också spörsmålen kring skydd för privat- och familjelivet. Den behandlas dock inte heller i denna uppsats. Det är för denna uppsats mer angeläget att djupare analysera och studera förhållandet mellan personlig integritet och kameraövervakning i svensk lagstiftning samt i EKMR.

Tonvikten i denna uppsats ligger på övervakning av offentliga platser det vill säga platser dit allmänheten har tillträde. Därför är fokus placerat kring LAK. För övervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde är det reglerna i personuppgiftslagen¹⁵ (PuL) som är tillämpliga. Dessa behandlas dock i denna uppsats bara i den mån de är intressanta för regleringen av övervakningen av allmänna platser. Vidare är PuL subsidiär i förhållande till mer specifik lagstiftning inom området vilket innebär att LAK har företräde vid tolkning och reglering.¹⁶

1.6.3 Beslut från länsstyrelsen

I den del aktuella beslut från Länsstyrelsen i Skåne har undersökts har urvalet baserats mycket på vilket material som funnits tillgängligt och lättåtkomligt. Då jag haft begränsad tid för min undersökning har antalet beslut landat på 38 stycken. Först och främst beslutade jag mig för att gå igenom ett antal beslut som fanns i pärmar vid Länsstyrelsens i Skånes arkiv i Kristianstad. I dessa pärmar fanns alla de beslut fattade av länsstyrelsen efter datoriseringen 1997 och som fortfarande var gällande. Det fick bli en bra startpunkt då de fanns tillgängliga på plats. För att få en spridning på besluten beslutade jag mig för att undersöka beslut från fyra olika år. Valet föll på 1997 då dessa beslut fattats innan den nu gällande lagstiftningen

¹⁴ SOU 2008:3, ”Skyddet för den personliga integriteten – bedömningar och förslag”, Slutbetänkande av integritetsskyddskommittén, s. 71 ff.

¹⁵ Personuppgiftslagen (1998:204).

¹⁶ Prop. 1997/98:64, ”Lag om allmän kameraövervakning”, s. 41.

angående kameraövervakning trädde i kraft. Det var även de tidigaste jag kunde välja för att få beslut fattade av den gemensamma myndigheten Länsstyrelsen i Skåne län. Vidare beslutade jag mig för att granska beslut fattade förra året, 2010. Detta då de skulle representera dagens debatt och vara de mest aktuella besluten. För att kunna studera en förändring av rättsområdet valdes ytterligare två år mellan 1997 och 2010. Då det var många beslut fattade under 2007 valdes tio beslut ut och det sista året som valdes var 2001 eftersom det fick representera början av 2000-talet. 1997 var det dock så pass få beslut fattade att jag har fått nöja mig med åtta stycken totalt. Då antalet fattade beslut det året var betydligt färre än nästkommande kan det likväl kan anses vara representativt.

Studien gör inte anspråk på att vara uttömmande eller fullständig i den mån att alla beslut fattade under aktuella år har undersökts. Det ska snarare ses som stickprov ur en mängd beslut och studeras som en bedömningsgrund för aktuell rättsutveckling och aktuella tendenser.

2 Bakgrund

Europakonventionen med sina dryga 60 år på nacken har idag undertecknats av en rad stater. Tanken med konventionen är att skydda de rättigheter som i konventionen räknas som mänskliga rättigheter. Själva grunden för mänskliga rättigheter kan sökas inom fältet för de liberala teorierna. En av dessa är John Lockes¹⁷ teori att all lagstiftning, all maktutövning och all rättsskipning ska ha individens rättigheter och skydd som sitt främsta mål. Enligt Locke är statens uppgift att skydda lag och rätt. De medborgerliga rättigheter som staten ska skydda är redan klarlagda, de utformas i naturtillståndet och tillkommer rättmätigt alla medborgare oavsett vad staten anser. Dessa rättigheter inkluderar åsiktsfrihet och en rätt att rättmätigt få det som tillkommer en genom arbete eller annat lagligt förvärv.¹⁸ Dessa grundläggande friheter för individen liknar de tankar om mänskliga rättigheter som idag återfinns inom EKMR. Rätten till personlig integritet är en av dem.

Under 1700-talet fortsätter upplysningstänkare att befästa idén om individens frihet i form av individens rättighet. Idéerna står dock inte oemotsagda och exempelvis Hegel¹⁹ förespråkar att friheten ska begränsas. Hans teori innebär att individuell frihet skyddas genom rättssäkerhet, men för att uppnå rättssäkerhet måste individens frihet begränsas. Hegels teori har till viss del haft fäste i Sverige, då Sverige styrts efter socialliberala värderingar. Det vill säga att det medgetts statliga regleringar eftersom begränsningar av människors frihet har ansetts vara ett medel för att nå andra rättigheter.²⁰ Företrädare för socialliberalismen var John Stuart Mill.²¹ Mill talade även om en privat sfär vilken kan anses vara en grund för vår tids begrepp personlig integritet. Denna sfär utgjorde gränsen för hur och när staten kunde ingripa i enskildas liv.²² Denna gräns är aktuell än idag då kameraövervakning får ske för att förebygga brott endast då en avvägning gjorts med hänsyn till integritetsintresset.

Grundsynsättet angående individens skydd gentemot staten och även skyddet gentemot andra individer för enskildas personliga integritet kan sägas vara beständigt i den mening att det debatteras såväl nu som för flera hundra år sedan. Dock förändras förutsättningarna för debatten. Ny teknik lanseras och en förändrad syn på användningen av tekniken kan skönjas. Det

¹⁷ John Locke (1632-1704) ses ofta som liberalismens grundare. Se Liedman, Sven-Eric, "Från Platon till Kriget mot terrorismen", Albert Bonniers Förlag, 14e upplagan 2005, s. 166.

¹⁸ Liedman, Sven-Eric, 2005, s. 114 ff.

¹⁹ George Wilhelm Freidrich Hegel (1770-1831) förespråkar en mer konservativ hållning än tidens upplysningstänkare.

²⁰ Liedman, Sven-Eric, 2005, s. 168 ff.

²¹ John Stuart Mill (1806-1873).

²² Collste, Göran, "Personlig integritet", Centrum för tillämpad etik Universitetet i Linköping, artikeln återfinns i SOU 1997:39 "Integritet, Offentlighet och informationsteknik", Stockholm, 1997, s. 797.

är exempelvis betydligt vanligare med övervakningskameror idag än 1998 då den aktuella kameraövervakningslagen trädde i kraft och övervakningens utveckling fortsätter.²³ Lagstiftningar och regleringar är i behov av ständig utveckling då tekniken och möjlig användning utvecklas kontinuerligt.²⁴

Den tekniska utvecklingen kan sägas ha verkat på två sätt, dels har den bidragit till att det är lättare att registrera och ta upp information om vad människor gör, dels har det ökade informationsflödet och den ökade tekniska utvecklingen gjort att vi i större grad omger oss med och använder oss av teknik som är lätt att spåra. Det är i dagsläget en realitet att det konstant introduceras ny teknik som vi kan använda oss av och den är både snabb och effektiv. Den tekniska utvecklingen förädlas och samhället och dess värderingar förändras.²⁵ Det är därför det är av yttersta vikt att kontinuerligt följa och utvärdera lagstiftningen för att kunna avgöra åt vilket håll det drar och för att i denna föränderliga värld upprätthålla ett adekvat skydd för den personliga integriteten samtidigt som tekniken ska utnyttjas på bästa möjliga sätt.

²³ Welsh, Brandon C och Farrington, David P, "Kameraövervakning och brottsprevention: en systematisk forskningsgenomgång" Brå rapport 2007:29, Stockholm, 2007, s. 7.

²⁴ Ds 1994:51, "Skyddet för enskilda personers privatliv – en studie", (Regeringskansliets offsetcentral), Stockholm, s. 23 f.

²⁵ Ds 1994:51, s. 23 ff.

3 Personlig integritet

Allmän kameraövervakning och skyddet för den personliga integriteten är starkt sammankopplade. Det är svårt att utreda den allmänna kameraövervakningen utan att ha förståelse för vad den personliga integriteten innebär eller avser. Detta då tillbörlig hänsyn alltid ska tas till integritetsaspekter vid allmän kameraövervakning.²⁶ I det följande kapitlet undersöks olika sätt att tänka kring personlig integritet och olika definitioner och begrepp utreds. Framförallt utreds vilken rättsställning skyddet för den personliga integriteten har i Sverige. I avsnitt 3.2 klargörs relationen mellan övervakning och personlig integritet närmre.

3.1 Begreppet personlig integritet

Att tala om personlig integritet kan skapa besvär, inte bara vad gäller definitioner utan också avgränsningar kring ett omfattande och föränderligt begrepp. Detta då samhället har en definition som inte alltid är överensstämmande med juridikens och tvärtom. Eftersom begreppet personlig integritet och synen på den förändras med tiden och det som var accepterat igår kan skapa debatt och motstånd idag är det svårt att veta vad definitionen avser och vilket perspektiv som används.²⁷ Ordet integritet betyder enligt uppslagsverket orubbat tillstånd, okränkbarhet och oberoende.²⁸ Lite paradoxalt kan tyckas eftersom integritet som begrepp i samhället idag är föränderligt och varierande medan betydelsen av ordet är det motsatta; just orubbat tillstånd.

Inom juridiken kan problemet vara att det inte finns någon allmängiltig definition för begreppet eller för vilka gränser individer har rätt att åberopa för integritetsskyddet.²⁹ Det är även viktigt att poängtera att begreppet personlig integritet genom tiden har haft olika innebörder och än i dag kan det skönjas olika betydelser beroende på vem som tillfrågas. Det är ett begrepp starkt påverkat av sociala, politiska och kulturella intressen. Det vill säga ett med tiden föränderligt begrepp som påverkas av både juridiken och samhället. Behovet av rätten till personlig integritet är dock viktigt då människor söker vägar för att främja sin integritet.³⁰ Inom svensk rätt har Stig Strömholms kategorisering varit tongivande. Kategorierna består av: i) intrång i en persons privata sfär, oavsett om det sker i fysisk eller annan mening, ii) insamlande av uppgifter om en persons privata förhållanden och iii) offentliggörande eller annan användning av uppgifter om en persons privata förhållanden. Alla tre kategorierna har den gemensamma nämnaren att de kan komma att beröra en upplevd förlorad kontroll över information

²⁶ 1 § LAK.

²⁷ Ds 1994:51, s. 9.

²⁸ Svenska akademins ordlista, 13e upplagan, 2006, s. 389.

²⁹ Nek, Lennart, "Personlig integritet – den privata sfären", Författares bokmaskin, Stockholm, 1997, s. 10 ff.

³⁰ Bennett, Colin J, 2008, s. 1 f.

eller uppgifter om en själv.³¹ Det svenska begreppet personlig integritet kan även jämföras med engelskans *privacy* då det används för samma syfte. Att personlig integritet kan vara olika från människa till människa är inte svårt att förstå då vi alla har olika värdegrunder, men enligt den amerikanske filosofen W A Parent skiljer det sig även mellan olika samhällen. Vidare skriver Parent att information för att kränka en viss persons ”privacy” ska vara dokumenterad, detta då informationen får anses vara offentliggjord och ha upphört att vara privat i den stunden den dokumenteras.³² Göran Collste³³ å sin sida argumenterar liksom Strömholm för att det i svensk kontext finns en kränkning av den personliga integriteten i den mån ett intrång sker i den privata sfären och detta oavsett om det finns uppgifter som det finns rimliga skäl att beteckna som integritetskränkande sprids.³⁴ Det argumenteras också för att enbart övervakningen eller känslan av att vara övervakad innebär ett intrång i den personliga integriteten i svensk kontext. Detta är ett så kallat abstrakt integritetsintrång.³⁵ Inom EKMR som också är del av svensk rätt är hanteringen och bevarandet av det inspelade materialet avgörande för frågan huruvida en persons personliga integritet har kränkts.³⁶

3.2 Vilken rättsställning har personlig integritet?

Integritetsskyddskommittén gjorde mellan 2004 och 2008 en extensiv utredning gällande integritetsskyddet i Sverige i sin helhet. Kommittén riktade kritik mot rådande lagstiftning och de förändringar som ansågs ha bidragit till att integritetsskyddet försvagats under en längre tid. En av anledningarna till att skyddet försvagades ansågs vara att integritetsaspekterna fick för lite utrymme. Om de behandlades överhuvudtaget i lagstiftningsprocessen gjordes det utan hänsyn till det enskilda fallet. Alltså fanns det en schablonmässig prövning av integritetsfrågorna trots att de behandlade olika områden.³⁷ Personlig integritet har inte skyddats på ett lika klart och enhetligt sätt inom svensk rätt som i andra rättssystem utan staten har ansetts kunna ta väl tillvara de enskilda medborgarnas intressen.³⁸ Detta kan antas ha sin grund i den relativt starka myndighetstilltro som medborgare generellt sett haft samt det faktum att Sverige haft en lugn process mot demokrati och välstånd. Kriser, katastrofer och oroligheter i form av revolutioner och krig tenderar att minska medborgarnas tillit till staten och därav har det kommit att författas ett starkare skydd i förhållande till staten i länder som haft en sådan

³¹ Collste, Göran, 1997, s. 787.

³² Collste, Göran, 1997, s. 792.

³³ Professor i tillämpad etik vid Linköpings Universitet.

³⁴ Collste, Göran, 1997, s. 792 f.

³⁵ Axberger, Hans-Gunnar, ”Integritetsskydd i perspektiv”, SvJT 2009 s. 468.

³⁶ Norris, Clive and Wilson Dean, ”Surveillance, crime and social control”, Ashgate Publishing Limited, Hampshire England, 2006, s. 185 f.

³⁷ SOU 2007:22, ”Skyddet för den personliga integriteten – kartläggning och analys”, del 1, s. 445 ff.

³⁸ Axberger, Hans-Gunnar, SvJT 2009 s. 468.

historia.³⁹ I stället har personlig integritet i Sverige skyddats genom olika lagstiftningar och inom olika områden. Exempelvis skyddas den personliga integriteten i förhållande till allmän kameraövervakning eftersom en avvägning alltid måste göras i det enskilda fallet med beaktande av integritetsintresset.

Argument för att skydda den personliga integriteten kan i stort anses komma från två olika håll. De som anser att integritetsintresset innehar ett instrumentellt värde och de som anser att det i sig är ett skyddsvärt intresse.

3.2.1 Personlig integritet som ett instrumentellt värde

En av de som förespråkar ett skydd för personlig integritet som ett instrumentellt värde är professor Göran Collste. Han tar i sin utredning upp ett exempel som berör personregister. Collste hävdar att medborgare har ett berättigat anspråk att myndigheter och personer som befattar sig med register hanterar dessa så att den personliga integriteten inte kränks. Anspråket på den personliga integriteten är berättigat då det är ett medel för att tillfredsställa ett annat legitimt intresse hos individerna, en moralisk personlighet, det vill säga en känsla av att vara unik och förmåga att vara suverän. Personlig integritet skulle i detta fall ha ett instrumentellt värde.

Vidare kan personlig integritet ses som ett instrumentellt värde för att bibehålla rättssäkerheten eftersom ett starkt skydd för den personliga integriteten minskar misstron mot myndigheter och ergo ökar tilliten till systemet. Emellertid ska det påpekas att det inom svensk rättstradition finns en stor tillit till systemet och statsmakten.⁴⁰ Det har dock hävdats att risken för maktmissbruk minskar om individer känner sig unika och suveräna. Det är viktigt att medborgare i en stat inte känner en rädsla för att information om privatlivet ska spridas. Förespråkare för detta synsätt vill medelst begränsningar i övervakningen uppnå ett bättre skydd för integriteten, dock ska noteras att de inte ser övervakning per se som ett hot mot enskildas personliga integritet.⁴¹

3.2.2 Personlig integritet som ett skyddsvärt intresse i sig

Det finns också de som anser att personlig integritet är ett skyddsvärt intresse i sig.⁴² Att personlig integritet har ett egenvärde i sig följer de teorier som anser integriteten vara ett fundament i ett demokratiskt samhälle. Det är alltså inte bara individen som sådan som berörs av övervakningen utan hela det demokratiska systemet är beroende av ett adekvat skydd för den personliga integriteten. Personlig integritet skulle

³⁹ Axberger, Hans-Gunnar, SvJT 2009 s. 468.

⁴⁰ Axberger, Hans-Gunnar, SvJT 2009 s. 468.

⁴¹ Bennett, Colin J, 2008, s. 10 f.

⁴² Collste, Göran, 1997, s. 800 f.

enligt dessa förespråkare inneha en kollektiv rättsställning i den meningen att samhället i stort tjänar på en frånvaro av övervakning.⁴³ Det anses vara ett tillräckligt stort hot mot den personliga integriteten att det inte längre finns möjlighet att kontrollera den information som skulle kunna spridas.⁴⁴ Det har också hävdats att den personliga integriteten är viktig för en persons frihet. Frihet kan vara något som bagatelliseras inom debatten då det är ett grundläggande värde som är svårdefinierat och inte sällan tas frihetsaspekten förgiven i debatten. Faktum kvarstår dock att förlorad frihet är svår att ta tillbaka i efterhand när friheten har minskat. Enligt detta synsätt är personlig integritet och frihet skyddsvärda intressen var och en för sig även om de existerar i en symbios.⁴⁵

Hur ska i så fall den personliga integriteten skyddas om den innehar en kollektiv rättsställning? Det är värt att diskutera eftersom flera olika regleringar finns inom olika områden och inom olika lagar i Sverige. Europakonventionen genom art. 8 innefattar till skillnad från svensk rätt en samlad katalog av de olika kränkningarna. Det är emellertid så att i nästan samtliga fall, både i svensk lagstiftning och i EKMR, måste den personliga integriteten vägas mot andra intressen och grundläggande rättigheter. Så är fallet vid filmning eller fotografering där rätten till tryckfrihet m.m. står som motvikt. Likaså finns en avvägningsaspekt vid sekretessfrågor, fast då är det offentlighetsprincipen som väger tungt.⁴⁶ I svensk rätt görs en bedömning huruvida intresset för den personliga integriteten är större än övervakningsintresset vid kameraövervakning. Hänsyn tas bland annat till de brottsförebyggande aspekterna, platsen och omfattningen av övervakningen.⁴⁷ I EKMR stadgas att inskränkningar får göras om det är till skydd för statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.⁴⁸ Alltid finns det motstående intressen där myndigheter och domstolar måste göra en avvägning och varje område prövas för sig. För att förhindra att integritetsskyddet i stort urholkas eller generellt sett blir mindre föreslår rättschefen Olle Abrahamsson en mer enhetlig syn kring integritetsfrågor. Abrahamssons lösning för att skapa ett generellt sett bättre skydd går ut på att de olika integritetskränkande åtgärderna jämförs med varandra och att de blir utvärderade som en enhet. Blir kränkningen större inom ett område kan tänkas att kränkningar ska undvikas inom andra områden för att jämna ut den totala kränkningen av personers integritet. Ur den totala "potten" av personlig integritet får endast en viss total kränkning ske och detta oavsett syftet med kränkningen. För att avgöra vilka kränkningar som ska prioriteras ska hänsyn tas till effektiviteten och folkets åsikt om

⁴³ Bennett, Colin J, 2008, s. 10.

⁴⁴ Bennett, Colin J, 2008, s. xi.

⁴⁵ Ulväng Magnus, "Brottsbekämpning, rättssäkerhet och integritet – vad är det som har hänt och vad ska vi göra?", SvJT 2007 s. 1.

⁴⁶ Munck, Johan, "Synpunkter på några integritetsskyddsfrågor", SvJT 2009 s. 499.

⁴⁷ 6 § LAK.

⁴⁸ Art. 8 EKMR.

kränkningen. Effektiva åtgärder med direkta resultat till låga kostnader ska prioriteras framför osäkra tidskrävande resultat till stora kostnader.⁴⁹

På detta svarar justitierådet Johan Munck med ett par kommentarer. Munck ifrågasätter den höga grad av inblandning Olle Abrahamsson vill ge allmänheten. Problemet med att ställa frågor så att svaren blir relevanta för helhetssynen eller möjligheten att utläsa en homogen mening skulle enligt Munck vara svårt. Detta då svaren ofta är så pass ojämförbara att slutsatser med hjälp av dem skulle vara felaktiga när det ska skapas en helhetsbild. Han ställer sig också frågande till i vilken grad effektiviteten kan mätas innan åtgärden vidtagits eller vem som skulle svara för denna helhetsöversyn som Abrahamsson förespråkar.⁵⁰ En annan kritik mot Abrahamsson har varit att det skulle vara svårt att instifta en generell reglering av personlig integritet då begreppet som sådant är svårdefinierat och svårt att avgränsa.⁵¹

3.3 Övervakningen och den personliga integriteten

Övervakning och personlig integritet är sammankopplade på många olika sätt. Inte bara begreppet personlig integritet spelar roll för avgörande frågor kring övervakning utan även vilken sorts övervakning som sker har stor betydelse. Detta avsnitt ämnar ge en tydligare bild av på vilket sätt olika sorters övervakning kan påverka integritetsfrågor.

Det finns skillnader mellan öppna och slutna övervakningssystem. I de slutna systemen krävs det speciell befogenhet för att ta del av informationen till skillnad från de öppna där informationen är fritt tillgänglig. I LAK stadgas det att endast de personer som har befogenhet får ha tillgång till materialet. Vidare ska inspelat material alltid behandlas med största försiktighet. Dessa system är således slutna men de utesluter inte en diskussion om personlig integritet för den sakens skull. Det finns alltid en risk att material kommer obehöriga till del genom oförsiktighet eller genom brott. Följaktligen är diskussionen viktig även vid slutna system.⁵²

Ytterligare faktorer som spelar roll för en diskussion kring övervakning och dess effekter är om övervakningen sker med tanke på ett samhällsmål eller dess enda syfte är att främja någon individs syfte. Vad gäller kameraövervakning finns det i lagtexten både individ mål och samhällsmål, dessa mål korresponderar med 6 § i LAK enligt vilken en avvägning ska göras mellan det enskilda intresset av att inte övervakas och de skäl som finns för att bedriva övervakning. Vid den avvägningen ska speciellt betraktas om övervakningen har till syfte att bekämpa brott, förhindra olyckor eller liknande, det vill säga främja samhällsmål. Det står dock fritt

⁴⁹ Abrahamsson, Olle, "Integritetsskydd med eller utan förnuft", SvJT 2009 s. 421 ff.

⁵⁰ Munck, Johan, SvJT 2009 s. 499 ff.

⁵¹ Axberger, Hans-Gunnar, SvJT 2009 s. 468.

⁵² Collste, Göran, 1997, s. 802.

för individer att ansöka om tillstånd eller anmäla övervakning för sina enskilda ändamål, exempelvis för en taxichaufför att ansöka om övervakning i bilen eller för en butiksföreståndare att ansöka om övervakning av butiken. Det är även grundläggande att skilja mellan avsikten och själva resultatet vid övervakningen för att kunna göra en utvärdering av behovet av övervakningen jämfört med ingreppet på den personliga integriteten.⁵³ Övervakning har således flera sidor, den ger möjligheter att förebygga exempelvis brottslighet och kan ge möjlighet att klara upp brott. Samma individer som blir övervakade kan vara de som ska skyddas av övervakningen.⁵⁴

En invändning som gjorts vad gäller övervakningskameror är att dessa är mer integritetskränkande då de fångar ett stort antal människor i bild. Detta skulle då utgöra ett större problem ur en samhällelig synvinkel än de övervakningsmetoderna som fångar få, exempelvis rumsavlyssning. Men ur integritetssynpunkt är det inte säkert att det är den allmänna kameraövervakningen som innebär den största kränkningen då rumsavlyssningen kan utgöra en större kränkning för den enskilda personen i fråga.⁵⁵

I de tre följande kapitlen behandlas allmän kameraövervakning och dess förhållande till skyddet för den personliga integriteten i aktuella lagstiftningar.

⁵³ Collste, Göran, 1997, s. 802.

⁵⁴ Zureik, Harling Stalker och Smith, Lyon, Chan, "Surveillance, privacy and globalization of personal information", McGill Queen's University Press, 2010, s. 2.

⁵⁵ Brickman, Annika, "Vad får man tåla?", SvJT 2007 s. 171.

4 Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna

Sedan 1995 har EKMR varit en del av svensk rätt men konventionen ratificerades långt innan dess, redan 1952.⁵⁶ EKMR:s betydelse och interna tillämplighet fram till 1980-talet var dock oviss och det fanns inte någon enhetlig praxis för hur konventionen skulle användas. Efter 1980-talet började HD i sina avgöranden hänvisa till domar avkunnade i den Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen). Utvecklingen blev med tiden den att Högsta Domstolen (HD) började betrakta EKMR som intern rätt och på grund av detta undanröja domar avkunnade i lägre instans som stred mot konventionen.⁵⁷ Idag är EKMR likställd med svensk grundlag och ska tolkas därefter. Sverige har genom 2 kap. 19 § RF inkorporerat EKMR i grundlagen. Ingen lag eller förordning får motsäga det som stadgas däri. Införandet i RF tyder på att konventionen främst riktar sig mot det allmänna, men den gäller även i förhållande till enskilda.⁵⁸ Skulle staten misslyckas med att upprätthålla det skydd som EKMR stadgar kan enskilda föra talan mot staten inför Europadomstolen.⁵⁹ Detta skydd ska tillförsäkra individen ett skydd mot möjliga intrång och en effektiv rättslig prövning.

I detta kapitel studeras art. 8 först utifrån huvudregeln i första stycket, särskilt fokus ligger på frågan vad som gäller på offentliga platser. Frågan om räckvidden av art. 8 behandlas också i förhållande till offentliga personer. Därefter behandlas de undantag som stadgas i andra stycket samt skiljaktiga åsikter som domare i Europadomstolen gett uttryck för.

Det ska nämnas att art. 8 har ett bredare skyddsområde än enbart personlig integritet i ideell mening.⁶⁰ Emellertid är fokus endast på de delar av art. 8 som berör personlig integritet i förhållande till kameraövervakning, vilket följer av uppsatsens syfte. Kapitlet behandlar först huvudregeln i art. 8 om skyddet för den personliga integriteten och sedan behandlas de möjligheter till undantag från huvudregeln som andra stycket föreskriver.

⁵⁶ Danelius, Hans, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, Stockholm, Norstedts Juridik, 2000, s. 5.

⁵⁷ Danelius, Hans, 2000, s. 41 ff. För rättsfall se exempelvis NJA 1988 s. 572.

⁵⁸ Holmberg, Erik, Stjernquist Nils, Isberg, Magnus, Eliason, Marianne och Regner, Göran, ”Grundlagarna”, Nordstedts Juridik, andra upplagan, 2006, s. 107.

⁵⁹ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 176.

⁶⁰ Ds 1994:51, s. 10.

4.1 Skydd för privat- och familjeliv – artikel 8 första stycket

I art. 8 första stycket i konventionen berörs skyddet för privat- och familjeliv. Texten lyder:

”1. Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.”

Någon uttömmande definition finns inte i konventionstexten utan samlad praxis utarbetad av Europadomstolen är styrande.⁶¹ Begreppet privatliv ska tolkas extensivt då det bland annat skyddar en persons självbestämmanderätt, personligt privatliv, personlig identitet, integritet etc. I Europadomstolens mål *Pretty mot Förenade Konungariket* definierades begreppet privatliv ytterligare och det kom att inkludera både fysisk och psykisk integritet.⁶²

Det finns vad gäller art. 8 inte bara en negativ skyldighet för staten att avstå från att kränka en persons privatliv, utan det finns även en positiv skyldighet att aktivt förhindra att rättigheten kränks. Detta skydd ska befästas inte bara i lag utan framför allt i förvaltning och i domstol. Vidare ska staten skydda individer från intrång i privatlivet från dess egna institutioner men även från privata aktörer⁶³ och andra individer.⁶⁴ Denna positiva skyldighet för staten att skydda individer från intrång i privatlivet gäller så väl första som andra stycket i art. 8.⁶⁵ Skyddet i art. 8 första stycket är generellt utformat och frågan om skyddet vid offentliga platser samt för offentliga personer behandlas speciellt.

4.1.1 Offentliga platser

Det har pågått en debatt huruvida det kan förväntas finnas ett skydd för personlig integritet på allmänna platser då dessa är offentliga. Europadomstolen behandlade dessa frågor i målet *Niemietz mot Tyskland*. Domstolen slog fast att skyddet för en enskilds privatliv även innefattar en rätt att etablera och skapa personlig kontakt med andra. Det kan därför konstateras att interaktion med andra människor i offentlig miljö kan falla under rätten till privatliv.⁶⁶ Detta i sin tur visar att skyddet för privatlivet och en persons personliga integritet utgår från personen inte platsen. Sammanfattningsvis kan således konstateras att det finns ett skydd även på offentliga platser.⁶⁷ Det ska emellertid poängteras att Europadomstolen på

⁶¹ Danelius, Hans, 2000, s. 220.

⁶² Målet *Pretty mot Förenade Konungariket*, dom den 29 april 2002, stycke 60.

⁶³ van Dijk, Peter, van Fried, Hoof, van Rijn, Arjen och Zwaak, Leo, ”Theory and Practice of the European Convention on Human Rights”, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2006, s. 739 ff.

⁶⁴ Målet *Hannover mot Tyskland*, dom den 24 juni 2004, stycke 57.

⁶⁵ Danelius, Hans, 2000, s. 220 ff.

⁶⁶ Målet *P.G och J.H mot Förenade Konungariket*, dom den 25 september 2001, stycke 56.

⁶⁷ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 184 f.

intet sätt anser övervakning av offentliga platser utgöra en kränkning av art. 8 per se. Det är snarare behandlingen och förvaringen av material som kan anses skada den personliga integriteten och som är det väsentliga för fråga om kränkning av art. 8.⁶⁸ Därtill kan också tilläggas att Europadomstolen betonar det faktum att en persons rimliga förväntningar till privatliv på offentliga platser bör vara lägre. Exempelvis uttrycker Europadomstolen att vid engagemang eller aktiviteter i det offentliga rummet finns möjlighet att andra personer ser dig, vilket är samma sak som om en person övervakar händelsen genom en övervakningskamera. Dock blir fallet genast annorlunda om det är tal om en permanent eller systematisk inspelning av samma offentliga rum.⁶⁹

Ett viktigt beslut togs med tanke på debatten om offentlighet 2003 när en man från Storbritannien fick rätt i Europadomstolen för en kränkning av hans personliga integritet. Han hade blivit filmad av övervakningskameror vars bilder lokala myndigheter gav ut till media i ett försök att påvisa effektiviteten av kameraövervakning vid brottsuppklarande åtgärder. Bilderna av mannen var dock inte så maskerade att det inte gick att känna igen honom. Europadomstolen poängterade i sitt domskäl att visserligen var mannen i fråga på en offentlig plats, men då denne varken var där för att delta i ett offentligt evenemang eller var en offentlig person fick det anses att spridandet av bilderna till media utgjorde en kränkning i enlighet med vad som stadgas i art. 8.⁷⁰

4.1.2 Offentliga personer

Ett fall som berör skyddet för offentliga personer var målet van Hannover mot Tyskland där bilder hade tagits av Prinsessan Caroline av Monaco i olika situationer. Bilderna visade bland annat Prinsessan på stranden, till häst och utanför bostaden. Bilderna konstaterades röra hennes privatliv och därav skyddas av artikel 8. Domstolen slog fast att varje person har rätt att åtnjuta skydd för sin personliga integritet även om personen i fråga är känd för allmänheten. Det viktiga är om det finns ett allmänt intresse av att ta del av bilderna eller informationen som de förmedlar.⁷¹

Pressen spelar en viktig roll i demokratiska samhällen som granskare och utvecklare men informationsspridningen kan inte, konstaterar domstolen, ske till vilket pris som helst utan skyddet för enskildas personliga integritet måste alltid vägas in. Europadomstolen fann att en kränkning av de rättigheter som skyddas av art. 8 hade begåtts. Detta baserades dels på att Prinsessan Caroline vid tiden inte hade några offentliga åtaganden, dels på att det var bilder tagna på hennes privatliv. Dessutom konstaterades att det inte fanns något nyhetsvärde i bilderna av generellt allmänintresse. Därav

⁶⁸ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 185 f.

⁶⁹ Målet P.G och J.H mot Förenade Konungariket, dom den 25 september 2001, stycke 57.

⁷⁰ Målet Peck mot Förenade Konungariket, dom den 28 januari 2003.

⁷¹ Målet Hannover mot Tyskland, dom den 24 juni 2004.

var kränkningen av hennes privatliv större än intresset av att tillgodose medias rätt att sprida informationen.⁷²

Det ska även poängteras att art. 8 inte gör någon åtskillnad för skyddet av den personliga integriteten i privatlivet eller i yrkeslivet.⁷³ Det påpekas dock att offentliga personer som agerar i roll av offentlig person kan förvänta sig ett mindre skydd för den personliga integriteten än personer som inte är kända för allmänheten.⁷⁴

4.2 Undantag från huvudregeln – artikel 8 andra stycket

Det skydd som stadgas i art. 8 första stycket är inte absolut. Undantag kan göras om det är förenligt med de syften som andra stycket art. 8 räknar upp. Art. 8 andra stycket lyder:

”2. Offentlig myndighet får inte inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.”

För det första ska undantaget alltid ha stöd i lag, för det andra ska undantaget tillgodose något av de allmänna eller enskilda intressen som räknas upp i andra stycket och för det tredje ska undantagen vara nödvändiga i ett demokratiskt samhälle.⁷⁵ Skulle undantaget inte ha stöd i lag prövas inte frågan vidare, utan en kränkning av art. 8 andra stycket kan då konstateras direkt.⁷⁶ För att få reda på om undantaget är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle görs en proportionalitetsbedömning mellan individens intressen och de legitima ändamål som andra stycket föreskriver bl.a. statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott.

4.2.1 Undantag med stöd av lag

För att en konventionsstat ska kunna frångå reglerna i art. 8 krävs att en inhemsk lag reglerar omständigheterna som beviljar undantagen.⁷⁷ Lagen ska inte bara vara klart fastställbar utan domstolen har även ställt kravet att den ska vara precis, tydlig och detaljerad i de fall som rör övervakning. Detta då området ständigt utvecklas och blir allt mer avancerat.⁷⁸ De särskilda kraven på lagtexten finns där för att säkerställa en viss grad av

⁷² Målet Hannover mot Tyskland, dom den 24 juni 2004, stycke 61 ff.

⁷³ Målet Niemietz mot Tyskland, dom den 16 december 1992, stycke 33-34.

⁷⁴ Målet Hannover mot Tyskland, dom den 24 juni 2004, stycke. 61 ff.

⁷⁵ Danelius, Hans, 2000, s. 223.

⁷⁶ Målet Rotaru mot Rumänien, dom den 4 maj 2000.

⁷⁷ Målet Malone mot Förenade Konungariket, dom den 2 augusti 1984, stycke 67 ff.

⁷⁸ Målet Kruslin mot Frankrike, dom den 24 april 1990.

förutsägbarhet för allmänheten samt att utesluta godtyckliga ingrepp.⁷⁹ Emellertid anser inte Europadomstolen att det ska finnas någon skillnad i kraven på tillgänglighet och klarhet i lagen beroende på vilken sorts övervakning det handlar om. Mer generell övervakning kräver i samma grad en klar och lättillgänglig lagstiftning som en mer precis eller speciell övervakning.⁸⁰ Däremot ställs ytterligare krav på lagen i de fall där inskränkningen av privatlivet är extra stor. Lagtexten ska då vara extra preciserad och detaljerad.⁸¹ I de fall där brottsprevention är argumentet för övervakning kan det skönjas en avsikt från domstolen att ställa än mer stränga krav på lagstiftningen för att kunna frångå skyddet för privatlivet i art. 8.⁸²

Frågan om användningen av material som strider mot art. 8 som bevismaterial i rättegång har dryftats i domstolen. I fallet A.W. Khan mot Förenade Konungariket⁸³ hade polisen i England satt upp ljudövervakning i Mr. Bashforths bostad. När denne fick besök av Mr. Khan avslöjades att han fört in droger i landet. Detta fick till resultat att Mr. Khan arresterades och sedermera dömdes till tre års fängelse. I Europadomstolen slogs det fast att det skett en överträdelse av art. 8 så till vida att ingen klar lagstiftning vid tillfället reglerade användningen av sådan övervakningsutrustning. Dock slogs i samma rättegång fast att sådant insamlat material, art. 8 till trots, kan användas som bevismaterial i straffrättsliga processer.⁸⁴

4.2.2 Proportionalitetsprincipen och de allmänna eller enskilda intressena

För att ett undantag ska vara rättfärdigt krävs inte enbart stöd i lag utan även att undantaget är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Detta är ett utslag av proportionalitetsprincipen och densamma är enligt Europadomstolen en av de grundläggande tolkningsprinciperna av EKMR.⁸⁵ När frågan är huruvida en kränkning av art. 8 är för handen eller om det rör sig om en tillåten handling ska en avvägning alltid göras mellan samhällets och individens intressen. Det finns tillfällen då ingrepp kan göras i den enskildes privatliv, men dessa tillfällen måste vara noga avvägda och vara rimliga i förhållande till samhällets intressen. Endast i de fall då avvägningen resulterar i ett proportionerligt förhållande mellan de båda intressena kan ingreppet anses nödvändigt i ett demokratiskt samhälle (som det stadgas i art. 8 andra stycket).⁸⁶ De faktorer som vägs mot individens intresse är de allmänna eller enskilda intressena som finns uppräknade i andra stycket. Dessa är statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller förebyggande av oordning eller brott eller om undantaget

⁷⁹ Danelius, Hans, 2000, s. 223.

⁸⁰ Målet Liberty med flera mot Förenade Konungariket, dom den 1 oktober 2008, stycke 63.

⁸¹ Målet Kopp mot Schweiz, dom den 25 mars 1998.

⁸² Målet Valenzuela Contreras mot Spanien, dom den 30 juli 1998, stycke 49-61.

⁸³ Målet A.W. Khan mot Förenade Konungariket, dom den 4 oktober 2000.

⁸⁴ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 178.

⁸⁵ Danelius, Hans, 2000, s. 61.

⁸⁶ Danelius, Hans, 2000, s. 61.

vidtas till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. Då de är allmänt utformade är det oftast inget större problem att hänföra ett ingrepp till någon av kategorierna. Det innebär oftast större problem att visa att undantaget är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.⁸⁷ Exempel på prövningen mellan individens intresse och annat intresse är enligt art. 8 andra stycket avvägningen för att skydda en annan likställd rättighet. Som exempel kan nämnas yttrandefrihet. Denna rättighet kolliderar inte sällan med skyddet för privatlivet. Om det finns ett stort allmänintresse i det yttrade går denna rättighet före men om yttrandet rör en persons goda rykte eller är ett angrepp mot en person är skyddet i art. 8 starkare.⁸⁸

4.2.3 Nödvändigt i ett demokratiskt samhälle

Europadomstolen har i många fall tolkat i vilken mån kravet på nödvändighet har varit uppfyllt. Domstolen har kommit fram till att ordet nödvändig (necessary) inte är det samma som oundgänglig (indispensable) vid tolkning av art. 8. För att undantaget ska vara nödvändigt krävs däremot att det finns ett angeläget samhällsligt behov. Undantaget ska också, som ovan nämnt stå i proportion till de enskilda eller allmänna intressen som ska tillgodoses.⁸⁹ I det följande redogörs för några rättsfall från Europadomstolen samt några domares avvikande åsikter vad gäller frågan om nödvändigheten. Detta för att bättre påvisa de frågeställningar som är relevanta för tolkningen av andra stycket.

I målet *Klass m.fl. mot Tyskland*⁹⁰ för domstolen en lång diskussion om vad som kan krävas av lagstiftningen för att den ska falla inom art. 8. De klagande anförde att andra stycket i art. 8 skulle utgöra en restriktion av den makt som enligt inhemsk lagstiftning stadgades för övervakning. På det sätt som de klagande såg det skulle restriktionen utgöra ett skydd för den demokratiska staten och förhindra en utveckling mot totalitarism då medlemsstaten inte skulle få göra egna tolkningar av art. 8. Europadomstolens svar på detta bestod av ett konstaterande av att konventionsstaterna åtnjuter viss frihet att skapa lagar som utgör undantag från art. 8. Europadomstolen påpekar att denna frihet för medlemsstaterna potentiellt sett kan medföra en förhöjd risk att övervakningen som avses skydda den demokratiska staten i själva verket utgör en urholkning av densamma.⁹¹ Det ska därför alltid kontrolleras med hjälp av de demokratiska grundvärderingarna om undantaget är nödvändigt.⁹² Det åligger staten att tillgodose ett adekvat skydd mot överträdelse och missbruk av övervakningen för att lagstiftningen ska kunna anses vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle.⁹³ Det har yttrats av domare i Europadomstolen att

⁸⁷ Danelius, Hans, 2000, s. 223.

⁸⁸ Danelius, Hans, 2000, s. 261 ff.

⁸⁹ Danelius, Hans, 2000, s. 223.

⁹⁰ Målet *Klass m.fl. mot Tyskland*, dom den 6 september 1978.

⁹¹ Målet *Malone mot Förenade Konungariket*, dom den 2 augusti 1984, stycke 80 f.

⁹² Målet *Kennedy mot Förenade Konungariket*, dom den 18 augusti 2010, stycke 154.

⁹³ Målet *Malone mot Förenade Konungariket*, dom den 2 augusti 1984, stycke 80 f.

när det testas om undantaget är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle måste övervakningen ha som mål att bevara de demokratiska institutionerna för att vara legitim.⁹⁴ Allt detta är något som ska ske under europeisk tillsyn.⁹⁵ Det ska tilläggas att Europadomstolen har konstaterat att staten åtnjuter en större frihet att skapa undantag till art. 8 när det görs för att skydda statens säkerhet. Den europeiska tillsynen ska då vara mindre på grund av att nationell säkerhet är av fundamental betydelse för medlemsstaterna. Som riktlinje kan sägas att den europeiska tillsynen är större i de fall unionen har en någorlunda samstämmig rättsuppfattning i frågan. I de fall det inte finns samstämmighet har medlemsstaten en större frihet att stifta undantag.⁹⁶ I just målet Klass m.fl. mot Tyskland ansåg domstolen inte att det förelåg något brott mot art. 8 andra stycket då de tyska undantagen ansågs uppfylla kraven som nödvändiga i ett demokratiskt samhälle genom att ha ett nationellt säkerhetsintresse samt ett brottsförebyggande syfte.⁹⁷

I ett annat avgörande hade uppgifter om en rumänsk medborgare sparats och använts av den rumänska underrättelsetjänsten. Det är dock enligt Europadomstolen inte tillåtet att offentliga myndigheter systematiskt sparar eller samlar in information om en persons privatliv.⁹⁸ Insamling av uppgifter om en enskilds privatliv medelst övervakning får inte heller sparas i hemliga register eller spridas vidare.⁹⁹ All sådan aktivitet faller under art. 8. Inte bara själva insamlandet av myndigheter utan även användandet av materialet är en kränkning av rätten till skydd för privatlivet enligt art.8. Till detta fall gjordes ett antal tillägg i vilka tolkningar och tillämpningar av artikel 8 analyserades vidare. Domare Wildhaber m.fl. fann att insamlande och bevarande av material som i det aktuella fallet inte kan vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Detta då förhållandet mellan statens syfte att bevara den nationella säkerheten i nämnda fall inte fick anses vara proportionerligt mot den kränkning av den personliga integriteten som individen led.

Domare Bonello i sin tur gick emot majoriteten och resonerade kring varför art. 8 inte var applicerbar i fallet. Enligt dennes mening faller aktiviteter och engagemang i offentligheten och aktiviteter som är stöttade av det offentliga utanför art.8 räckvidd då dessa aktiviteter inte tillhör skyddssfären. Uppgifterna rörde medlemskap i ett politiskt parti, ansökan om publicering av politiska skrifter, medverkan i ungdomsverksamhet inom partiet och utdrag av brottsregister. Bonello menade beträffande brottsregistret att dessa uppgifter, särskilt som det i fallet inte fanns några brott registrerade, inte gick emot syftena i art. 8 då de berörde statens säkerhet, den allmänna säkerheten eller förebyggande av oordning eller brott. Han förde vidare ett resonemang kring det faktum att domstolen påpekat att vissa av uppgifterna

⁹⁴ Tillägg till Europadomstolens avgörande i fallet Rotaru mot Rumänien, dom den 4 maj 2000, Wildhaber tillsammans med Makarczyk, Tümer, Costa, Tulkens, Casadevall och Weber.

⁹⁵ Målet Malone mot Förenade Konungariket, dom den 2 augusti 1984, stycke 80 f.

⁹⁶ Danelius, Hans, 2000, s. 224.

⁹⁷ Målet Klass m.fl. mot Tyskland, dom den 6 september 1978, stycke 47-60.

⁹⁸ Målet Rotaru mot Rumänien, dom den 4 maj 2000, stycke 44-45.

⁹⁹ Målet Leander mot Sverige, dom den 26 mars 1987, stycke 48.

varit falska och därav riskerar att skada personens rykte. Han uttryckte att det föreligger en risk att domstolen på detta sätt undermedvetet inkorporerar en persons rykte eller anseende i art. 8 skyddssfär.¹⁰⁰

Domstolen har historiskt sett varit restriktiv med att godkänna andra grunder för inskränkning av art. 8 än de som finns i andra stycket. I de fall sådana undantag har vidtagits har det varit motiverat av att det enskilda fallet har grundats på en speciell rättslig situation eller ställning.¹⁰¹

¹⁰⁰ Tillägg till Europadomstolens avgörande i fallet Rotaru mot Rumänien, dom den 4 maj 2000, domare Lorenzen.

¹⁰¹ van Dijk, Peter, m.fl., 2006, s. 747 ff.

5 Regeringsformen

Reglerna i RF stadgar det generella skyddet för den personliga integriteten. Svensk lagstiftning är beroende av den utveckling som sker nationellt och internationellt inom området och bland annat kopplingen till EKMR är stark.¹⁰² Det är dock omdiskuterat vilken rättskälla som har den avgörande företrädesrätten vid en konflikt mellan de båda.¹⁰³

Det skedde en reform av reglerna i RF år 2010 på inrådan av Integritetsskyddskommittén.¹⁰⁴ De nya reglerna i 2 kap RF har stärkt skyddet för enskildas personliga integritet genom att ge integritetsfrågorna ett större grundlagsskydd. Kommitténs åsikt var att integritetsfrågor kommit i skymundan för regleringar inom andra områden.¹⁰⁵ De nya reglerna trädde i kraft 2010.

Efter studien av 2 kap 6 § RF omnämns lite kort övrigt skydd som finns i RF.

5.1 2 kap. 6 § RF

Så här lyder 2 kap. 6 §:

”Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp även i andra fall än som avses i 4 och 5 § §. Var och en är dessutom skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång samt mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande.

Utöver vad som föreskrivs i första stycket är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.”

Denna paragraf siktar på att tillförsäkra allmänheten ett skydd mot intrång i den personliga integriteten. Skyddet hindrar riksdagen att stifta lagar som får motsatt effekt till 6 § och det hindrar det allmänna att göra betydande intrång i den personliga integriteten.¹⁰⁶ Paragrafen skyddar inte mot intrång som enskilda utför mot varandra.¹⁰⁷

¹⁰² Österdahl, Inger, ”Normprövning ur ett EKMR-perspektiv”, SvJT 2007 s. 882.

¹⁰³ Se bland annat: Österdahl, Inger, ”Normprövning ur ett EKMR-perspektiv”, SvJT 2007 s. 882 och Cameron, Iain, ”Normkonflikter och EKMR”, SvJT 2007 s. 851.

¹⁰⁴ Integritetsskyddskommittén har på uppdrag av Regeringen utfört en utredning om hur skyddet för integritetsfrågor har hanterats och reglerats i svensk lagstiftning.

<http://www.regeringen.se/sb/d/8586/a/79592>, information inhämtad 2011-03-24.

¹⁰⁵ Prop. 2009/10:80, ”En reformerad grundlag”, s. 174 ff.

¹⁰⁶ Reimers, Elisabet, ”Integritetsskyddet i Regeringsformen”, SvJT 2009 s. 435.

¹⁰⁷ Prop. 2009/10:80, s. 172.

Andra stycket är begränsat till att endast skydda mot betydande intrång i den personliga integriteten och riktar sig enbart mot de fall där samtycke inte lämnats. Fall av övervakning eller kartläggning av individers personliga förhållanden som vidtagits utan samtycke skyddas särskilt då det är att anse som extra känsligt i förhållande till personlig integritet. Med enskildas personliga förhållanden menas personers hälsa, familjeförhållanden, ekonomiska förhållanden och anställning. Men också uppgifter som namn och adress ska skyddas.¹⁰⁸ När det ska avgöras om intrånget är betydande ska bland annat uppgifternas karaktär vara av betydelse. Detta gör att det inte spelar någon roll hur många uppgifter eller i vilken omfattning uppgifterna sparas om de är extra känsliga. Förvisso spelar sådana uppgifter roll vid en generell bedömning och om uppgifterna är mindre känsliga men har spridits i en stor omfattning kan det också innebära ett betydande intrång. Det är viktigt att se till ändamålet med åtgärden.¹⁰⁹

Övervakning eller kartläggning i lagens mening är allt som har som effekt att information kartläggs eller övervakas, syftet är här inte väsentligt.¹¹⁰ Ett exempel på detta är Karlskrona stad som ansökte om att få övervaka delar av centrum som en marknadsföringsåtgärd. Bilderna skulle läggas upp på internet för att locka besökare till staden. Kammarrätten avslag dock överklagande som kommunen gjort och länsrättens beslut att upphäva länsstyrelsens beslut att tillåta övervakningen blev gällande. Avslaget grundades på det faktum att effekten skulle komma att bli övervakning av enskilda och intresset staden hade av övervakning övervägde inte skyddet för personlig integritet.¹¹¹ Hänsyn ska dock tas till förändringar i samhället vad gäller värderingar kring övervakning och även till den tekniska utvecklingen. Bestämmelsen i 6 § kan och har begränsats genom lag (LAK), bland annat genom krav på upplysning, regleringar i form tidsgränser för att spara material och begränsningar i antalet personer som får tillgång till det.¹¹²

Remissinstanserna var över lag positiva till det förstärkta skydd av den personliga integriteten som 6 § utgör. De olika instanserna såg behovet av att stärka skyddet. Det fanns dock olika synpunkter på lydelsen och hur olika rekvisit skulle utformas. Många av de tillfrågande remissinstanserna¹¹³ ansåg att lydelsen ”i betydande mån” skulle innebära en försvagning av skyddet då användningen skulle ge upphov till gränsdragningsproblem. Vidare förekom det kritik mot användandet av ord som kartläggning och

¹⁰⁸ Bull, Thomas och Sterzel, Fredrik, ”Regeringsformen – en kommentar”, SNS Förlag, Första upplagan, Stockholm, 2010, s. 77 f.

¹⁰⁹ Prop. 2009/10:80, s. 184 ff.

¹¹⁰ Bull, Thomas och Sterzel, Fredrik, 2010, s. 77 f.

¹¹¹ SOU 2009:87, ”En ny kameraövervakningslag”, s 318, referat av kammarrättens mål nr 2523-05.

¹¹² Bull, Thomas och Sterzel, Fredrik, 2010, s. 77 f.

¹¹³ Riksdagens ombudsmän (JO), Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Helsingborgs tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen och Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet.

övervakning då dessa var oklara enligt vissa remissinstanser.¹¹⁴ Det skulle därav vara svårt att veta i förhand vilken teknik som skulle vara tillåten eller otillåten. Försvarsmakten menade att den använder sig av viss teknik som efter den lydelsen antagligen skulle falla innanför lagens område. Vidare ifrågasatte Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten det faktum att myndigheter måste ha lagstöd för användning av teknik som det står enskilda fritt att använda.¹¹⁵

5.2 Annat skydd för den personliga integriteten

Förutom skyddet i 2 kap. 6 § RF finns ett skydd för enskildas privatliv och familjeliv i 1 kap. 2 § RF. Detta är ett målstadgande som inte ger enskilda rättigheter utan som ska verka ledande för verksamhet inom samhället.¹¹⁶ 1 kap 2 § 4 stycket lyder: ”Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv”.

Annat skydd för den personliga integriteten finns i 2 kap. 3 § genom ett förbud mot åsiktsregistrering. Skydd mot den kroppsliga integriteten finns i 2 kap. 4-6 §§. Detta genom förbud mot dödsstraff, tortyr och påtvingat kroppsligt ingrepp.

Justitiekanslern finns för att skydda de rättigheter som stagas i RF. I och med det är JK ett skydd för den personliga integriteten i verksamhet som de offentliga myndigheterna bedriver.¹¹⁷ JK har också rätt att överklaga all mål som berör allmän kameraövervakning.¹¹⁸ Enligt 12 kap. 1 § RF är JK en myndighet som lyder under regeringen.¹¹⁹

¹¹⁴ Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Socialstyrelsen och Skolverket och JO.

¹¹⁵ Prop. 2009/10:80, s. 172.

¹¹⁶ Reimers, Elisabet, SvJT 2009 s. 435.

¹¹⁷ Lagen (1975:1339) om justitiekanslerns tillsyn, 1 §.

¹¹⁸ 29 § LAK.

¹¹⁹ I flera fall har JK överklagat beslut eller domar, många av dessa återfinns i denna uppsats under den svenska praxisgenomgången med start i kap. 5.

6 Lag om allmän kameraövervakning

I stort kan konstateras att LAK är ett förtydligande och preciserande av de regler som RF sätter upp. Lagen har effekter både gentemot enskilda och myndigheter och regleringarna ska följa de regler som EKMR stadgar. LAK är navet i kameraövervakningssammanhang och utifrån dessa regleringar tas beslut på myndighetsnivå och i domstol. Enskilda kan med hjälp av LAK driva sina intressen oavsett om det rör övervakningsintresset eller integritetsintresset. För att få fråga prövad i Europadomstolen kräver EKMR att den sökande har uttömt alla inhemska rättsmedel först. Det blir på detta sätt nästintill oundvikligt att inte komma i kontakt med reglerna i LAK oavsett vilken väg som väljs.¹²⁰

Grundläggande för behandling av frågor som rör kameraövervakning är hänsynen till den personliga integriteten. Detta förstås genom att läsa inledningsparagrafen där det stadgas att den ”allmänna kameraövervakningen ska ske med tillbörlig hänsyn till enskildas personliga integritet”. Det är denna formulering som ger uttryck för ett allmänt hänsynsrekvesit i lagens mening.¹²¹ LAK behandlar inte bara kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde utan även till viss del andra platser. Fokus för denna uppsats är dock övervakning som sker på platser dit allmänheten har tillträde. I följande kapitel redogörs först för bakgrunden till LAK, sedan för de regleringar i LAK som gäller all kameraövervakning och sist regleringar som enkom rör platser dit allmänheten har tillträde. För dessa platser ska en avvägning mellan integritetsintresset och övervakningsintresset vidtas i varje enskilt fall. Denna avvägning redogörs det för bland annat genom en praxisgenomgång i slutet av kapitlet.

6.1 Arbetet fram till lagen om allmän kameraövervakning

Bakgrunden till LAK var ett direktiv som kom 1995. Direktivets syfte var att göra en revision av de gamla bestämmelserna samt att utreda möjligheterna att utesluta bestämmelserna om de tillståndskrav som den gamla lagen föreskrev.¹²² Den första lagen inom området kameraövervakning kom dock 1977, lagen (1977:20) om TV-övervakning. Huvudsyftet med lagstiftningen var att stärka skyddet för den personliga integriteten genom att föreskriva förbud mot dold kameraövervakning och att göra övervakningen tillståndspliktig. Den myndighet som skulle

¹²⁰http://www.humanrights.gov.se/extra/pod/?id=81&module_instance=6&action=pod_show_information inhämtad 2011-04-26.

¹²¹ 1 § LAK.

¹²² Prop. 1997/98:64, s. 11.

administrera övervakningen på allmänna platser eller platser som används av allmänheten kom att vara länsstyrelsen.¹²³ Denna lag var i bruk till lagen (1990:484) om övervakningskameror m.m. trädde i kraft. Den nya lagen hade även den ett starkt skydd för den personliga integriteten och för att tillstånd skulle beviljas krävdes att den sökande hade ett befogat behov av övervakning dvs. att denne inte kunde tillgodose sitt behov på annat sätt. Tillståndet skulle alltid föregås av en prövning av effekterna för enskildas personliga integritet. Vidare fanns inte heller en åtskillnad mellan tillstånd efter tillståndsprövning och tillstånd efter enbart anmälan, vilket infördes i LAK.¹²⁴

I propositionen 1997/98:64 inför LAK framkom genom regeringen ett behov av en ökad användning av övervakningskameror. Detta med anledning av den ökade brottsligheten sedan 1950-talet. Den nya lagen skulle enligt propositionen ha till syfte att göra tillståndskravet mindre restriktivt och mer utgå från en fri användning av övervakningskameror. Regeringen som skapade propositionen argumenterade kring vikten av ett skydd för den enskildes personliga integritet, men den argumenterade samtidigt om vikten av att staten skyddar individer mot brottslighet och skapar en trygg miljö. Den nya lagens mer fria inställning till kameraövervakning infördes som ett medel i arbetet mot brottsligheten. Olika remissinstanser var i huvudsak positivt inställda, utom Brå och Göteborgs stad som ansåg att effekterna av kameraövervakning borde utredas vidare. Regeringen ville dock införa lagen men med förslag på att vidare utredning skulle ske för att se konsekvenserna av den förutspådda ökade användningen av övervakningskameror.¹²⁵ I förarbetena till LAK poängteras dock vikten av att brottsbekämpande åtgärder ska ha en mer framträdande roll och väga tyngre än integritetsargumentet vid avvägning av de olika intressena.¹²⁶

6.2 Generella regleringar i lagen om allmän kameraövervakning

I LAK görs en åtskillnad mellan platser dit allmänheten har tillträde och platser som allmänheten inte har tillträde till. För platser dit allmänheten inte har tillträde gäller enbart de regler i LAK som berör kamerautrustning, upplysningsplikt, tystnadsplikt och det allmänna hänsynsrekvisitet i 1 §. Datainspektionen är tillsynsmyndighet och utöver reglerna i LAK är det PuL som gäller.¹²⁷ Övervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde får ske utan tillstånd.¹²⁸ Dessa fall behandlas dock inte närmare i denna uppsats då det är kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde som behandlas. Vid all kameraövervakning är det dock av yttersta vikt att en

¹²³ Prop. 1997/98:64, s. 14 ff.

¹²⁴ Lagen (1990:484) om övervakningskameror m. m, 5 §.

¹²⁵ Prop. 1997/98:64, s. 16 ff.

¹²⁶ Prop. 1997/98:64, s. 27.

¹²⁷ SOU 2008:3, s. 144.

¹²⁸ SOU 2007:22, del 2, s. 248.

allmän försiktighet iakttas vid uppsättande och användning av kameror. De ska inte filma mer än nödvändigt och deras närvaro ska inte vara uppenbart kränkande.¹²⁹ Detta är något som ska genomsyra all kameraövervakning oavsett plats. De generella reglerna som berör utrustning, upplysningsplikt, bevarande av material, tystnadsplikt och straff behandlas i det följande.

6.2.1 Vilken sorts övervakningsutrustning avses i lagens mening?

Även om det vanligaste instrumentet att använda sig av vid övervakning är TV och videokameror är lagen tillämplig på all optiskt-elektronisk teknik som används för övervakning. Exempel på sådana kan vara fiberoptiska kikare eller stillbildskameror.¹³⁰ Lagen omfattar även den utrustning som används för att lagra bilderna eller behandla dem. Gemensamt för all teknik som omfattas av lagen är att den kan användas för personövervakning.¹³¹ Även ljudupptagning som sker i samband med personövervakning faller innanför lagens ramar oavsett om apparaturen är separat eller inkorporerad i övervakningskameran.¹³² Lagen är bara tillämplig på apparatur som inte manövreras på platsen.¹³³ Detta innebär att lagen enkom reglerar den apparatur som har viss automatik eller självgående funktion i sig. De apparater som måste regleras fortlöpande på plats faller utanför lagens område.¹³⁴

6.2.2 Upplysningsplikt

Det finns en skyldighet enligt lagen att upplysa allmänheten om övervakning som sker. Denna skyldighet träder i kraft direkt när kameran eller övervakningsutrustningen har satts upp. Syftet med upplysningsplikten är att personer som vistas på allmän plats (oavsett om tillstånd eller anmälan behövs och oavsett om det gäller en kamera på en plats dit allmänheten har tillträde eller ej) ska veta om de är övervakade. Upplysningsplikten gäller alltid,¹³⁵ Det är inte självklart att personer som ser skyltar om kameraövervakning även inkluderar ljudupptagning i begreppet därför ska det upplysas speciellt om ljudupptagning utförs.¹³⁶

Det finns vissa undantag från upplysningsplikten i 4 §. De stadgade undantagen gäller kameraövervakning av byggnader som behöver skyddas eller annat objekt som skyddas enligt skyddslagen (2010:305). Det andra undantaget gäller hastighetsövervakning som bedrivs av polismyndighet. I övrigt kan länsstyrelsen om det föreligger synnerliga skäl bevilja undantag från plikten att upplysa. Denna möjlighet används dock restriktivt. Exempel

¹²⁹ Prop. 1997/98:64, s. 38.

¹³⁰ Prop. 1997/98:64, s. 19.

¹³¹ 2 § LAK.

¹³² 2 § andra meningen LAK.

¹³³ 2 § LAK.

¹³⁴ Prop. 1997/98:64, s. 19.

¹³⁵ SOU 2007:22, del 2, s. 248.

¹³⁶ Prop. 1997/98:64, s. 21.

som nämnts är undantag för att upprätthålla allmän ordning eller säkerhet eller för att förebygga grov brottslighet.¹³⁷ Viktigt att notera är att undantagen inte gäller de fall där övervakningen inbegriper ljudupptagning.¹³⁸

6.2.3 Bevarande av material, tystnadsplikt och straff

För att materialet som spelas in ska behandlas med största omsorg har det i 13 § stadgats att inte fler än nödvändigt ska ha tillgång till övervakningsbilderna. I kommentarerna till lagen har nämnts att de personer det rör sig om är eventuell säkerhetschef och den som byter band till utrustningen. Det kan även röra sig om person med liknande eller motsvarande befattning som får ha med det inspelade materialet att göra. Materialet ska alltid förvaras så att missbruk förhindras dvs. banden ska förvaras inlåsta.¹³⁹ Det finns även en tidsgräns på en månad för hur länge inspelat material får bevaras. Efter en månad ska materialet förstöras, såvida det inte ska användas i domstolsprocess, i polisens utredning eller för övervakning av trängselskattstation.¹⁴⁰ Ett beviljat tillstånd eller kameraövervakning efter anmälan åtföljs av en rätt att behandla personuppgifter som förekommer.¹⁴¹ Med denna rätt tillkommer dock tystnadsplikt och eventuella sekretessbestämmelser.

Då intresset för den personliga integriteten står i förhållande till intresset av kameraövervakning finns en paragraf i lagen som belägger personer behöriga att befatta sig med materialet med tystnadsplikt. Om tystnadsplikten åsidosätts finns det sanktioner i 20 kap. 3 § BrB. Det är sanktionerat att sprida, avslöja eller ta användning av information om personers enskilda förhållanden som erhållits genom övervakningen.¹⁴² De som bryter mot lagens bestämmelser riskerar böter eller fängelse i upp till ett år. Vidare har länsstyrelsen möjlighet att förelägga personer med vite om de inte följer de anvisningar som stadgas. Ansvar utdöms inte om brottet är ringa.¹⁴³ Avgörande för huruvida brottet är ringa är tillsammans med de verkliga förhållandena i det enskilda fallet även hur stor integritetskränkningen hade kunnat bli.¹⁴⁴

6.3 Plats dit allmänheten har tillträde

I 5 § LAK står att läsa att det krävs tillstånd för kameraövervakning om kameran kan rikas mot plats dit allmänheten har tillträde. Det finns undantag från tillståndsplikten och de behandlas senare i detta kapitel, likaså

¹³⁷ Prop. 1997/98:64, s. 25.

¹³⁸ 4§ lag om allmän kameraövervakning.

¹³⁹ Prop. 1997/98:64, s. 40 ff.

¹⁴⁰ 14 § LAK.

¹⁴¹ SOU 2007:22, del 2, s. 258.

¹⁴² Prop. 1997/98:64, s. 40 ff.

¹⁴³ 26-28 §§ LAK.

¹⁴⁴ Prop. 1997/98:64, s. 66 f.

tillståndsplikt och vad som är avgörande för tillstånd. Först är det dock relevant att utreda vad begreppet plats dit allmänheten har tillträde innebär.

Begreppet plats dit allmänheten har tillträde är en allmän formulering som infördes i 1990 års lag och utrymme för tolkningar finns. Det har därför inom området vuxit fram en praxis för hur begreppet ska tolkas. Enligt lagen ska plats dit allmänheten har tillträde tolkas som en offentlig plats enligt byggnads-, ordnings-, och strafflagstiftningen.¹⁴⁵ Som plats dit allmänheten har tillträde räknas också en plats där allemansrätten gäller. Begreppet ges en relativt vid betydelse och inte bara platser som brukas frekvent av allmänheten faller inom begreppet utan även de platser som allmänheten har tillträde till generellt inkluderas.¹⁴⁶ Exempel på platser är lokaltrafik, taxi, bibliotek, väntrum på socialkontor, affärer, banker och parkeringsplatser. Det är inte av någon vikt om avgift måste erläggas om platsen är öppen för allmänheten eller besöks frekvent av densamme.¹⁴⁷ En färja ansågs på grund av detta vara en plats dit allmänheten hade tillträde trots att det uppställdes krav om ersättning för att åka med. Uppsättning av kameror på färjan skulle därför föregås av en tillståndsprövning.¹⁴⁸ Vidare räknas restauranger och teatrar till allmän plats.¹⁴⁹

Kammarrätten i Göteborg har ansett en skolgård vara en plats dit allmänheten har tillträde. Trots att skolgården hade staket fanns det inga hinder för andra människor att beträda platsen och i vart fall inte efter skoltid. En enskild bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet påpekade dock kammarrätten.¹⁵⁰

Sammanfattningsvis kan konstateras att plats dit allmänheten har tillträde är platser vem som helst får besöka. Det spelar ingen roll om en avgift måste erläggas, platsen kan ändå räknas som plats dit allmänheten har tillträde. Platsen behöver inte brukas ofta av allmänheten, det räcker att den är till eller upplåts för densamme. Platsen kan även byta karaktär, en skolgård utanför skoltimmarna är exempelvis en plats dit allmänheten har tillträde men under skoltimmarna anses det inte vara det. Plats dit allmänheten inte har tillträde är privata utrymmen samt områden dit speciella passerkort eller krav uppställs för beträdande. Exempelvis lagerlokaler, utrymmen bakom en butik eller vissa arbetsplatser.

6.3.1 Ansöknings- och beslutsproceduren

Det är länsstyrelsen i det län där övervakningen sker som ska ta emot den skriftliga ansökan om tillstånd eller anmälan om övervakning. 16-17 §§ reglerar de uppgifter som ska finnas med i ansökningen. Det gäller bland annat krav på uppgifter om kamerans placering samt vad avsikten med

¹⁴⁵ Allmän plats enligt 16 kap. 16 § BrB.

¹⁴⁶ SOU 2009:87, s. 60 ff.

¹⁴⁷ SOU 2009:87, s. 62 ff.

¹⁴⁸ Kammarrätten i Göteborg, mål nr 8039-8, beslut 2009-04-16.

¹⁴⁹ Prop. 1997/98:64, s. 29.

¹⁵⁰ SOU 2009:87, s. 329, referat av kammarrättens mål nr 3617-0.

övervakningen är och hur material ska förvaras. Det är länsstyrelsen som meddelar beslut i frågan. Beslutet kan gälla för en begränsad tid eller förenat med villkor. Den kommun där kameran satts upp ska beredas möjlighet att yttra sig i frågan. I de fall övervakningen rör en arbetsplats ska yttrande från skyddskommitté eller liknande organisation efterfrågas innan beslut fattas. Detta dock bara om åtgärden inte är att anse som lite integritetskränkande.¹⁵¹ Länsstyrelsen är fri att om omständigheter förändras korrigera eller ompröva beslut eller villkor för övervakning.¹⁵² Då länsstyrelsen även är tillsynsmyndighet har den rätt att få tillgång till information och rätt att få tillträde till utrymmen kopplade till övervakningen.¹⁵³

Överklagande ska ske till allmän förvaltningsdomstol och prövningstillstånd krävs för överklagande till kammarrätten. Undantaget från kravet på prövningstillstånd är de fall där JK för talan. JK har rätt att föra talan för att ta vara på allmänhetens intresse. Även kommuner har rätt att överklaga beslut fattade av länsstyrelsen.¹⁵⁴

I förordningen (1998:314) om allmän kameraövervakning stadgas de olika avgifter som tas ut i samband med anmälan och tillståndsprövning. Enligt 2 § är avgiften för en anmälan 700 kronor. Det finns dock olika avgiftsklasser.¹⁵⁵ Anledningen till att avgiftsbelägga anmälningsprocessen och tillståndsfordrandet var att de som ansöker om att sätta upp kameror bör bära det yttersta ansvaret för kostnaderna själva. Kommuner, landsting och staten undantas inte från kravet om avgifter då eventuella kostnader borde medräknas vid en analys och övervägning om övervakningskameror ska användas. Länsstyrelsen får dock själv ansvara för kostnader¹⁵⁶ som uppkommer vid tillsynen.¹⁵⁷ JK ska alltid få en kopia av det fattade beslutet.¹⁵⁸

6.3.2 Anmälan, tillståndsfri och tillståndspliktig övervakning

Tillståndsplikten för kameraövervakning är inte undantagslös. Enligt lagen finns det tre alternativ för godkännande av övervakning. Dessa består av i) övervakning som är tillåten efter enbart anmälan, ii) tillståndsfri övervakning och iii) tillståndspliktig övervakningen.

¹⁵¹ Prop. 1997/98:64 s. 15 ff.

¹⁵² 18-20 §§ LAK.

¹⁵³ 21-24 §§ LAK.

¹⁵⁴ 29-30 §§ LAK.

¹⁵⁵ Det är avgiftsförordningen (1992:191) som stadgar de olika klasserna. Enligt 10 § avgiftsförordningen skulle kostnaden för ärenden om kameraövervakning vara mellan 1200-3200 vilket motsvarar ärenden med avgiftsklass 3-5. Dessa avgiftsklasser framgår av 3§ aörordning (1998:314) om allmän kameraövervakning.

¹⁵⁶ 3 miljoner kronor ska enligt prop. 1997/98:64 vara kostnaden för länsstyrelsen. Detta ska enligt Regeringen i samma prop. tillfördelas dem.

¹⁵⁷ Prop. 1997/98:64, s. 50.

¹⁵⁸ 6 § förordning (1998:314) om allmän kameraövervakning.

Efter anmälan får övervakningskameror sättas upp i bank- och postlokaler, i kreditmarknadsföretag eller i butikslokaler. Enligt 11 § och 12 § gäller för övervakning i dessa lokaler att de endast får sättas upp om övervakningens enda syfte är att förebygga eller avslöja brott. Vidare ska enligt nämnda paragrafer övervakningskamerorna vara fast monterade och försedda med fast optik. Det område som får övervakas i en banklokal, en lokal hos ett kreditmarknadsföretag eller ett postkontor är begränsat till området omedelbart utanför in- och utgångar och vid betalningsautomater eller liknande anordning i anslutning till lokalen. I butikslokaler gäller enligt 12 § att det måste finnas en överenskommelse med en organisation som företräder personalen på arbetsplatsen, skyddsombud eller skyddskommitté. Det är endast in- och utgångar samt kassaområdet som får övervakas i butiker efter enbart anmälan. Inspelning från dessa områden får också bevaras utan att tillstånd krävs. Ljudupptagning kräver alltid tillstånd.¹⁵⁹

Anledningen till att dessa platser får övervakas efter enbart en anmälan och att tillståndsprovning inte krävs är att intresseavvägningen mellan övervakningsintresset och skyddet för den personliga integriteten redan anses vara avklarad. Detta då det anses finnas ett mycket starkt objektiva intresse av övervakning i just dessa lokaler som alltid väger över.¹⁶⁰

Tillståndsfri övervakning får enligt 7 § ske av trafiksäkerhetsskäl i fordon (av Trafikverket) eller vid vägtrafikövervakning. Det finns även ett undantag från tillståndsplikten att sätta upp kameror vid vägtullar där det uppbärs betalning för trängselskatt. Den sistnämnda övervakningen får dock endast ske om den enbart fotograferar eller filmar registreringsskylten på fordonet och undviker personerna i bilen.¹⁶¹ Undantaget från tillståndsplikten enligt 7 § är även övervakning i vägtunnlar och övervakning som sker för att skydda byggnad, annan anläggning eller område enligt 4 §.¹⁶² Enligt 7 a § får tillståndsfri övervakning ske i kasinon enligt kasinolagen (1999:355). Polismyndigheten kan utföra en rad åtgärder som lagen föreskriver ska vara tillståndsfria bl.a. om det skulle kunna förhindra olyckor eller minska verkningarna av sådana olyckor. Vidare får de använda sig av övervakning i sitt brottsförebyggande arbete om det finns risk för liv eller hälsa.¹⁶³ Gränsen för hur länge övervakningen kan ske utan tillstånd är en månad eller om tillstånd sökts till dess att ansökan har behandlats.¹⁶⁴

Tillstånd krävs för övervakning av alla platser dit allmänheten har tillträde och som inte omfattas av undantagen i lagens 7-12 § §. Det räcker med att kameran kan riktas mot platser dit allmänheten har tillträde för att tillstånd erfordras. Tillståndskravet finns som en garanti för att skyddet för den

¹⁵⁹ 11-12 §§ lagen om allmän kameraövervakning.

¹⁶⁰ SOU 2007:22, del 2, s. 248.

¹⁶¹ Prop. 2003/04:145, "Trängselskatt", s. 115.

¹⁶² 4 § LAK hänvisar till byggnad, anläggning eller område som förklarats utgöra skyddsobjekt enligt skyddslagen (2010:305).

¹⁶³ 8-9 §§ LAK.

¹⁶⁴ 10 § LAK.

personliga integriteten ska upprätthållas.¹⁶⁵ Tillstånd är avhängigt en avvägning mellan rätten till personlig integritet och det eller de intressen som finns för att övervaka, detta är ett uttryck för överviktsprincipen. 6 § LAK lyder:

”Tillstånd till allmän kameraövervakning skall meddelas om intresset av sådan övervakning väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. Vid bedömningen av intresset av allmän kameraövervakning skall särskilt beaktas om övervakningen behövs för att förebygga brott, förhindra olyckor eller därmed jämförliga ändamål. Vid bedömningen av den enskildes intresse av att inte bli övervakad skall särskilt beaktas hur övervakningen skall utföras och vilket område som skall övervakas.”

För att avgöra om kameraövervakningen har ett övervägande intresse måste det vidtas separata och individuella bedömningar i varje enskilt fall. Om det finns möjligheter att använda sig av andra metoder som kan antas vara lika effektiva, billigare eller enklare borde dessa användas i stället och den sökandes intresse av att övervaka får anses mindre. Om den sökandes intresse av att övervaka även innefattar ett önskemål om att bevara inspelat material eller kombinera inspelning med ljudupptagning ska integritetsintresset ges extra hänsyn. Dock har förarbetena givit indikationer och riktlinjer om att det ska bli lättare att få tillstånd för kameraövervakning än vad det varit tidigare, detta under förutsättning att syftet med övervakningen är att förebygga brottslighet.¹⁶⁶ En förändring från lagen (1990:484) om övervakningskameror m.m. är att avslag inte kan grundas enbart på att behovet av övervakningskamera inte framstår som uppenbart.¹⁶⁷ Intresset av att skydda den personliga integriteten bedöms utifrån vilket område det är som ska övervakas, hur länge övervakningen ska ske och när den ska användas.¹⁶⁸

6.4 Överviktsprincipen vid tillståndsprövningen

I praxis behandlas i flera fall avvägningen mellan övervakningsintresset och intresset av att skydda den personliga integriteten. Vid en studie av rättsfall som berör överviktsprincipen kan skönjas en uppdelning. Uppdelningen används inom uppsatsen och består av i) anmälningar om tillstånd vid särskilt brottsutsatta platser, ii) platser där integritetsintresset görs extra gällande och slutligen iii) övervakning av gator och torg. Uppsatsen innehåller inte en genomgång av alla rättsfall som finns eftersom det finns en uppsjö, utan de som har valts ut anses mest relevanta för uppsatsen och kan anses förklarande samt tongivande för ämnet som behandlas.

¹⁶⁵ Prop. 1997/98:64, s. 15 ff.

¹⁶⁶ Prop. 1997/98:64, s. 29 f.

¹⁶⁷ Prop. 1997/98:64, s. 15 ff.

¹⁶⁸ Prop. 1997/98:64, s. 29 ff.

6.4.1 Kameraövervakning behövs för att förebygga brott – särskilt brottsutsatt plats

Det ska kunna ges utvidgad rätt att övervaka, behandla och bevara bilder vid övervakning av extra brottsutsatta platser.¹⁶⁹ Detta då det anses vara ett samhälleligt intresse att övervakning sker för att förebygga brott. Det ska därför vara lättare att få övervakning beviljad när den vidtas i brottsförebyggande syfte eller för att förhindra olyckor på särskilt brottsutsatta platser. Övervakning för andra intressen ska vara svårare att få beviljad.¹⁷⁰

Ett parkeringsbolag beviljades tillstånd att sätta upp övervakningskameror i ett parkeringshus i centrala Stockholm. Ansökan om inspelning och bevarande av bilderna i två till tre dagar avslogs dock i alla instanser upp till Regeringsrätten med hänsyn till integritetsintresset. Regeringsrätten ansåg integritetsskälerna väga lättare då kamerorna var där till skydd för de övervakade och på den grund att parkeringshus inte utgör en plats där integritetshänseende bör tas särskilt. Det faktum att det var egendomsbrott och inte privatbrott som övervakningen ämnade förhindra vidkändes inte heller som försvagande argument för övervakning. Det ansågs vara styrkt att parkeringshuset var en sådan särskild brottsutsatt plats som förarbetena talar om och därför beviljade Regeringsrätten parkeringsbolaget att spela in och bevara bilderna.¹⁷¹

Polismyndigheten i Hallands län ansökte om kameraövervakning av en korsning i centrala Halmstad. Underinstanserna gick på länsstyrelsens beslut och tillät kameraövervakning av aktuellt område. Regeringsrätten å sin sida biföll JK:s överklagande och motiverade sitt avgörande med att övervakningsintresset inte övervågde integritetsintresset. Även om brottsligheten inom aktuellt område var hög kunde det inte anses styrkt att platsen utgjorde en särskild brottsutsatt plats jämfört med övriga delar av stadens centrum.¹⁷²

Regeringsrätten avslög en ansökan om att få använda övervakningskamera i en taxibil som skulle ta upp ljud. Avslaget motiverades med att integritetsintresset övervågde då det var under en relativt lång tid som inspelning och ljudupptagning skulle göras samt att den skulle kunna manövreras manuellt.¹⁷³ Generellt sett beviljas dock övervakning i taxibilar då den miljön anses vara extra brottsutsatt.¹⁷⁴ Kammarrätten beviljade ett taxibolag i Sundsvall att ta fem bilder i samband med att dörren öppnades, dessa utan ljud.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Prop. 1997/98:64, s. 29.

¹⁷⁰ SOU 2007:22, del 2, s. 250.

¹⁷¹ RÅ 2001 ref. 39.

¹⁷² RÅ 2010 ref. 22 III.

¹⁷³ RÅ 2000 ref. 52.

¹⁷⁴ SOU 2007:22, del 2, s. 251.

¹⁷⁵ SOU 2009:87, s. 328, referat av kammarrättens mål nr 627-07.

Sammanfattningsvis kan konstateras att en särskilt brottsutsatt plats bygger på den faktiska brottsfrekvensen på området. Det görs också jämförelse mellan den aktuella platsen och närliggande platser för att se om platsen är särskilt brottsutsatt. Vissa miljöer kan också kategoriseras som extra brottsutsatta och därför räknas in i kategorin särskilt brottsutsatt plats.

6.4.2 Hur och vilken plats som ska övervakas – plats där integritetsintresset görs extra gällande

Det är av vikt att veta på vilken plats och hur övervakningen ska ske för att länsstyrelsen ska kunna fatta beslut i frågan. För att avgöra om det är övervakningsintresset eller skyddet för den personliga integriteten som bör prioriteras är det viktigt att andra åtgärder som vidtagits redovisas. Huvudregeln gör gällande att andra alternativa åtgärder ska testas först och om dessa åtgärder kan antas vara betydligt mer effektiva eller billigare ska de vidtas innan övervakningskameror får sättas upp.¹⁷⁶ Vidare finns det vissa platser där integritetsintresset är extra starkt och där är kraven högre för att få bedriva övervakning.

Det har uttryckts i förarbeten att hälso- och sjukvårdslokaler är lokaler där integritetssynpunkter gör sig extra gällande. När landstinget fick tillstånd att övervaka entrén och väntrummet på akutmottagningen på länsjukhuset i Jönköping överklagade JK och både länsrätten och kammarrätten biföll JK:s överklagande. Detta då integritetsskäl enligt deras mening övervägde övervakningsintresset. Regeringsrätten å sin sida fastställde länsstyrelsens beslut att tillåta övervakningen då det ansågs att landstinget i och med en ombyggnation för bättre översikt av väntrummet gjort vad som kan anses krävas av dem. Vidare hade det enligt rapporter förekommit våldssituationer på platsen och då kamerorna skulle övervaka väntrummet som skydd både mot personal och också patienter kunde det anses vara en brottspreventiv åtgärd i de övervakades intresse. Bilderna skulle i detta fall inte spelas in eller kombineras med avlyssning.¹⁷⁷

Ett museum i Kalmar län fick rätt att använda kameraövervakning och bevara bilderna för att underlätta brottsutredningar. Detta då museet innehöll flera dyrbara och oersättliga objekt vilket på så vis försvarade ett betydande intresse av att kunna utreda brotten. I detta fall kunde inte enbart en rätt att övervaka tillfredsställa det brottspreventiva arbetet utan även en rätt att förvara bilderna skulle tillerkännas museet. Regeringsrätten ansåg att sådan övervakning även skulle verka förebyggande mot skadegörelse och brott i detta fall. JK som överklagade i alla instanser ansåg att integritetsintresset övervägde då museum är en plats där allmänheten inte räknar med att bli övervakade.¹⁷⁸ Det är även ett ställe dit folk kommer för att ta del av och

¹⁷⁶ SOU 2007:22, del 2, s. 250 f.

¹⁷⁷ RÅ 2004 ref. 44.

¹⁷⁸ RÅ 2003 ref. 7.

förmedla sina egna tankar och en plats för reaktioner. Av dessa anledningar väger integritetsintresset extra tungt.¹⁷⁹ JK stödjer sitt resonemang i aktuellt fall på argumentation som Regeringsrätten tidigare framfört och befast.¹⁸⁰ JK ansåg vidare att övervakning med inspelning kunde ske när museet inte var öppet och att andra åtgärder skulle vidtas i stället för övervakning. Detta då övervakning är en sekundär åtgärd som ska kombineras med andra förebyggande åtgärder. Vidare ifrågasatte JK effekterna av övervakningen, då det kan vara svårt att urskilja en person med dåliga avsikter från en vanlig besökare eftersom det är många personer på samma plats. Det faktum att det är möjligt att personer agerar med mer än en månads mellanrum (tiden för vilken material får sparas) talar också emot effektiviteten av bevarandet och stärker därför inte övervakningsintresset.¹⁸¹ I detta fall frångick dock Regeringsrätten sin tidigare praxis som slagit fast att integritetsintresset är större på museum.¹⁸²

Ett liknande undantag gjordes för ett rum i ett bibliotek där det förvarades oersättningsbara böcker.¹⁸³ Bibliotek som är till för allmänheten är generellt sett en sådan plats där kameraövervakning inte ska ske med hänsyn till skyddet för den personliga integriteten.¹⁸⁴

Länsstyrelsen avlog en kyrkosamfällighets ansökan om tillstånd att få övervaka ingången till kyrkan samt vapenhuset. Detta då det skulle innebära ett stort ingrepp i den personliga integriteten att bli övervakad vid kyrkobesök. JK ansåg att det skulle innebära en stor integritetskränkning att övervaka människor då dessa utövar sin grundlagsfästa religionsfrihet. Regeringsrätten beviljade dock tillståndet då det enligt rättens mening inte var något stort intrång i enskildas personliga integritet eftersom ingen kontinuerlig inspelning skulle ske samt ingen ljudupptagning. Vidare låg det i besökarnas intresse att kyrkan skulle hållas öppen då den p.g.a. av skadegörelse och brott utan övervakningen hotades att stänga för allmänheten.¹⁸⁵

En träningslokal har ansetts vara en plats där integritetsintresset görs extra gällande. Länsstyrelsen i Skåne län, Länsrätten i Skåne och Kammarrätten i Skåne kom alla till samma slutsats och beviljade inte ett gym i Malmö att installera övervakningskameror.¹⁸⁶

En tunnelbanestation i Stockholm ansågs inte vara en plats där integritetsintresset gör sig extra gällande. Då folk bara passerar eller befinner sig en kort stund på platsen vägde övervakningsintresset tyngre eftersom det kunde förebyggas brott med hjälp av övervakningen.¹⁸⁷

¹⁷⁹ Prop. 1989/90:119, "Om övervakningskameror m.m.", s. 4.

¹⁸⁰ SOU 2007:22, del 2, s. 251.

¹⁸¹ RÅ 2003 ref. 7.

¹⁸² SOU 2007:22, del 2, s. 252.

¹⁸³ RÅ 2005 not. 52.

¹⁸⁴ SOU 2007:22, del 2, s. 252.

¹⁸⁵ RÅ 2005 ref. 18.

¹⁸⁶ Kammarrätten i Göteborg, mål nr 311-10, beslut 2010-03-10.

¹⁸⁷ SOU 2009:87, s. 324, referat av kammarrättens mål nr 5547-0.

Inte heller en bubbelpool i Malmö ansågs ha ett särskilt integritetsintresse i förhållande till kommunens intresse av att övervaka poolen för att förhindra brottslighet. Det faktum att kommunen vidtagit en rad andra åtgärder samt att badgästerna kan använda sig av en pool utan övervakning gjorde att kameraövervakningen tilläts.¹⁸⁸

6.4.3 Hur och vilken plats som ska övervakas – övervakning av gator, torg och skolgårdar

Vad beträffar platsen för övervakningen kan förutom de platser där integritetsintresset görs extra gällande nämnas gator, torg och skolgårdar. Det har konstaterats att övervakning på gator och torg i största möjliga mån ska undvikas¹⁸⁹ och skolgårdar är en plats där övervakning har ökat väsentligt på bara några år. Det är därför av intresse att studera dessa offentliga miljöer lite närmre.

I RÅ 2000 ref. 61 behandlas ansökan av Polismyndigheten i Skåne län att sätta upp övervakningskameror på Möllevångstorget i Malmö och i Stadsparken i Helsingborg. Länsstyrelsen biföll polismyndighetens tillståndsansökan i båda fallen. JK överklagade besluten med motivering att integritetsintresset inte testats tillräckligt samt att det av polismyndigheten anförda resonemanget medförde att kameraövervakning skulle sättas upp av ekonomiska skäl och inte som kompletterande åtgärd vilket förarbetena kräver. Kameraövervakning ska inte vara en åtgärd i brist på resurser utan ska alltid vara en kompletterande åtgärd för att nå önskat mål. Målet nådde Regeringsrätten som beslutade att bevilja övervakningen under kvällstid, dvs. när det är mörkt. Regeringsrätten framförde att intresset av att inte utsättas för brott övervägde den kränkning vissa människor kunde känna av att bli övervakade. Dessutom framfördes att tiden då övervakningen skedde var utformad så att färre människor blir övervakade och till exempel i Helsingborg fanns det möjlighet att undvika kamerorna genom att ta en omväg bort från den gångväg som övervakades. Det framhölls dock i alla instanser att övervakning av offentliga miljöer som gator och torg bör i största möjliga mån undvikas.

Avgörandet i RÅ 2000 ref. 61 kan jämföras med ett aktuellt avgörande i Regeringsrätten där Landskrona kommuns ansökan om att sätta upp 16 kameror på utvalda gator i Landskrona centrum avslogs. I detta avgörande påpekade Regeringsrätten vikten av att förhålla sig restriktiv till kameraövervakning av offentliga platser så som gator och torg och gick på JKs resonemang som innebar att kommunen inte visat ett tillräckligt övervägande behov av att övervaka de aktuella gatorna. Vidare hävdade Regeringsrätten att gatorna i fråga inte var mer brottsutsatta än övriga centrala delar i Landskrona, varför andra åtgärder måste vidtas av kommunen. Det görs också en skillnad i att det i detta fall var kommunen

¹⁸⁸ SOU 2009:87, s. 368, referat av kammarrättens mål nr 1206-04.

¹⁸⁹ RÅ 2000 ref. 61.

som ansökte om tillstånd inte en polismyndighet. Även om kommunen har yttersta ansvaret för ordning och trygghet i kommunen faller det på polisen att vidta direkt brottsförebyggande åtgärder. Integritetsintresset vägde i detta fall över.¹⁹⁰ Liknande argumentationer som i fallet ovan fördes angående Hamntorget i Helsingborg. Regeringsrätten ansåg integritetsintresset väga över övervakningsintresset och biföll JK:s överklagan.¹⁹¹

JK som i nämnda fall har överklagat alla beslut om övervakning på offentliga platser där ett stort antal människor rör sig på sin fritid, för nöjes skull eller som rekreation, överklagade även länsstyrelsens beslut att låta Polismyndigheten i Stockholms län att sätta upp kameror i centrala Stockholm. Ansökan avsåg kameraövervakning vid bland annat Stureplan. Länsrätten och kammarrätten gick på länsstyrelsens linje. Regeringsrätten tydliggjorde i denna dom att det faktum att fler människor nu skulle övervakas jämfört med det avgörande som rörde Möllevångstorget inte i sig spelar någon roll för den enskildes intresse av att bli övervakad eller ej. Regeringsrätten slog fast länsstyrelsens beslut att ge tillstånd till Polismyndigheten i Stockholm att kameraövervaka ett antal platser i Stockholms centrum under nattetid med anledning av att detta skulle hjälpa polisen i dess brottsförebyggande arbete då området är extremt utsatt för brottslighet.¹⁹²

Ett antal överklagade domar väntar just nu på avgörande av Regeringsrätten. Ett där kammarrätten i ett avgörande beviljat Polismyndigheten att sätta upp övervakningskameror på ytterligare ett antal platser i Stockholm, bland annat Medborgarplatsen, Björnsträdgård, Götgatan och Folkungagatan. Målet är överklagat av JK.¹⁹³ I ett annat avslog Kammarrätten i Göteborg Malmö stads begäran om att få sätta upp 47 stycken kameror längs med det s.k. stråket i Malmö och fastställde därmed länsrättens dom. Detta gjorde att länsstyrelsens beslut upphävdes.¹⁹⁴

Eftersom skolgårdar har ansetts vara en plats som allmänheten har tillträde till krävs tillstånd för övervakning. Övervakningsintresset har ökat betydligt inom denna grupp på bara några år. År 2003 beviljades två ansökningar av länsstyrelsen för kameraövervakning av skolgårdar. År 2006 var antalet beviljade ansökningar 25. I de beviljade ansökningarna var det övervakning av skolans fasader under natten och helgerna som var aktuellt.¹⁹⁵

¹⁹⁰ RÅ 2010 ref. 22 I.

¹⁹¹ RÅ 2010 not. 15

¹⁹² RÅ 2010 ref. 22 II.

¹⁹³ SOU 2009:87, s. 309, referat av kammarrättens mål nr 8746-07 och 8170-07.

¹⁹⁴ SOU 2009:87, s. 313, referat av kammarrättens mål nr 4175-07.

¹⁹⁵ SOU 2007:22, del 2, s. 251.

7 Brottslighet och kameraövervakning

De främsta argumenten för kameraövervakning i dagens Sverige är de som rör övervakning som en brottspreventiv åtgärd eller de som behandlar övervakning som en brottupplärande åtgärd. Brottsförebyggande åtgärder utgör en stor del av statens verksamhet såsom garant för säkerhet. Ett annat argument är effektivitetsargumentet som innebär att staten ska utföra sina uppgifter med största effektivitet.¹⁹⁶ De brottspreventiva argumenten står dock inte oemotsagda utan argument kring rättssäkerhet och den personliga integriteten vägs mot säkerhet och effektivitet.¹⁹⁷ I detta kapitel redogörs för teorier kring brottsförebyggande samt brottupplärande åtgärder. I avsnitt 7.2.1 redogörs lite kort för ett av polisens projekt som kan sägas beröra den allmänna kameraövervakningens framtid. Avsnitt 7.2.2 redogör för två enkätundersökningar som båda behandlar allmänhetens syn på allmän kameraövervakning. Slutet av kapitlet ägnas åt att redogöra för viss kritik som framkommit vad beträffar allmän kameraövervakning och dess effekter.

7.1 Brottsförebyggande effekter

Arbetet kring brottsförebyggande åtgärder har definierats på två olika sätt. Det handlar dels om situationell prevention, dels om social prevention. Den situationella preventionen ska reducera möjligheterna att begå brott. Den sociala preventionen ska hindra personers villighet att begå brott genom att arbeta aktivt med personerna i fråga.¹⁹⁸ Det kan exempelvis handla om självkontroll och att stärka banden till samhället. För den situationella preventionen handlar det mer om att undvika att fresta personer till att begå brott. Den gamla devisen ”tillfället gör tjuven” är i högsta grad ledande för denna teori. Syftet är att reducera antalet möjligheter att begå brott, antingen genom att ta bort exempelvis stöldbegärliga föremål eller genom exempelvis övervakning öka risken för upptäckt.¹⁹⁹ I Sverige idag kan hävdas att den situationella preventionen är mer populär än den sociala. Arbetet inom denna grupp är uppdelat, det arbetas mer med att öka risken för upptäckt än att ta bort potentiella brottsutsatta objekt.²⁰⁰

¹⁹⁶ Asp, Petter, ”Går det att se en internationell trend? – Om preventionismen i den moderna straffrätten”, SvJT 2007 s. 69.

¹⁹⁷ Asp, Petter, SvJT 2007 s. 69.

¹⁹⁸ Sahlin, Ingrid, ”Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen”, Arkiv, Lund, 2000, s. 100 ff.

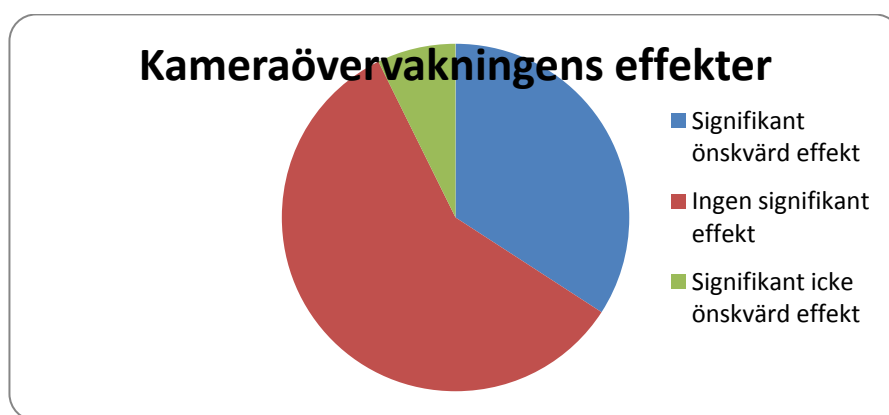
¹⁹⁹ Listerborn, Carina, ”Trygg stad. Diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik”, Chalmers tekniska högskola – Institutionen för arkitektur, Göteborg, 2002, s. 117 f.

²⁰⁰ Listerborn, Carina, 2002, s. 100 ff.

Brottsförebyggande rådet arbetar på uppdrag av regeringen för att utreda och utveckla rättsväsendet. Rådet samarbetar med olika myndigheter för att kunna utföra sina uppdrag som består av att föra, analysera och rapportera den officiella rättsstatistiken.²⁰¹ Det lyder under förordningen (2007:1170) med instruktioner för brottsförebyggande rådet. Kameraövervakningen har enligt Brå till uppdrag att i) avskräcka från brott, ii) avbryta pågående brott, iii) bidra till att utreda och bevisa brott och iv) öka tryggheten i området. Vidare konstateras enligt Brå att kameraövervakning har störst betydelse vid planerad brottslighet som rån, stöld och egendomsbrott.²⁰² För våldsbrott under alkoholpåverkan och oplanerade brott har kameraövervakningen inte någon märkbar betydelse.²⁰³ Brandon C Welsh och David Farrington diskuterar kring den situationella preventionen i en av dem utförd Brå rapport. De argumenterar att kameraövervakningen förebygger brott på grund av att fler personer vågar vistas på platsen då möjligheterna att reda ut begångna brott ökar. Vidare gör de gällande att detta i sin tur bidrar till att potentiella brottslingar avstår då fler personer rör sig i området och alltså förstärks risken för att bli upptäckt. De argumenterar också för att kameraövervakningen skulle kunna ha den effekten att fler väljer att vidta åtgärder mot brottslighet vilket skulle kunna leda till minskad brottslighet. Dessutom förekommer diskussioner om den informella kontrollen i samhället och dess effekter på brottsligheten. I forskningsgenomgången utförd för Brå menas att övervakningskameror skulle öka trivseln och stoltheten över det övervakade området vilket leder till en ökad kontroll och i slutändan minskad brottslighet.²⁰⁴

7.2 Brottsupplärande effekter

I ytterligare en rapport som gjorts på uppdrag av Brå studeras olika exempel av kameraövervakning och dess effekter. Nedan ses en summering av vilka effekter de 41 undersökta områdena hade.

²⁰¹ 2§ förordningen (2007:1170) med instruktioner för brottsförebyggande rådet.

²⁰² Blixt, Madeleine, "Kameraövervakning i brottsförebyggande syfte", Brå 2003:11, Stockholm, 2003, s. 8 ff.

²⁰³ Welsh, Brandon C och Farrington, David P, 2007, s. 8.

²⁰⁴ Welsh, Brandon C och Farrington, David P, 2007, s. 7.

I 24 av de 41 fallen som var med i studien visade kameraövervakningen ingen signifikant effekt på brottsligheten. I 14 av fallen kunde det dock mätas en önskvärd effekt på brottsligheten som får anses vara signifikant och i tre av fallen hade kameraövervakningen en direkt oönskad effekt, såsom en ökning eller förflyttning av brotten.²⁰⁵ I studien framkom också att kameraövervakning hade störst effekt vid övervakning av parkeringsplatser. Detta kan dock vara ett resultat av det faktum att kamerorna på parkeringsplatserna hade i snitt störst räckvidd samtidigt som andra åtgärder som bättre belysning och säkerhetspersonal kombinerades. På andra platser som i städer och på bostadsområden hade kameraövervakningen bara en liten effekt på brottsligheten. Rapportens slutsats var att det till viss del kunde konstateras en minskning av brottsligheten till följd av kameraövervakningen, men då dessa effekter var små i förhållande till hela utredningen krävs det vid kameraövervakning noggrann utvärdering, uppföljning och kontroll.²⁰⁶

År 2003 genomfördes en fallstudie av Brå där effekterna av övervakning på Möllevångstorget i Malmö och i Stadsparken i Helsingborg studerades. En markant minskning av anmälda brott kunde konstateras efter kamerornas installerande på Möllevångstorget. Anmälningar av generella brott minskade med 40 %. Anmälningarna för brott mot person minskade under det första året med 50 %. I Helsingborg var det inte lika stora effekter och antalet anmälda brott minskade inte alls. Faktorer som kan ha påverkat utgången var att det före kamerornas uppsättning rapporterades in många fler brott från Möllevångstorget och det faktum att torget var lätt övervakat från alla vinklar. Stadsparken å andra sidan hade bara bevakning av vägarna genom parken.²⁰⁷

I rapporten från 2003 togs effekterna på integriteten särskilt upp. Det sades att allmänheten inte har något emot kameraövervakning i brottsförebyggande eller brottsuppklarande syfte. Störst skulle enligt rapporten acceptansen vara för övervakning av de platser där allmänheten i vanliga fall kan bli iakttaga, så som gator, torg, i butiker och i taxi. Vad gäller övervakningen på Möllevångstorget tyckte omkring 70 % att det var positivt med övervakningen vid en mätning gjord efter det att övervakningskamerorna satts upp. Omkring 20 % hade dock något emot övervakningen. Näringsidkare och anställda var mer positiva till övervakningen. I Helsingborg var runt 90 % positiva till övervakningen i parken under kvälls- och natttid.²⁰⁸

Jason Ditton och Emma Short har även de gjort en utredning kring kameraövervakningens effekter. I sin utredning anser de att kameraövervakning har olika effekter på olika ställen. Samtidigt som kameraövervakningen minskar brott i viss mån ökar också antalet upptäckta brott. Det kan tänkas att övervakningskamerorna bidrar till en falsk trygghet

²⁰⁵ Welsh, Brandon C och Farrington, David P, 2007, s. 22.

²⁰⁶ Welsh, Brandon C och Farrington, David P, 2007, s. 53 ff.

²⁰⁷ Blixt, Madeleine, 2003, s. 6 f.

²⁰⁸ Blixt, Madeleine, 2003, s. 37 ff.

där individer tar större risker eller är mindre aktsamma och därför utsätts för brott. Vidare kan brottsligheten helt sonika flyttas till andra platser, det som sker är då inte en minskning utan en omfördelning av brottsligheten.²⁰⁹ Det höjs även röster för att övervakningen med kameror skulle eliminera den naturliga övervakningen som medborgare i samhället kan bidra till.²¹⁰ Ett projekt som polismyndigheten driver hävdas dock ha önskad effekt på brottsligheten likaså vittnar två enkätundersökningar om positiva effekter.

7.2.1 Projekt Sydsamverkan

Polisen har i sitt brottsuppläsningsarbete startat ett samarbete kring kameraövervakning. Det är polismyndigheterna i Skåne, Blekinge, Kalmar och Kronobergs län som gemensamt har beslutat sig för att använda befintlig kameraövervakning för att förbättra sitt arbete kring brottslighet. Det som startade som ett projekt har nu blivit del i verksamheten. Det går ut på att registerföra alla kameror för att vid händelse av brott lätt kunna komma i kontakt med innehavarna av kamerorna för att sedan säkra spår. Bilderna ska användas i de fall de har betydelse för chanserna att klara upp brottet. Vid en sammanställning kom fram att det finns drygt 25 000 kameror igång dygnet runt inom projektområdet. Bara polismyndigheten i Skåne har ca 2 500 ärenden som behandlades med kameraövervakningsbilder varje år. Det är en speciell grupp inom Malmöpolisen som har hand om bilderna och kartläggningen av dem. Målet är att det enbart ska ta någon minut för polisen att få tillgång till relevanta bilder. Syftet var till en början att medelst tillgång till kameraövervakningen klara upp allvarigare brottslighet, men då projektet varit framgångsrikt väntas även mer vardagliga brott lösas med hjälp av bilder.²¹¹

Det nämns inom ramen för Projekt Sydsamverkan att hälften av alla fall där gärningsmannen syns i bild klaras upp. Det nämns också att i programmet Efterlyst har filmer som sammanställts från kamerorna bidragit till att i 70 % av fallen har gärningsmännen kunnat identifieras. I ett annat fall där Kvällsposten fick bilder från övervakningskamerorna (som de sedan publicerade) bidrog det till att alla gärningsmän i det aktuella fallet kunde identifieras.²¹²

7.2.2 Två enkätundersökningar

Inför det att integritetsskyddskommittén skulle presentera sin utredning genomförde SCB på uppdrag av kommittén en integritetsundersökning. Undersökningen utfördes via enkäter som berörde integritetsfrågor. Några av dessa berörde allmän kameraövervakning.²¹³ Omkring 1 000 personer svarade på enkäten.

²⁰⁹ Welsh, Brandon C och Farrington, David P, 2007, s. 14.

²¹⁰ Hier, Sean P, m.fl., 2009, s. 90 f.

²¹¹ SOU 2009:87, s. 73 f.

²¹² SOU 2009:87, s. 74.

²¹³ SCB, "Skyddet för den personliga integriteten" Enkätundersökning, Enkätenheten, 2006.

Det var fem frågor som ställdes beträffande allmän kameraövervakning. 90 % ansåg att kameraövervakning skulle vara tillåten på allmänna platser om det behövdes för att få folk att känna sig tryggare av att platsen var övervakad. Om det behövs för att förhindra klotter, snatteri och skadegörelse ansåg 87 % att kameraövervakning skulle vara tillåten. 97 % ansåg att det skulle vara tillåtet att kameraövervaka allmänna platser om det behövs för att förhindra grov brottslighet. Tillåten kameraövervakning för att minska hastighetsöverträdelser var det dock ett mindre antal som ställde sig bakom. Det var 71 % av de tillfrågade som tyckte det skulle vara tillåtet. 96 % tyckte det skulle vara tillåtet med kameraövervakning om den behövs för att förhindra eller utreda terroråd.

Detta kan dock jämföras med svaren på frågan huruvida kända personer ska bevakas närgånget. 63 % tyckte inte att det skulle vara berättigat. Av dessa svarade 32 % att de tyckte det stämde mycket dåligt med deras åsikt. Övriga 31 % tyckte det stämde ganska dåligt. 28 % stämde in i påståendet att de ska bevakas närgånget.

Generellt sett ansåg 59 % av de tillfrågade det vara ganska eller mycket angeläget att fortsätta utbyggnaden av den allmänna kameraövervakningen.²¹⁴ 38 % ansåg det inte vara angeläget.²¹⁵

En andra enkätundersökning gjordes i samband med en studie över kameraövervakning i Landskrona. Övervakningen rörde en parkeringsplats i centrala Landskrona som sedan ett tag tillbaka varit utsatt för upprepade brott mot parkerade bilar. Kamerorna sattes på plats i april 2004. När kamerorna installerades hade det redan märkts av en nedgång i antalet brott mot bilarna men efter det att kamerorna var på plats fortsatte antalet brott att minska.²¹⁶ Det gjordes också en enkätundersökning i samband med kamerornas uppförande. Antalet personer som blev intervjuade var runt 150. Hela 97 % av de tillfrågade ansåg att kamerorna inte störde deras personliga integritet, 0 % ansåg att de gjorde det. Utav de tillfrågade hade 45 % blivit utsatta för någon form av bilbrott. På frågan om de ville ha fler övervakningskameror i Landskrona svarade 69 % ja och 21 % svarade vet inte. 70 % angav att de trodde det fanns andra sätt att bekämpa bilrelaterade brott (förutom kameror) 19 % svarade att de inte trodde det fanns det.²¹⁷

7.3 Preventionism

Professor Petter Asp²¹⁸ myntade begreppet preventionism inom straffrätten. Det är en term som han anser beskriva de internationella tendenser och den utveckling som sker inom straffrättens område idag. Karakteristiskt för

²¹⁴ Av dessa ansåg 40 % det vara ganska angeläget och resterande del ansåg det vara mycket angeläget.

²¹⁵ SCB, 2006, s. 19.

²¹⁶ Wästerfors, David, "Kamerans konsekvenser – en fallstudie av kameraövervakning mot bilbrott i landskrona", Research reports, Lund, 2006, s. 14 ff.

²¹⁷ Wästerfors, David, 2006, s. 57.

²¹⁸ Professor i straffrätt vid Stockholms universitet

preventionism är en icke befogad rädsla för brott, en tanke om att brottsprevention genom straff är en primär åtgärd jämfört med andra åtgärder, en tanke om att normaltillståndet i samhället är en frånvaro av brottslighet och skador. Politiken kring brottsbekämpningen är inriktad på studier om brott ökar eller minskar. Asp konstaterar att intresset för integritet och rättsstaten står tillbaka framför den alltmer populära preventionismen.²¹⁹ Vidare i denna utveckling finnes en oförenlighet med de liberala idéerna om en rättsstat där medborgarna skyddas mot statens maktutövning menar Asp. Detta ideal är ersatt med tankar om skydd mot brott och brottslingar.²²⁰

En stor skepticism för dessa internationella trender kan skönjas inom Svensk juridisk debatt.²²¹ Exempel på den nya trenden är att polisen i brottsbekämpning och i preventiva åtgärder mot terrorism ges ökade befogenheter. Framst i USA och i Storbritannien men även inom EU återfinns flera av dessa tendenser. Professorn i folkrätt vid Uppsala universitet Iain Cameron är en av skeptikerna till denna utveckling. Han ser att utvecklingen på sikt innebär ett hot mot den personliga integriteten och att det finns risk för allvarliga skador när ökade maktbefogenheter används felaktigt. För det är enligt Cameron inte en fråga om de kommer användas felaktigt utan när de kommer användas felaktigt. Han förespråkar mer förberedande verksamhet till övervakning samt en bättre övervakning av de medel som används.²²²

I strävan efter preventionism där säkerhet, effektivitet och nolltolerans²²³ framhårdas finns till viss del en diskrepans mellan idé och verklighet. Detta har till mångt och mycket sin förklaring i mediebevakning och politiska debatter som allt oftare tenderar att bevaka enskilda brott ingående och belysa individuella fall allt mer. Detta innebär ett ökat krav på säkerhet och en ökad rädsla för brott hos befolkningen. Brottsförebyggande myndigheter har även fått större befogenheter. Antalet anmälda brott ligger dock på en generell jämn nivå sedan 2000-talets början. Det är inte heller så att brotten skulle vara av en allvarligare karaktär nu än då.²²⁴

Petter Asp argumenterar att ur integritetssynpunkt föreligger risker i att förändra synen kring brottsprevention. Genom att i allt större grad peka ut förövare och skapa lagstiftning för att förhindra brottslighet kan en uppdelning skapas mellan vi och dem. Detta är något som exempelvis tenderar att legitimera en mindre human lagstiftning.²²⁵ Det är också så att

²¹⁹ Asp, Petter, SvJT 2007 s. 69.

²²⁰ Ulväng, Magnus, SvJT 2007 s. 1.

²²¹ Se bland annat Asp, Petter, SvJT 2007 s. 69, Cameron, Iain, "Brottsbekämpning, rättssäkerhet och integritet – vissa internationella trender", SvJT 2007 s. 83, Ulväng Magnus, SvJT 2007 s. 1 samt Träskman, Per Ole, "Brottsligheten och dess bekämpande – en reflektion om verkliga hot och hotbilder", SvJT 2007.s 101.

²²² Cameron, Iain, SvJT 2007 s. 83 ff.

²²³ Detta är tre begrepp som Magnus Ulväng sammankopplar med preventionism. Se Ulväng Magnus, SvJT 2007 s. 1.

²²⁴ Träskman, Per Ole, SvJT 2007.s 101.

²²⁵ Asp, Petter, SvJT 2007 s. 69.

brottsbekämpning och brottsprevention ska ske med värderingar som humanitet, måttlighet, rimlighet och proportionalitet. Brottspreventiva åtgärder ska alltid stå i proportion till brotten. När detta fallerar skapas en framåtblickande målsättning som docent Magnus Ulväng uttrycker det. Detta kan få effekter som en obegränsad repressionsökning utan kontroll för huruvida åtgärderna var effektiva eller nödvändiga.²²⁶

7.4 Diskriminering vid övervakning

Studier är ofta gjorda på resultatet av övervakningen och huruvida den faktiskt reducerar brottslighet, men det finns andra aspekter av övervakning också. Clive Norris och Gary Armstrong har hävdad att övervakningen skapar diskriminering och en speciell social struktur, vilket i sig kränker den personliga integriteten.²²⁷ I litteraturen och i debatten kan höras att kameraövervakning inte finns för att bevaka människor i sin vardag, utan att övervakningen finns för att fånga de personer som bryter mot de regler som finns uppsatta. Det finns dock alltid en möjlighet att ta en närmre titt på personer som har ett misstänkt beteende. Vilka detta skulle vara, kommer till syvende och sist beslutas av den person som är ämnad att undersöka det inspelade materialet eller titta på den löpande övervakningen. Norris och Armstrong utförde en studie i England angående urvalet när det skulle bestämmas vad som utgjorde ett misstänkt beteende.²²⁸ De fann att urvalet till stor del byggde på de klassiska grupperingarna; kön, ras och ålder. Män valdes i snitt ut två gånger oftare än vad deras representation i samhället antyder. Tonåringar valdes ut 40 % av gångerna detta fast de endast representerar 20 % av befolkningen. Vad gäller den mörkhyade befolkningen var de utvalda för vidare uppföljning 68 % av gångerna i de fall där det inte fanns någon uppenbar anledning till uppföljning. Generellt sett var de en och halv till två och en halv gånger mer utvalda för uppföljning än deras representation i samhället indikerar.²²⁹

Vid en summering av undersökningen kan fastställas att män, unga och mörkhyade var undersökta oproportionerligt ofta och på ett systematiskt sätt. Detta gällde för de gånger en uppföljning gjordes utan uppenbar anledning av material hämtat från övervakningskameror.²³⁰ Denna gruppering och fokusering representerar i antal inte den statistik som finns angående häktning och fällande domar i de undersökta områdena. Således är det en konstruktion baserad på konstruerade misstankar vilket i sin tur riskerar att verka självuppfyllande eller i vart fall ha en negativ inverkan på dessa människor.²³¹

²²⁶ Ulväng Magnus, SvJT 2007 s. 1.

²²⁷ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 81.

²²⁸ Det ska nämnas att England är det land där världen där kameraövervakning är som mest utbrett. Det sägs att en engelsman fångas ca 3 000 gånger per dag av olika kameror. Se Welsh, Brandon C och Farrington, David P, 2007.

²²⁹ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 81 ff.

²³⁰ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 82 ff.

²³¹ Norris, Clive och Wilson Dean, 2006, s. 100.

8 Ett förslag – SOU 2009:87

Under år 2008 tillsatte regeringen en utredning för att undersöka möjligheterna att förändra den aktuella lagstiftningen. I utredningen var tanken att slå ihop de lagstiftningar som finns inom området för att skapa endast en lag om kameraövervakning. De regleringar som finns i LAK och de som finns i PuL skulle slås samman i en lag. Integritetsskyddet skulle enligt utredarna härigenom stärkas.²³² Det kan i dagens samhälle skönjas en mer tillåtande syn på kameraövervakning över områden dit allmänheten har tillträde anser utredarna. Detta då kameraövervakning i vissa fall kan verka preventivt mot brott, främst gentemot planerade brott. Förslaget innebär dock att det även i fortsättningen ska vara skillnad mellan tillståndspliktig och icke tillståndspliktig kameraövervakning. Denna skillnad ska också fortsättningsvis bero på om det är en plats dit allmänheten har tillträde eller inte.²³³

En del förändringar i LAK föreslogs i utredningen, bland annat ville utredarna inkorporera finalitetsprincipen från dataskyddsdirektivet²³⁴ i lagstiftning kring kameraövervakning. Bild- och ljudupptagning från kameraövervakning skulle då endast få användas för det ändamål som de spelades in för. Detta skulle förhindra att kameraövervakningen och dess bilder används för andra ändamål än vad som från början avsågs, vilket det finns risk för.²³⁵ I ett nytt stycke i 13 § skulle det dock stadgas att materialet alltid får användas av myndigheter som brottsförebyggande medel.²³⁶ Vidare föreslogs det att datainspektionen skulle ta över ansvaret från länsstyrelsen som tillstånds- och tillsynsmyndighet. Rätten att överklaga beslut om kameraövervakning skulle flyttas från JK till datainspektionen.²³⁷ Datainspektionen arbetar idag med att säkerställa att skyddet för den personliga integriteten inte kränks vid behandling av personuppgifter eller i registerhantering och är tillstånds- och tillsynsmyndighet för kameraövervakning på platser dit allmänheten inte har tillträde.²³⁸

I LAK finns inga regler om skadestånd, vilket det enligt utredningen skulle införas i den nya lagen. Detta av två anledningar, först det första för att stärka enskildas rätt till skadestånd och för det andra för att tillgodose det krav dataskyddsdirektivet ställer för att ge individer som lidit skada vid otillåten behandling av personuppgifter en möjlighet att få ersättning.

Utredningen vill ändra på reglerna som berör lagring av bilder i butiker. De anser att integritetsperspektivet inte är lika starkt i dessa miljöer och därför

²³² SOU 2009:87.

²³³ SOU 2009:87, s. 16.

²³⁴ Dataskyddsdirektiv (95/46 EG).

²³⁵ SOU 2007:22, del 1, s. 313.

²³⁶ SOU 2009:87, s. 17.

²³⁷ SOU 2009:87, s. 18.

²³⁸ www.datainspektionen.se, informationen inhämtad 2011-04-28.

ska den allmänna tiden som material får sparas förlängas till tre månader i stället för den stadgade månaden.²³⁹

Detta är dock inget som är genomfört utan Justitiedepartementet mottog betänkandet i november 2009 sedan dess är det under beredning i departementet. Betänkandet har skickats ut på remiss till olika myndigheter och organisationer. En lagrådsremiss och ett lagförslag förväntas under 2011 eller 2012.²⁴⁰

²³⁹ SOU 2009:87, s. 21.

²⁴⁰ Uppgifter mottagna via mailkontakt med David Torngren, rättssakkunnig vid Justitiedepartementet. 2011-03-29.

9 Beslut från länsstyrelsen

Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet över ärenden om allmän kameraövervakning och tar därför emot alla tillstånds- och anmälningssärenden. I 9.1 redogörs för statistik beträffande dessa ärenden mellan 1996 och 2008. Notera att statistiken berör ärenden inkomna till hela Sverige. I 9.2 till 9.5 studeras 38 beslut från Länsstyrelsen i Skåne angående tillstånd för allmän kameraövervakning inom regionen.

9.1 Antalet tillstånd och anmälningar

Tabellen visar antalet tillstånd och anmälningar om allmän kameraövervakning som inkom till länsstyrelsen mellan åren 1996 till 2008.

År	Tillstånd	Anmälningar	Totalt
1996	4 967		4 967
2000	3 712	1 675	5 387
2002	6 078	3 219	9 297
2005	5 949	6 211	12 160
2008	8 584	9 704	18 288

*Statistik från SOU 2009:87 s.68

Sedan 1996 har både anmälningar och tillstånd ökat. I Stockholms-, Skånes- och Västra Götalands län mottogs flest anmälningar och tillståndsansökningar. De platser som övervakningen rör är främst affärer men även banklokaler utgör en stor grupp. Gällande gator, torg och parker var det 39 tillstånd ansökta om under 2008. Ansökningar om övervakning på skolor, entréer till bostadsfastigheter och hotell var en grupp där kameraövervakning hade ökat väsentligt under de undersökta åren. Det kunde av länsstyrelsernas enkätsvar också utläsas att få ansökningar avslås i förhållande till antalet ansökningar. När de avslås beror det oftast på att intresset av en kamera inte överväger integritetsintresset eller på att ansökan är bristfällig. Vid bristfälliga ansökningar ålägger länsstyrelserna sökanden att komplettera och därför avslås inte dessa.²⁴¹

9.2 Utredning av beslut fattade av Länsstyrelsen i Skåne 1997-2010

I denna del av uppsatsen görs en utredning av beslut fattade mellan 1997 och 2010 av Länsstyrelsen i Skåne. Urvalet förklaras närmre i avsnitt 1.6.3 där även samtliga avgränsningar utvecklas. Besluten tas med förankring i LAK och avvägningar görs mellan intresset för skyddet för den personliga integriteten samt övervakningsintresset. Det finns en utförlig tabell med relevant omnämnd information samt referenser till samtliga beslut i Bilaga

²⁴¹ SOU 2009:87, s. 69.

A eftersom det i detta avsnitt främst redogörs för beslutens innebörd och utformning. Alla beslut har inte förklarats ingående och det har inte heller varit avsikten utan de fall som varit av intresse för uppsatsens syfte har utvecklats vidare. Detta oavsett om de har överklagats eller ej. I kapitel 10 analyseras besluten i förhållande till rättsläget samt samhällsutvecklingen.

9.2.1 Beslut under 1997

Antalet övervakningskameror som det beslutades att sätta upp i de granskade besluten från 1997 var sammanlagt 17 stycken. Sammanlagt åtta beslut undersöktes. Aktuella områden för kameraövervakningen är tre företag, tre butiker, en restaurang och ett museum. Av dessa är det enbart museet som har fått tillåtelse att spela in bilder och detta endast då larm utlöses. På resterande beslut står det uttryckligen med fet stil att tillståndet inte innefattar en rätt att spela in bilder.

I alla de studerade besluten från 1997 står ändamålet med övervakningen klart utskrivet i besluten. I butikerna är det området inom butiken som ska övervakas och en monitor vänd mot kassaområdet ska sättas upp. Ändamålet med övervakningen i butikerna är i första fallet att förhindra stöld och snatteri. I det andra fallet är ändamålet att förebygga snatteri och i det sista att förebygga stöld. Kameraövervakningen för företagen har beviljats främst för att kontrollera entréer. Ändamålet med övervakningen för ett av företagen är att förebygga stöld och sabotage samtidigt som det för ett annat även ska motverka stöld och skadegörelse. Ändamålet med övervakningen av utställningshallarna på museet är att förebygga stöld. På restaurangen har kamerorna till ändamål att skapa en tryggare arbetsmiljö för de anställda.

Det står inget om ljudupptagning i besluten.

9.2.2 Beslut under 2001

I de tio studerade besluten från 2001 beslutades det om att sätta upp 50 stycken kameror. De aktuella områdena att övervaka varierar betydligt mer än 1997. 2001 spänner det från butiker och fastighetsbolag, till en bensinmack, ett parkeringshus, Öresundsbron, en fotbollsarena och en nattklubb. Ändamålet med övervakningen fortsätter att stå utskrivet i besluten. I två av de aktuella besluten är ändamålet med övervakningen att dokumentera brottslighet. En tillståndsansökan vars syfte var att dokumentera brottslighet fick avslag. I ett fall är övervakning beviljad för att identifiera personer misstänkta för brott. Tre av de sökande beviljades sätta upp kameror för att kontrollera eller förhindra att obehöriga tar sig in på ett område. I fem av fallen var ändamålet med kameraövervakningen att verka brottsförebyggande. Det rörde sig om förebyggande av snatteri, stöld eller inbrott.

I samtliga fall var besluten huruvida tillståndet även beviljar inspelning av bilderna markerat med fet stil. Fem av tillstånden kombinerades med en rätt

att spela in bilder, två av dessa endast vid utlösning av larm. Fyra tillstånd kombinerades inte med en rätt att spela in bilder från övervakningskamerorna. Då en tillståndsansökan avslogs prövades inte frågan i denna del. En fotbollsklubb fick i sitt beslut en begränsning som innebär att kamerorna inte får brukas för annat ändamål än det som står utskrivet i beslutet.

Det står inget om ljudupptagning i nio av de undersökta besluten. I ett beslut står att tillståndet inte ger rätt till avlyssning eller inspelning av ljud.

Bensinmacken fick avslag för lagring av inspelat material vid alla de områden som inte filmade kassaområdet eller in- och utgångar. Detta då de inte visat att platsen var att anse som extra brottsutsatt.

En polismyndighet ansökte om att få tillgång till inspelat material vid en betalstation vid Öresundsbron. Ansökan avslogs dock då intresse av att få del av bilderna inte täcktes av de syften som tillåter tillgång till inspelat material enligt 13 och 14 §§ LAK. Polismyndighetens syfte var att få tillgång till bilderna då olycka eller brott inträffat på annan plats än det övervakade.

Beslutet att ge en nattklubb fortsatt tillstånd att använda sig av två övervakningskameror vid entrén grundades på en utvärdering av tidigare övervakning. Denna utredning som bland annat polisen var med och färdigställde visade att anmälda brott halverats under den tid övervakningskameran använts.

9.2.3 Beslut under 2007

År 2007 hade antalet kameraansökningar ökat ytterligare, antalet kameror som det beslutades om att få sättas upp var 100 stycken. Spridningen var stor och de berörda platserna var ett gym (främst entré och reception), ett hotell (reception, bagagerum och en entré), ett museum, en färja (i princip samtliga utrymmen), en tågstation, ett gångstråk, en parkeringsplats och två växlingsautomater (en för en biltvätt och en för solarium). Det höga antalet kameror beror till viss del på att färjeföretaget ansökte om att få sätta upp 47 stycken kameror på en färja. Borträknat dessa kameror landar antalet på nära 2001 nivå.

Även under 2007 står ändamålet uttryckt i samtliga beslut. I nio av de undersökta besluten meddelades kameraövervakning för att förebygga brott. Brotten kamerorna ska förebygga varierar från brott som innebär risk för liv, rån och stöld till skadegörelse. I sex av de undersökta fallen har kamerorna beviljats för ytterligare ändamål så som hjälp för att säkerställa bevis, dokumentera brott, förhindra skadegörelse samt bidra till en trygg och säker arbetsmiljö.

I åtta av besluten är tillstånden att sätta upp kameror förenade med en rätt att spela in och lagra bilderna. På tågstationen är rätten dock begränsad till

nattetid (22-05). Gymmet och hotellet fick avslag på sin ansökan om att få spela in. Dock ansökte gymmet senare om en kompletterande rätt för kamerainspelning då det ansåg sig ha ett berättigat övervakningsintresse eftersom träningshallarna var fyllda med dyrbar utrustning. Ansökan avslogs och beslutet överklagades. Gymmet anförde att ingen övervakning skulle ske under träningshallarnas öppettid och besökare som inte önskade bli övervakade kunde därför välja att besöka gymmet under öppettiderna. I första hand anförde gymmet dock att övervakningen skulle syfta till att kontrollera att endast medlemmar tog sig in i lokalen och i andra hand för att förhindra stöld och skadegörelse. Kammarrätten liksom länsrätten avslog ansökan med motiveringen att platser som är till för rekreation och nöje endast ska beviljas övervakning undantagsfall. Avslaget grundades även på det faktum att platsen inte visats vara en särskilt brottsutsatt plats eller att tillräckliga brottspreventiva åtgärder vidtagits av gymmet. Länsrätten bedömde även att gymmets första syfte inte hade stöd för att kameraövervakning ska få ske överhuvudtaget, dvs. ingen avvägning behövdes då detta intresse inte rymms i lagtexten.

Färjebolaget överklagade länsstyrelsens beslut och yrkade att domstolen skulle fastslå att färjan inte var en plats dit allmänheten hade tillträde. Kammarrätten liksom länsrätten avslog dock ansökan i denna del och fastslog att färjan var en sådan plats då kretsen av människor som kunde ingå befракtningsavtal med färjan inte är begränsad samt att verksamheten är riktad mot allmänheten. Vad gäller ansökan för uppsättande av 47 kameror på färjan överklagade JK länsstyrelsens beslut att bevilja 15 kameror längs med korridorerna utanför hytterna. JK anförde i första hand att kamerorna endast skulle få vara påslagna vid nödsituation. Detta anförande vann bifall och kammarrätten ändrade länsrättens beslut så att de 15 kamerorna endast fick vara påslagna vid nödsituation. Regeringsrätten meddelade inte prövningstillstånd. Färjebolaget fick avslag av länsstyrelsen om att övervaka poolområdet på färjan. Detta beslut överklagades inte.

En kamera beviljades för övervakning av entré till lokal med solarium samt varu- och växlingsautomat i solarium. I ansökan uppgavs det att lokalen blivit utsatt för skadegörelse och stölder samt att personens försäkring krävde kameraövervakning. Ansökan var skriven för hand på en ritning över lokalen.

I ett beslut står det att tillståndet inte innebär en rätt att göra ljudupptagningar. I övriga nämns det inte.

9.2.4 Beslut under 2010

I de tio beslut som undersöktes under 2010 beslutades det om uppsättande av 284 kameror. Likt 2007 var det denna gången ett företag som ansökte om en betydande del av totalt antal kameror. Ett bolag som ansvarar för en tågstation fick tillstånd att sätta upp 148 kameror. 2010 års antal kameror landar på betydligt fler än föregående undersökta år även om de 148 räknas bort. Områdena som skulle kameraövervakas enligt besluten 2010 var två

butiker, en brandbil, en arena, ett parkeringshus, ett museum, en akutmottagning (ett väntrum, en porttelefon och en reception), en tågstation, en porttelefon till ett bostadshus och en lokal.

I sju av besluten har det som tidigare hette ändamål bytt namn till syfte. Ändamålet/syftet står utsatt i samtliga beslut. De varierar och rör i fem av fallen förebyggande av brott. I tre av fallen ska kameraövervakningen förhindra brottslighet. Det står inte i de studerade besluten från 2010 vilka brott som ska förebyggas eller förhindras utan det står endast brott eller brottslighet. Trygghetsaspekten eller säkerhetsaspekten är extra framträdande i besluten från 2010. I två av besluten är kameraövervakningen till för att öka säkerheten i det ena fallet för berörd personal och i det andra för allmänheten. I två andra fall skulle kameraövervakningen öka tryggheten. Vad gäller tryggheten står det utskrivet i ett av besluten som rör ett parkeringshus att kamerornas ändamål är att personalen ska kunna uppfatta parkeringshuset som tryggt. Kameran vid porttelefonen syftar till att kontrollera de som söker tillträde till byggnaden. I två beslut ska kamerorna hjälpa till att upptäcka samt dokumentera brottslighet.

Vad beträffar lagring av bilder har det i två beslut inte beviljats tillstånd till detta. I övriga fall har lagring av bilder beviljats, dock ofta med restriktioner som på vissa bestämda platser eller vid vissa tider. I tre beslut beviljades lagringstillstånd utan restriktioner.

Bland de tio undersökta besluten från 2010 var det endast ett som inte innehöll någon anvisning om ljudupptagning eller ljudavlyssning. Samtliga nio resterande innehöll sådan kommentar. I två av dessa kombinerades meningen med anvisningen om huruvida bilderna fick lagras eller ej, i övriga utgjorde det en egen mening. I ett beslut har texten gjorts med fetstil och meddelandet innefattar anvisningar om både bildlagring och ljudlagring. Ljudupptagning var i detta fall tillåtet. Vad gäller de övriga fyra besluten var upplysningen att upptagning eller lagring av ljud inte var tillåtet helt markerat med fet stil samt i tre av dessa fall stod anvisningen som en egen mening.

En butik fick avslag på sin ansökan angående rätt att lagra bilder samt göra ljudupptagning. Det var inte visat att butiken var en särskilt brottsutsatt plats och därför vägde integritetsintresset över.

Vad gäller beslutet att använda sig av kameraövervakning på en brandbil i Malmö stad överklagades länsstyrelsens första avslag till länsrätten. Länsrätten avgjorde frågan och bedömde att brandbilen var att anse som en extra brottsutsatt plats som förarbetena talar om. Det ansågs också klart att räddningstjänsten fullgjort sin skyldighet vad beträffar övriga åtgärder. Länsstyrelsen beslutade vid en omprövning att räddningstjänsten fick tillstånd att använda sig av övervakningskameror på brandbilen samt en rätt att lagra bilderna. Dock avsågs återigen den del av ansökan som avsåg ljudupptagning. Därutöver tidsbestämde tillståndet och vid en ny ansökan

ger länsstyrelsen uttryck för ett krav på ett utvärderande arbete av räddningstjänsten. Länsstyrelsen påpekar att vid en eventuell ansökan om förlängning av beslutet ska räddningstjänsten också inlämna en utvärdering av effekterna av kameraövervakningen.

I ansökan om kameraövervakning och bildlagring i ett parkeringshus hänvisade parkeringsbolaget till att ett annat parkeringshus i närheten varit utsatt för omfattande brottslighet. Länsstyrelsen argumenterade dock för att övervakning av områden som utgör gränsområden till speciellt brottsutsatta områden inte enbart på grund av detta har rätt till kameraövervakning. Parkeringsbolaget beviljades dock kameraövervakning i parkeringshuset, men inte med en rätt att lagra bilderna.

Akutmottagningen fick avslag för sin ansökan att ha en övervakningskamera som kunde aktiveras av personalen när de ansåg behov fanns. I stället skulle kameran endast vara påslagen då överfallslarm utlösts. Tre av de ansökta elva kamerorna är kopplade till porttelefonen och får enligt länsstyrelsens bedömning endast vara påslagen då någon aktiverar porttelefonen.

Ett bostadsföretags tillstånd att sätta upp tre kameror vid en porttelefon till i ansökan givna fastigheter överklagades av JK. Förvaltningsrätten biföll JK:s överklagande då de ansåg att bostadsföretaget inte visat något påtagligt intresse för övervakning. JK framförde att övervakning utanför bostadshus i största möjliga mån bör undvikas.

10 Avslutande reflektioner

10.1 Sammanfattning

Den första lagen som berörde allmän kameraövervakning kom 1977 och ämnade införa ett förbud mot dold kameraövervakning samt ett tillståndskrav för användandet av övrig kameraövervakning. Denna lag kom till då det tidigare inte funnits någon reglering inom området och behovet av ett skydd för den personliga integriteten var påkallat. Skyddet för den personliga integriteten i lagen från 1977 utformades som ett starkt skydd på det sätt att all användning krävde tillstånd från länsstyrelsen. Även i lagen (1990:484) om övervakningskameror m.m. bibehölls ett starkt skydd för den personliga integriteten genom att en tillståndsprövning även fortsättningsvis skulle företas. Det står dock klart att lagstiftaren under det gångna decenniet gjort kameraövervakningen mer tillgänglig och mer utbredd genom att lätta på de tillståndsregler som sattes upp 1977 och förtydligades i och med lagen 1990. Enligt LAK som trädde i kraft 1998 (och gäller idag) krävs inte längre att den sökande har ett befogat behov av kameraövervakning för att tillstånd ska ges, detta till skillnad från 1990 års lag. Tillstånd ska ges efter en övervägning mellan integritetsintresset och intresset att använda övervakningskameror. Vid denna avvägning ska brottsbekämpning väga tungt som argument för övervakningsintresset och hur och i vilken omfattning övervakningen sker ska väga tungt för integritetsintresset. I LAK togs tillståndsprövningen bort för bland annat butiker, banker och postkontor. Det ansågs att övervakningsintresset generellt sett alltid vägde tyngre i dessa fall och vid kassor, in- och utgångar får övervakningskameror användas enkom efter en anmälan till länsstyrelsen. Den tillståndsfria övervakningen utökades i och med LAK och fler fick rätt att använda övervakning utan tillstånd.

I en utredning som väntas ligga till grund för ett nytt lagförslag (under 2011 eller 2012) föreslås dock en del viktiga ändringar vad beträffar allmän kameraövervakning. Detta eftersom integritetsfrågorna fick en framträdande roll under 2000-talets början. Bland annat utformade Integritetsskyddskommittén en utredning som presenterades 2009. Reglerna i RF ändrades redan efterföljande år (2010) och 2 kap. 6 § RF fick en ny innebörd med betoning på skyddet för den personliga integriteten. Det har också föreslagits ändringar i den nuvarande lagstiftningen LAK. Skyddet för den personliga integriteten skulle enligt utredningen utökas genom att reglerna i PuL och LAK slås ihop till en lag. Detta då en finalitetsprincip skulle kunna tillämpas även för allmän kameraövervakning. Datainspektionen skulle bli tillsynsmyndighet och överta rätten att överklaga från JK. Skadestandsregler för integritetskränkning skulle införas i den nya lagen, något som LAK saknar. Emellertid var avsaknaden av ett enhetligt skydd för den personliga integriteten inom svensk rätt den kanske viktigaste kritik kommittén framförde.

Förändringar till gagn för brottsupplärande åtgärder fanns dock också med i utredningen. Bland annat skulle de som beviljats rätt att använda övervakningskameror efter anmälan få rätt att bevara materialet tre månader i stället för, som idag, en månad. Detta för att möjligheterna att klara upp brott skulle öka ytterligare. Så även om mycket tyder på en stark vilja att stärka integritetsskyddet ytterligare finns inga indikationer på att minska den allmänna kameraövervakningen, snarare tvärt om. Regeringens proposition inför LAK var tydligt positiv till en ökning av kameraövervakning om den sker som brottsförebyggande åtgärd. Som visats under uppsatsens gång är emellertid kameraövervakningens effekter omdebatterade. Olika undersökningar påvisar olika resultat och doktrinen är oenig. Det hävdas bland annat att en klar effekt av kameraövervakning är ett minskat skydd för den personliga integriteten. Debatten tenderar dock att inte allt för sällan bli polariserad och sakna nyanser. De som förespråkar personlig integritet kan inte se fördelar med kameraövervakning och de som är förespråkare av kameraövervakning i brottförebyggande och brottsbekämpande syften stirrar sig blinda på dess positiva effekter. Det är dock viktigt att föra en mer nyanserad debatt. Faktum kvarstår, antalet tillstånd- och anmälningsärenden hos länsstyrelserna runt om i landet har ökat konstant och det finns ingen anledning att tro att de kommer minska. De båda enkätundersökningarna samt den av Brå utförda undersökningen 2003 visar på en positiv inställning från allmänheten till kameraövervakning och polisens projekt Sydsamverkan har varit en succé. I dagens samhälle blir intresset för kameraövervakning allt vanligare och frågan är hur vi kan bevara ett starkt skydd för den personliga integriteten utefter de förutsättningar som finns. Frågan handlar inte om kameraövervakningens vara eller inte vara.

10.2 Analys

Analysen är indelad efter de fyra stora delar som uppsatsen är indelad i (se uppsatsens disposition i 1.2) personlig integritet, lag och rätt, brottsförebyggande och brottsupplärande åtgärder samt besluten från Länsstyrelsen i Skåne.

10.2.1 Personlig integritet

Begreppet personlig integritet är svårdefinierat och har i uppsatsen behandlas ur det svenska, det amerikanska samt EKMR perspektivet. Efter denna utredning står klart att begreppet är föränderligt och innebörden varierar efter den tid som råder. Liksom W A Parent hävdar, vill även jag framhålla, att personlig integritet skiljer från samhälle till samhälle. Detta bekräftas inte minst om man jämför den svenska lagstiftningen med EKMR. Inom den svenska lagstiftningsdebatten är det övervakningen per se som kan skada enskildas personliga integritet, vilket framhålls inte minst inom LAK där integritetshänsyn ska tas vid varje beslut om allmän kameraövervakning. För de speciella fall som är undantagna från tillståndsplikten anses integritetsavvägningen redan vara utförd. Den konsekventa integritetshänsynen visar att det redan innan eventuell

dokumentation eller spridning av material vidtas skyddsåtgärder för att undanröja eventuella integritetsintrång. Prövningen vidtas oavsett om det finns risk för att material hamnar i orätta händer eller sprids olovligt. Denna svenska utgångspunkt kan jämföras med den som EKMR intagit. Europadomstolen har intagit en mer anglosaxisk inställning, där det är själva spridningen som utgör kränkningen inte själva insamlandet (så till vida det inte sker systematiskt av en myndighet, se fallet Rotaru mot Rumänien) eller själva övervakningen. Följaktligen tillerkänns inte den andra kategorin som kan innebära en kränkning enligt Strömholms tre kategorier ett egenvärde enligt EKMR. En observation kan dock tilläggas till denna hållning. I fallet Rotaru mot Rumänien påpekade domstolen att uppgifterna varit falska och att de därmed inneburit en risk för personen i fråga, något som kan tolkas på det viset att domstolen ändock lägger viss vikt vid själva uppgifterna och inte enbart spridningen.

Nära besläktat med diskussionen ovan huruvida spridning eller enbart insamlande och övervakningen av material utgör en kränkning av den personliga integriteten är diskussionen om integritetsskyddets rättsställning. De två olika inställningarna är: skyddet för den personliga integriteten som ett instrumentellt värde eller skyddet för personlig integritet som ett skyddsvärt intresse i sig. Professor Göran Collste hävdar att skyddet är viktigt för att få medborgare att känna sig suveräna vilket kan liknas med de argument som förespråkar skyddet för den personliga integriteten för att uppnå rättssäkerhet. För personlig integritet som skyddsvärt intresse i sig argumenterar de som anser integritetsskyddet vara del av fundamentet till det demokratiska samhället. Uppdelningen blir dock enligt mitt tycke en teknikalitet som egentligen inte innebär en stor skillnad. Det hävdas av Europadomstolen att EKMR inte ser övervakning per se som farlig, men samtidigt framhålls vikten av att följa de demokratiska grundvärderingarna när inskränkningar av art. 8 vidtas. Undantaget ska alltid vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Vilket ett antal domare i Europadomstolen framhåller i ett tillägg till domen Rotaru mot Rumäner. De anser att endast insamling som i fallet Rotaru inte skulle anses vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle, detta då integritetsintrånget för den enskilde inte ansågs vara proportionerligt med den nytta insamlandet medförde för staten. Insamlandet som sådant tillmättes betydelse, i vart fall i tillägget till domen, vilket kan ge en indikation på den inställning en del av Europadomstolens domare har. Det faktum att Europadomstolen gång efter annan återkommer till argument om de demokratiska grundvärderingarna, nödvändigheten i ett demokratiskt samhälle samt skyddet för de demokratiska institutionerna visar på vikten som läggs vid den personliga integriteten inte minst i förhållande till kameraövervakning. Professor Magnus Ulväng beskriver personlig integritet som essentiellt för enskildas frihet och frihet utgör grunden i liberala demokratiska samhällen. Att skyddet för den personliga integriteten skulle inneha ett instrumentellt värde för frihet eller som ett egenvärde för frihet är mindre viktigt. Oavsett vilket finns anledning att värna om den personliga integriteten, vilket både svensk rätt och EKMR visar. Ulväng menar mycket riktigt också att frihet kan vara lätt att bagatellisera eller lagstifta bort men att förlorad frihet är svår att återfå. Den

personliga integriteten är del av kärnan i demokratiska liberala samhällen genom att integritetsskyddet ger plats åt många andra spörsmål. Bland annat ger statens tillförsäkran av ett integritetsskydd individen en frihet i form av trygghet som skapar ett förtroende för myndigheter vilket är betydelsefullt. Enligt både Strömholm och Collste är det i alla fall en förlorad kontroll över uppgifter som rör en själv som utgör ett integritetsintrång. Jag anser att det är den förlorade friheten att själv äga information och uppgifter om sig själv som utgör integritetsintrånget.

10.2.2 Lag och rätt

Som konstaterats regleras den allmänna kameraövervakningen på flertalet ställen. I detta avsnitt jämförs och analyseras de i förhållande till varandra. I 10.2.2.2 görs en analys av praxis.

10.2.2.1 EKMR, RF och LAK

De föreslagna ändringarna vad gäller allmän kameraövervakning är tänkta att stärka skyddet för den personliga integriteten, vilket också kan tänkas vara nödvändigt. De tankar som Integritetsskyddskommittén och Olle Abrahamsson uttrycker om ett mer enhetligt synsätt kring integritetsfrågor torde kunna vara en bra lösning till flertalet problem. Den kritik som framkommit att begreppet är så pass svårdefinierat att ett enhetligt skydd skulle vara omöjligt ska inte, anser jag, utesluta en ansats att förändra det rådande läget. Vad beträffar personlig integritet är det bättre att se till ändamål och skyddssfär med lagen. Den nya lydelsen av 2 kap. 6 § RF är en bit på vägen vad gäller en mer enhetlig reglering och så är även det nya förslaget om en gemensam lag för PuL och LAK. Kanske skulle dock skyddet kunna utökas ytterligare ett steg, en förebild för detta kan tänkas vara art. 8 i EKMR. Alla åtgärder som på något sätt kränker den personliga integriteten prövas mot detta stadgande och på så vis erhålls en helhetsbild lättare.

Vad gäller RF ger 2 kap. 6 § ett skydd gentemot betydande intrång i den personliga integriteten. Detta är en gränsdragning som EKMR inte sätter upp och alla intrång oavsett grad prövas. I EKMR stadgas det att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och i detta ligger ett skydd för den personliga integriteten enligt praxis. Det görs dock en proportionalitetsbedömning mellan individens intresse och samhällets intresse i EKMR. Måhända är det den avvägningen RF stadgar då enbart betydande intrång skyddas. Det ter sig för mig dock inte uppenbart. Poängteras ska dock att det för de svenska förhållandena inte heller är nödvändigt att RF stadgar samma skydd som EKMR då konventionen i sig utgör ett grundlagsskydd i och med 2 kap. 19 § RF. Enligt samma stadgande får det inte heller skapas lagar och förordningar emot EKMR. I vilket fall som anser jag i likhet med vissa remissinstanser till ändringen att formuleringen ”betydande intrång” i den svenska lagstiftningen ger upphov till opåkallade gränsdragningar som inte stöds av exempelvis EKMR.

En ytterligare notering kring EKMR är att Europadomstolen i flera avgöranden behandlat skyddet på offentliga platser och skyddet för offentliga personer. Dessa avgöranden har till viss del handlat om övervakningskameror. I den svenska kontexten ter sig detta eventuellt lite märkligt då LAK berör offentliga platser och annan lagstiftning behandlar övervakning på platser dit allmänheten inte har tillträde. Skyddet av offentliga personer berörs inte speciellt i LAK. Europadomstolen kommenterade i ett avgörande att personer som befinner sig på en offentlig plats där andra kan iaktta dem rimligen bör ha mindre förväntningar på skyddet för privatlivet. Detta är något som svensk rätt inte ger uttryck för. Personlig integritet ska enligt RF och LAK skyddas oavsett plats och oavsett person och enligt svensk rätt är skyddet högt på offentliga platser. Jag tänker härvid närmast på den restriktiva hållning som finns mot övervakningskameror av gator och torg och den tillståndsprövning som alltid ska företas innan en övervakningskamera får användas på plats dit allmänheten har tillträde.

Vad beträffar undantagen från skyddet för den personliga integriteten skiljer sig EKMR och den svenska rätten på vissa punkter. Inom EKMR krävs att undantaget har stöd i lag, uppfyller några av de uppräknade allmänna eller enskilda intressena samt är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle. Inom svensk rätt krävs att länsstyrelsen eller, om ärendet gått vidare, behörig domstol gjort en intresseavvägning mellan integritetsintresset å ena sidan och de intressen som finns för övervakning å andra sidan. Hänsyn ska då tas till om övervakningen behövs för att förebygga brott, förhindra olyckor och hur samt vilket område som ska övervakas. Det hade varit passande att även väga in om övervakningen stämmer överens med de demokratiska grundvärderingarna för att täcka ett större perspektiv.

10.2.2.2 Praxis

Kameraövervakningens påvisade resultat pekar åt olika håll. 2007 publicerade Brå en utredning av 41 olika platser där kameraövervakning använts. Av dessa 41 visade endast 14 en signifikant önskvärd effekt. I 24 av fallen kunde det inte påvisas någon signifikant önskvärd effekt alls. Denna utredning visade inte desto mindre att bäst effekt hade kameraövervakning av parkeringsplatser även om det inte står klart att kamerorna själva bidragit till den minskade brottsligheten vid dessa platser.²⁴² Resultaten har dock varit goda på de undersökta områdena och brott mot parkerade bilar minskade betydligt. Regeringsrätten har i många fall bedömt parkeringshus och parkeringsplatser vara särskilt brottsutsatta platser och därför beviljat övervakning samt möjlighet till bevarande av material. Det är inte en orimlig slutsats att parkeringsplatser framöver alltid kommer betraktas som berättigade att sätta upp övervakningskameror på det sättet butiker, post- och bankkontor har det idag. Detta då min uppfattning

²⁴² I Landskrona hade exempelvis brottsligheten börjat minska redan innan kamerornas uppförande och de av Brå undersökta parkeringsplatserna fick en förbättrad belysning under testperioden. Bättre belysning kan i sig vara en brottsreducerande faktor.

är att kameraövervakning på parkeringsplatser beviljas mer regelmässigt än undantagsmässigt. Det är inte en nödvändigtvis dålig utveckling eftersom resultaten av sådan övervakning varit positiv. RegR har gett uttryck för att ingen åtskillnad ska göras vid bedömningen av övervakningsintresset huruvida det är egendom eller personer som skyddas av övervakningen. Det ter sig också rimligt att skydda bilar då de ofta betingar ett betydande ekonomiskt värde och, kanske ännu viktigare, ett praktiskt värde för människor i deras vardag. Många är beroende av bilen i sitt vardagliga liv och bilar är dessutom svårskyddade på annat sätt. Det hade varit svårt att använda sig av en situationell prevention som innebär att de stöldbegärliga objekten tas bort när det gäller bilar. Övervakning efter enbart anmälan skulle i så fall få ske på de parkeringsplatser som är klart avgränsade så som parkeringshus eller stora parkeringsytor, vilket också underlättar övervakningen. Det skulle däremot inte vara rätt med en övervakning efter enbart anmälan av parkeringsplatser längs med gator, på torg, utanför butiker eller på andra sporadiska platser där parkering sker för endast ett fåtal timmar. En sådan övervakning skulle gå emot den nuvarande restriktiva hållningen i domstolarna till övervakning av gator och torg. I övrigt finns det inget behov av att ändra reglerna för anmälningsärenden. Tillståndsprovning ska även fortsättningsvis företas för alla övriga utrymmen.

Inom praxis har tillstånd beviljats med bland annat motiveringen att de som övervakas är de som ska skyddas i och med övervakningen. Detta faktum har i domar, både från Regeringsrätten men också lägre rätt, inte sällan varit avgörande för att tillåta övervakningen. Jag ställer mig dock skeptisk till resonemanget och vill påstå att det kan hänföras till samma diskussion som går ut på att de som har rent i mjöl i påsen inte behöver oroa sig för kameraövervakning. Svensk rätt ska skydda den personliga integriteten i alla fall. Att hävda att de som skyddas är de som blir övervakade och därför tillåta kameraövervakning är för mig ett ologiskt argument. Detta skulle i sig innebära att all kameraövervakning skulle kunna tillåtas med samma argument. Det innebär också en förmodan om att alla som blir övervakade känner sig utsatta eller i behov av extra skydd.

Ett annat exempel ur praxis finns i RÅ 2005 ref. 18 där en kyrka skulle kameraövervaka in- och utgång samt sakristian. RegR ansåg att det låg i besökarnas intresse att övervakningen skulle ske då kyrkan annars skulle stänga. För mig kan inte detta argument vara vägledande för ett beslut om kameraövervakning. Att en verksamhet hotar med stängning för de fall kameraövervakning inte skulle beviljas ska inte tas i beaktande av RegR. I stället ska en avvägning ske efter de i lagen angivna grunderna.

I RÅ 2005 ref. 18 hänvisade kyrkoverksamheten till rent existentiella grunder för att få övervakning beviljad. I andra fall kan det hänvisas till mer ekonomiska värden. En av anledningarna till kameraövervakningens popularitet är troligen de lättillgängliga ekonomiska kalkyler som kan visa kameraövervakningens effekter inom vissa områden. Även om effekterna må vara spridda så kan resultat för bland annat egendomsbrott ses i siffror.

Vad gäller personlig integritet kan dess effekter eller konsekvenser inte sättas upp i en kalkyl. Det går inte heller att mäta effekterna av kameraövervakningen direkt, utan dessa kommer visas på längre sikt i form av begränsad frihet och därav eventuellt en sämre rättssäkerhet. Det är således viktigt att kameraövervakningen även i fortsättningen är klart reglerad och föregås av kritisk tillståndsprovning efter de i lagen angivna grunderna.

10.2.3 Brottsförebyggande och brottsupplärande åtgärder

Eftersom kameraövervakning ofta används som preventiv åtgärd tåls det att fundera kring vilken effekt denna preventiva övervakning kan inneha och också om det kan antas att den har en preventiv effekt. Som visats under uppsatsens gång finns det många undersökningar gjorda kring kameraövervakningens effekter, men det går inte att utläsa ett enhetligt resultat av dem. En av svårigheterna med allmän kameraövervakning är som justitierådet Munck framhåller att effekterna inte går att utläsa förrän efter den aktuella övervakningen bedrivits en längre tid. Vidare visar också undersökningarna utförda av Brå att effekter av kameraövervakningen kan ha många olika orsaker eller som Jason Ditton och Emma Short hävdar, olika resultat på olika platser.

Vad gäller de preventiva åtgärderna kan tänkas att det finns en risk att dessa blir rent spekulativa åtgärder. Med detta menar jag en form av pre-preventiva åtgärder som förhindrar ett brott från att inträffa utan att en relativ risk finns att brottet ska äga rum. I England där övervakningskameror är ett utbrett fenomen på offentliga platser har vissa observationer företagits beträffande de effekter som följt kameraövervakningen. Resultatet av studien visade att det finns en uppenbar risk att män, tonåringar och mörkhyade diskrimineras vid urvalet av uppföljningsåtgärder från övervakningen. Urvalet saknade förankring i verkligheten och åtgärderna kan sägas vara endast spekulativa. Det antas att de utvalda personerna kommer begå brott. Att personer som tillhör de utvalda grupperna diskrimineras kan även verka självuppfyllande och öka diskrimineringen i samhället. Ett stigma kan skapas och i slutändan kommer det inarbetade mönstret helt sonika ge effekter i verkligheten. Kameraövervakningens effekter på samhället är här tydliga. Det omvända kan sägas för det fenomen som Petter Asp förklarar, nämligen preventionismen. I detta fall kan det sägas att samhället har inverkat på kameraövervakningens utbredning. Samhället har i detta fall influerat en ökad kameraövervakning och till en ökad känsla av behov av kameraövervakning genom den utbredda preventionism som råder. Preventionismen innebär att integritetsintresset får ge vika för en allt mer obefogad rädsla för brott. Denna rädsla gör att brottsbekämpning går före vissa andra elementära egenskaper hos en rättsstat som exempelvis ett starkt skydd mot maktutövning. Staten får mer makt och en mindre human lagstiftning kan legaliseras med argument som brottsbekämpning eller brottspreventiva åtgärder. Inte bara Asp utan fler med honom uttrycker en rädsla för denna utveckling och jag tycker mig se

effekter liknande de som Foucault framför angående staten. Staten tar allt mer utrymme för att så effektivt som möjligt fullfölja sina uppgifter vilket sker på bekostnad av rättsstaten och skyddet för den personliga integriteten.

Då effekterna av övervakningen är oklara hänvisar vissa, bland annat Abrahamsson, till en ökad inblandning av allmänheten i frågor som berör kameraövervakning. I de enkätundersökningar som studeras framkommer vissa mer eller mindre klara mönster. SCB utförde en enkät där det frågades om kameraövervakningen kunde vara motiverat om det behövdes för att uppnå ett visst resultat. Jag skulle vilja påstå att de flesta är positiva till åtgärder som behövs och det bör återigen erinras om svårigheterna att förutse en kameras effekt på den specifika platsen. Att fler vill ha kameraövervakning för att förebygga terroristattacker än hastighetsöverträdelser kanske inte heller är så svårt att förstå i efterdyningarna av diverse terrorattentat under 2000-talet. Det ska dock påpekas att trafikförseelser innebär en större risk och skadar fler i Sverige än terrorattentat. Som Munck konstaterat beror svaret på hur frågan ställts. Om frågan omformulerats kan mycket väl fallet vara så att fler skulle välja kameraövervakning för att förebygga flest olyckor, så som i trafiken. Det är därför svårt att tillerkänna allmänheten ett stort inflytande då svaren troligtvis kommer vara så pass ojämförbara att de inte går att utläsa en enhetlig bedömning.

Jag vill hävda att kameraövervakning i den utsträckning som finns idag eller som kan skönjas inom en snar framtid inte är erfordrad. De brott som avhjälpas är främst egendomsbrott och brott som begås oplanerat, det vill säga ofta alkoholrelaterad brottslighet. Denna brottslighet kan också avhjälpas genom en närvaro av ordningsmakten eller genom andra exempelvis socialpreventiva åtgärder. Det är viktigare att prioritera närvaron och ingripande på plats än brottsuppklarande åtgärder som dessutom bidrar till en kränkning av den personliga integriteten. Att en utökad preventionism får människor att känna sig mer rädda eller otrygga är inte bra, speciellt inte som en utökad övervakning också är oroande och borde ge upphov till rädsla för att integritetsskyddet sänks. Det blir i detta fall en situation där alla förlorar.

10.2.4 Besluten från Länsstyrelsen i Skåne

En av undersökningens kanske mest uppenbara förändring är det ökade antalet kameror som besluten beviljat. 1997 var antalet 50 stycken 2010 var antalet 284. Det förekom större ärenden under de senare åren som innebar ett större antal kameror på samma plats, men det går inte att förneka att en ökning på runt 400 % är stor. Det finns olika skäl för denna ökning så som jag ser det. För det första var det under 1997 fortfarande den gamla lagen om övervakningskameror m.m. som gällde. Denna lag var mer restriktiv i sitt förhållande till övervakningskameror. När LAK trädde i kraft 1998 började en förändring mot en mer tillåtande syn på kameraövervakning. För det andra har en utbredd preventionism skapat en attityd där brottsbekämpning prioriteras än mer. Brottsförebyggande och

brottsupplärande åtgärder ses som nödvändiga då samhället anses vara allt mer kriminellt. En rädsla har skapats av media men också av makthavare som har bidragit till att näringsidkare och personer ansett det vara alltmer aktuellt att skydda sig. För det tredje är övervakningskameror smidiga och billiga. I och med det ökade skyddsintresset som vuxit är det rimligt att tro att övervakningskameror löser fler problem än de enligt undersökningar antas göra. En kamera kan sitta uppe dygnet runt och innebär endast en engångskostnad till skillnad från exempelvis bevakning som innebär en löpande utgift.

En andra utveckling som kan skönjas i besluten är det faktum att vissa delar har förändrats. Bland annat har under det senaste året i stället för ändamål skrivits syfte med övervakning. Om detta är en skillnad av vikt kan diskuteras, min åsikt är dock att det inte är det. I allmänt språkbruk får antas att syfte och ändamål innebär samma sak. Vad som däremot förefaller betydande är den förändrade beskrivningen av syfte/ändamål som skett. År 1997 var ändamålet med övervakningen att förhindra eller förebygga snatteri, skadegörelse eller stöld. Andra ändamål var att skapa en tryggare arbetsmiljö, kontrollera in- och utgångar samt motverka stölder. Det kan sägas att dessa ändamål förekommer i alla de studerade besluten fram till 2010. Fram till 2007 blev dock beskrivningarna längre vad gäller ändamålet. Beskrivningarna blev mer detaljerade och utförliga. 2010 gick dock denna trend tillbaka och i stället för att skriva ut vilka brott kameraövervakningen skulle förebygga eller förhindra så står det enbart i besluten: förebygga brott eller förhindra brottslighet. Detta kan bero på den utveckling kameraövervakning haft i Sverige. Att utföra en noggrann beskrivning av ändamålet med övervakningen begränsar övervakningen som sådan. Ändamålet utgör ramen för övervakningen. Under 2010 när övervakningen blivit mer lättillgänglig och mer vanlig, expanderar samtidigt ramen för övervakningen. Det finns då inte längre skäl att precisera ändamålet eftersom övervakning blivit all mer legitimt. Integritetsskyddskommitténs förslag på en finalitetsprincip i LAK skulle förhoppningsvis avhjälpa denna utveckling mot allt mer inkluderande formuleringar.

En annan aspekt av ändamålsbeskrivningen är de ordval beslutsfattaren använt sig av. Inte sällan växlas det mellan ord som förhindra och förebygga brott. För den riktigt noggranna läsaren kan en diskrepans mellan dessa två begrepp skönjas. Att förhindra en handling innebär att hindra något som är planerat eller hindra något som håller på att inträffa. Att förebygga en handling innebär att hindra en skadlig utveckling innan något inträffat eller innan denna är planerad. I 6 § LAK står uttryckligen att kameraövervakningsintresset ska beaktas om övervakningen kan ske för att förebygga brott eller förhindra olyckor. Det har genom detta skett en förskjutning av begreppen och det är vanligt att kameraövervakning beviljas för att förhindra brott. Det är inte uteslutet att kameraövervakning ska beviljas för detta ändamål, men då det är polisens främsta uppgift att förhindra brott borde kanske ansökningar i dessa fall komma från polisen. Detta resonemang kan jämföras med det som RegR förde i RÅ 2000 ref. 61. I detta fall tilläts inte en kommun att sätta upp kameror på en gata då det

ansågs vara polisens uppgift att arbeta brottsförebyggande. Detta ska i sin tur jämföras med besluten från länsstyrelsen där det endast i ett fall var en polismyndighet som beviljades kameraövervakning för brottsförebyggande verksamhet. I de resterande ärendena kom ansökningarna från andra sökanden.

Ytterligare en förskjutning har inträffat i de studerade besluten och den berör bevarandet av bilder samt ljudupptagning. Fram till 2010 var det utskrivet i besluten vad som gällde i frågan om bevarande och lagring av de bilder kameraövervakningen medför. 1997 och 2001 stod det i samtliga beslut med fet stil om lagring tilläts eller inte, vilket gör läsaren extra uppmärksam på budskapet. 1997 var det endast ett beslut som kombinerades med en rätt att lagra bilder, de resterande sju innehöll inte något sådant beviljande. 2007 och 2010 var det endast två beslut som inte beviljade lagring av bilder. Detta i sig är anmärkningsvärt då lagring torde utgöra ytterligare ett ingrepp i integriteten enligt både Strömholms och Collstes teori angående integritetsintrång vid övervakning. Vidare består själva förskjutningen av det faktum att under 1997 nämndes inte ljudupptagning alls i besluten, men under 2001 omnämndes det i ett fall, 2007 i två fall och 2010 i nio fall. Det som kan påvisas i och med detta resultat är att ljudupptagning till viss del ersatt den funktion som bildlagring hade till en början. Att markera ett budskap med fet text indikerar att det är extra viktigt, att förflytta denna markering indikerar att det viktiga förskjutits. Lagring av bilder tilläts till en början endast i undantagsfall, numera visar de undersökta besluten att det är mycket vanligt. Däremot tyder den ökade omnämningen av ljudupptagning att det blir allt vanligare vilket i viss mån kan tillskrivas länsstyrelsen. Den teori som introduceras i de teoretiska ansatserna till denna uppsats om frontlinjebyråkrater kan användas här. Enskilda tjänstemän får en stor makt över rättsutvecklingen när de genom sina beslut kan styra framåtskridandet inom ett område. Det är enligt min mening inte en positiv utveckling då integritetsintresset i fall av ljudupptagning kränks ytterligare.

Vad gäller mer specifika beslut kan noteras följande intressanta iakttagelser. År 2010 inkom en ansökan om att få övervaka ett parkeringshus som låg nära ett annat parkeringshus som var brottsutsatt. Ansökan beviljades inte, vilket är helt i linje med svensk rätt då det inte finns utrymme för tillstånd till områden närliggande brottsutsatta områden. RegR har dessutom nekat ett område i en stad kameraövervakning då det området i förhållande till andra närliggande områden inte kunde sägas vara särskilt brottsutsatt. Detta visar att ett område enbart på grund av hög brottslighet inte klassificeras som särskilt brottsutsatt utan den klassificeringen görs först i förhållande till omgivningen. I ett annat fall hade det till en ansökan bifogats en kommentar om att den sökandes försäkringsbolag krävde övervakningskameror vid växlingsapparaterna till et solarium. Huruvida länsstyrelsen lät detta argument väga in är okänt. Klart är dock att sådana argument inte ryms inom ramen för tillståndsprövningen enligt 6 § LAK enligt vilken andra intressen utöver övervaknings- och integritetsintresset inte ska beaktas.

Det faktum att förarbeten till LAK tydliggör en ökad möjlighet för övervakning av platser så länge motivet är brottsförebyggande syns i länsrättens beslut. I olika ärenden beviljades museum under 1997, 2007 och 2010 kameraövervakning för utställningshallar. Samtidigt under denna period beviljade RegR år 2003 ett museum i Kalmar att använda sig av kameraövervakning för utställningshallar då de innehöll mycket värdefulla och oersättliga objekt. Detta trots JK:s ståndpunkt enligt vilken platser för rekreation och fritid skyddas särskilt då människor inte räknar med eller ska behöva räkna med att bli övervakade. Genom det faktum att länsstyrelserna i tre av fyra undersökta år beviljat museum kameraövervakning kan eventuellt teorin om frontlinjebyråkrater återigen bli aktuell. I följande fall följer visserligen länsstyrelsen riktlinjer som ämnar lätta upp övervakningskraven för brottsförebyggande åtgärder men ett resonemang likt det RegR förde i fallet 2003 om extra dyrbara eller oersättliga objekt har inte framkommit i besluten. Enligt teorin om frontlinjebyråkrater finns en uppenbar risk med målstadganden och lagar som endast utgör riktlinjer så som 6 § LAK kan anses göra. Enligt vad som framkommit i de undersökta besluten kan inte en uppenbar förskjutning anses ha skett men i fallet av museum kan ifrågasättas om skyddet är tillräckligt.

Vidare kan ifrågasättas om avsikten med LAK och kameraövervakning på platser dit allmänheten har tillträde varit att förhindra snatteri och skadegörelse i den utsträckning länsstyrelsen beviljat. Av de 38 fall som analyserats berör tio beslut snatteri, skadegörelse eller sabotage på egendom. Ytterligare åtta fall har som ändamål att förebygga eller förhindra brott eller brottslighet. Dessa åtta kan antas ha som ändamål att förebygga egendomsbrott då de berör främst butiker. Det vill säga lite knappt hälften av alla fall berör denna sorts brottslighet vilken i sammanhanget får anses vara mindre grov brottslighet. Polisen påpekar också att de ämnar använda kameraövervakning för mer vardaglig brottslighet. Kanske kan det återigen ifrågasättas om inte en mänsklig närvaro bättre skulle avhjälpa de problem som vill avlägsnas. Bland annat Brå:s rapport från 2007 visar att spontan brottslighet exempelvis alkoholrelaterat våld på gator inte berörs på ett märkbart sätt av den situationella preventionen såsom övervakning. Väktare, poliser och andra medmänniskor kan ingripa på en gång när brott begås och eventuellt hindra brottet från att begås. En kamera förmedlar endast en bild som i bästa fall övervakas för stunden och leder till ingripande. I annat fall kan den endast fungera som bevis i en rättegång.

10.3 Slutsats

De frågeställningar som utgjort utgångspunkter för uppsatsen har besvarats genomgående under uppsatsens gång. I denna slutsats finns det dock en sammanfattning av de svar som kan utläsas.

Integritetsintresset vid allmän kameraövervakning har sedan den första lagen 1977 fått ett minskat utrymme. Exempelvis har det tidigare strikta tillståndskravet idag lättats upp och det finns tillfällen då kameror får sättas upp enbart efter anmälan eller helt tillståndsfritt. Denna utveckling beror

främst på att brottsbekämpning och brottförebyggande teorier fått ett utökat utrymme och ett större inflytande hos lagstiftaren. Från att ha varit det enda skyddsvärda intresset när frågor om allmän kameraövervakning avgjordes har integritetsintresset idag konkurrerande intressen som vägs in vid exempelvis tillståndsprövningar.

Länsstyrelsen i Skåne följer den tillåtande utveckling inom området för allmän kameraövervakning som lagstiftaren avsett. Kanske kan det dock hävdas att Länsstyrelsen i Skåne genom formuleringar och uttryck i besluten bidrar till en mer extensiv kameraövervakning än vad som avsetts. Detta har skett främst genom utvidgade ändamålsbeskrivningar och tillåtande av bildlagring i en större omfattning samt främjande av ljudupptagning.

Allmän kameraövervakning är inte isolerad från samhället den bedrivs i, inte heller från omgivningen den bevakar. Den utbredda preventionism som råder bidrar till en ökad övervakning och inkluderande ändamålsbeskrivningar. Övervakningen idag har många syften, inte bara att verka brottförebyggande utan också att verka trygghetsskapande och brottsupplärande. Det faktum att integritetsfrågor haft en oklar roll har också bidragit till en utökad kameraövervakning. På liknande sätt påverkar kameraövervakning omgivningen. Som visats kan kameraövervakning bidra till en diskriminering vid exempelvis uppföljningsprocesser. Kamerorna kan också bidra till en minskad frihet för individer.

Bilaga A

Beslut från 1997

Tillstånds-ansökare	Antalet kam-eror	Vilken yta	Ändamål	Rätt att spela in?	Ljud?
Företag ²⁴³	1	In och utgång	Kontrollera in- och utpassering av transporter och besökare till företaget.	Nej	-
Restaurang ²⁴⁴	2	Garderob och hiss	Säkerhet för personalen	Nej	-
Butik ²⁴⁵	3	Inom butik	Förhindra snatteri och stöld	Nej	-
Butik ²⁴⁶	2	Inom butik	Förebygga snatteri	Nej	-
Museum ²⁴⁷	5	Utställningslokal	Förebygga stöld	Ja vid larm	-
Företag ²⁴⁸	2	Körgrindar, omklädningsrum, kontor, parkering	Släppa in behörig trafik samt förebygga stöld och sabotage	Nej	-
Företag ²⁴⁹	1	Entréområde och parkering	Förhindra intrång, skadegörelse, motverka stöld och skadegörelse	Nej	-
Butik ²⁵⁰	1	Inom butik	Förebygga stöld	Nej	-

²⁴³ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-6315-97, 1997-02-19.

²⁴⁴ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-8536-97, 1997-04-18.

²⁴⁵ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-8671-97, 1997-04-18.

²⁴⁶ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-7317-97, 1997-04-22.

²⁴⁷ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-7349-97, 1997-04-25.

²⁴⁸ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-18293-97, 1997-04-29.

²⁴⁹ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-28695-97, 1997-08-29.

²⁵⁰ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-28649-97, 1997-08-19.

Beslut från 2001

Tillstånds-ansökare	Antal-et kam-eror	Vilken yta	Ändamål	Rätt att spela in?	Ljud ?
Parkeringshus ²⁵¹	3	Parkerings-hus	Förebygga stöld, inbrott och skadegörelse av fordon samt förhindra obehöriga uppehåller sig i parkeringshuset	Ja, vid larm	-
Nattklubb ²⁵²	2	Nattklubb	Verka brotts-förebyggande samt dokumentera brottslighet mot person eller annan allvarlig brottslighet.	Ja.	Nej
Fotbollsklubb ²⁵³	4	Arena	Brotts-förebyggande och underlätta identifiering av personer misstänka för brott	Ja	-
Polis-myndigheten ²⁵⁴	Av-slag	Betal-stationer vid Öresunds-bron	Samla dokumentation inför och efter intresse från räddningstjänsten	-	-

²⁵¹ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-31758-00, 2001-01-11.

²⁵² Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-1719-01, 2001-01-30.

²⁵³ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-2102-01, 2001-03-09.

²⁵⁴ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-6252-01, 2001-05-29.

Butik ²⁵⁵	14	Butik, fasad, varugård	Förhindra stöld och snatteri	Ja vid kassor och entré samt endast vid larm för de övriga. Avslag för kontinuerlig inspelning.	-
Butik ²⁵⁶	4	Butik samt förbutik med frukt	Förebygga stölder och snatteri	Nej	-
Bostadsbolag ²⁵⁷	4	Bostads-entré	Kontrollera in-passera-nde besökare som anmäler sig via porttelefon	Nej	-
Bostadsbolag ²⁵⁸	8	Bostads-entré	Kontrollera inpassera-nde besökare som anmäler sig via porttelefon	Nej	-
Fastighetsbolag ²⁵⁹	1	Port mot lagerlokal	Kontrollera inpassera-nde besökare som anmäler sig via porttelefon	Nej	-
Bensinmack ²⁶⁰	10	Butikens in och utgång, kassor, GDS-	Förebygga och dokumentera brott	Ja, vid kassorna och in – och utgång.	-

²⁵⁵ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-9600-01, 2001-04-24.

²⁵⁶ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-14437-01, 2001-05-29.

²⁵⁷ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-21260-01, 2001-06-21.

²⁵⁸ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-35095-01, 2001-11-13.

²⁵⁹ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-47066-01, 2001-12-13.

²⁶⁰ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-27394-01, 2001-12-13.

		tvätthall, pumpar		Avslag för inspelning med övriga kameror	
--	--	----------------------	--	--	--

Beslut från 2007

Tillstånds- ansökare	Antalet kamero r	Vilken yta	Ändamål	Rätt att spela in?	Ljud ?
Gym ²⁶¹	1 Avslag för för- bindelse- hall och tränings- hallar	Entré och reception	Förebygga rån och stöld	Nej	-
Hotell ²⁶²	4 1 avslag för över- vakning av baren	Receptionsdisk , bagagerum, konferensgång /entré	Förebygga brott	Nej	-
Butik ²⁶³	7	Entré, kassor, kosmetik- avdelning	Förebygga brott och säkerställa bevis om brott	Ja	-
Fastighetsbolag ²⁶⁴	2	Personalens parkeringsplats	Förebygga och förhindra skade- görelse	Ja	-
Museum ²⁶⁵	24	Konstmuseum	Förebygga och doku- mentera brott	Ja	-
Biltvätt ²⁶⁶	1	Växlings- automat vid biltvätts- anläggning	Förebygga stöld och skade- görelse	Ja	-

²⁶¹ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-43379-06, 2007-01-16.

²⁶² Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-40887-06, 2007-03-23.

²⁶³ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-66294-06, 2007-04-16.

²⁶⁴ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-16467-07, 2007-05-11.

²⁶⁵ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-11131-07, 2007-05-21.

²⁶⁶ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-67378-06, 2007-05-23.

Färja ²⁶⁷	47	Ombord på ms. Finntrader Avslag för övervakning av poolområdet	Höja säkerhet enligt ISPS-reglerna för terrorist-skydd mot fartyg	Ja	-
Polis-myndigheten ²⁶⁸	9	Polisstationen, gångstråk, garagebyggnad, planen framför garaget	Förebygga och uppdaga allvarlig brottslighet som innebär riks för liv eller hälsa eller omfattande förstörelse av egendom samt trygg och säker arbetsmiljö	Ja	-
Kollektivtrafik ²⁶⁹	4	Tågstation	Förebygga brott och öka tryggheten för resande	Ja mellan 22-05	-
Näringsidkare ²⁷⁰	1	Entré, varu- och växlings-automat i solarium	Förebygga och dokumentera inbrott, skadegörelse och stöld	Ja	Nej

Beslut från 2010

²⁶⁷ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-23572-07, 2007-09-13.

²⁶⁸ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-52855-07, 2007-10-15.

²⁶⁹ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-45204-07, 2007-10-26.

²⁷⁰ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-48334-07, 2007-12-11.

Tillstånds-ansökare	Antal-et kam-eror	Vilken yta	Ändamål	Rätt att spela in/lag-ra?	Ljud?
Butik ²⁷¹	1	Butiks-område	(Om-nämnt som syfte.) Före-bygga brott	Ja	Nej - tillsammans med lagrings-kommen-taren.
Räddnings-tjänsten ²⁷²	2	Brandbil	(Omnämnt som syfte.) Förebygga och dokumenter a brott	Ja på vissa adresser	Nej.
Arena ²⁷³	28	Entré-område, entré-område vid kiosker, restaurang-er, arenahallen , foajéer	(Omnämnt som syfte.) Förhindra brottsliga handlingar samt öka säkerhet för besökare och personal	Ja men vid begräns-ade tider	Nej – med fet stil.
Parkerings-hus ²⁷⁴	39	Parkerings-hus	Att personal och kunder ska uppfatta parkerings-huset som tryggt	Nej	Nej - tillsammans med lagrings-kommen-taren.
Butik ²⁷⁵	16	Butik och kassa-område	Förebygga och förhindra brottslighet	Ja	-
Museum ²⁷⁶	32	Ut-ställnings-område, kassor, trapphus och nödutgång	(Omnämnt som syfte.) Förhindra brott samt öka tryggheten	Ja utom en som riktas mot trot-toaren	Nej – med fet stil.

²⁷¹ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-61000-09, 2010-01-08.

²⁷² Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-93177-09, 2010-02-16.

²⁷³ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-23686-09, 2010-02-24.

²⁷⁴ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-92867-09, 2010-03-15.

²⁷⁵ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-36705-07, 2010-04-29.

²⁷⁶ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-36562-09, 2010-06-18.

Akut- mottagning ²⁷⁷	11	Port- telefon, väntrum och reception	(Omnämnt som syfte.) Brotts- preventivt	Ja men med be- gräns- ningar	Nej – med fet stil.
Företag ²⁷⁸	148	Central- station	(Omnämnt som syfte.) Öka säkerheten och upptäcka och förebygga brott	Ja	Nej – med fet stil.
Bostads- företag ²⁷⁹	3	Port- telefoner till bostadshus	(Omnämnt som syfte.) Kontrollera den som söker tillträde till byggnaden.	Nej	Ja
Företag ²⁸⁰	4	Lokal	Brotts- förebygg- ande	Ja, men avslag för 3	Nej.

²⁷⁷ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-4121-10, 2010-07-15.

²⁷⁸ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-1604-10, 2010-09-01.

²⁷⁹ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-8301-10, 2010-09-08.

²⁸⁰ Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-80286-09, 2010-11-05.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar

SOU 1997:39 ”Integritet, Offentlighet och informationsteknik”, Slutbetänkande av Datalagskommittén.

SOU 2007:22 ”Skyddet för den personliga integriteten – kartläggning och analys”, Delbetänkande av Integritetsskyddskommittén, Del 1 samt del 2.

SOU 2008:3, ”Skyddet för den personliga integriteten – bedömningar och förslag”, Slutbetänkande av integritetsskyddskommittén.

SOU 2009:87, ”En ny kameraövervakningslag”, Betänkande av 2008 års kameraövervakningsutredning.

Propositioner

Prop. 1989/90:119, ”Om övervakningskameror m.m.” .

Prop. 1997/98:64, ”Lag om allmän kameraövervakning”.

Prop. 2003/04:145, ”Trängselskatt”.

Prop. 2009/10:80, ”En reformerad grundlag”.

Departementsserien

Ds 1994:51, ”Skyddet för enskilda personers privatliv – en studie”, (Regeringskansliets offsetcentral), Stockholm, 1994.

Rapporter

Blixt, Madeleine, ”Kameraövervakning i brottsförebyggande syfte”, Brå 2003:11, Stockholm, 2003.

SCB, ”Skyddet för den personliga integriteten” Enkätundersökning, Enkätenheten, 2006.

Welsh, Brandon C och Farrington, David P, ”Kameraövervakning och brottsprevention: en systematisk forskningsgenomgång” Brå rapport 2007:29, Stockholm, 2007.

Litteratur

- Abrahamsson, Olle, "Integritetsskydd med eller utan förnuft", SvJT 2009 s. 421-434.
- Asp, Petter, "Går det att se en internationell trend? – Om preventionismen i den moderna straffrätten", SvJT 2007 s. 69-82.
- Axberger, Hans-Gunnar, "Integritetsskydd i perspektiv", SvJT 2009 s. 468-482.
- Bennett, Colin J, "The Privacy advocates – resisting the spread of surveillance", The MIT press Massachusetts Institute of Technology, 2008.
- Brickman, Annika, "Vad får man tåla?", SvJT 2007 s. 171-180.
- Bull, Thomas och Sterzel, Fredrik, "Regeringsformen – en kommentar", SNS Förlag, Första upplagan, Stockholm, 2010.
- Cameron, Iain, "Brottsbekämpning, rättssäkerhet och integritet – vissa internationella trender", SvJT 2007 s. 83-98.
- Cameron, Iain, "Normkonflikter och EKMR", SvJT 2007 s. 851-861.
- Collste, Göran, "Personlig integritet", Centrum för tillämpad etik Universitetet i Linköping, återfinns i SOU 1997:39 "Integritet, Offentlighet och informationsteknik".
- Danelius, Hans, "Mänskliga rättigheter i europeisk praxis", Norstedts Juridik, Stockholm, 2000.
- van Dijk, Peter, van Fried, Hoof, van Rijn, Arjen och Zwaak, Leo, "Theory and Practice of the European Convention on Human Rights", fjärde upplagan- Antwerpen-Oxford, 2006, Intersentia.
- Hier, Sean P och Greenberg, Josh, "Surveillance – Power, problems and politics" UBC Press, Vancouver, 2009.
- Holmberg, Erik, Stjernquist Nils, Isberg, Magnus, Eliason, Marianne och Regner, Göran, "Grundlagarna", Nordstedts Juridik, andra upplagan, 2006.
- Lehrberg, Bert, "Praktisk juridisk metod", I.B.A, Uppsala, 2010.
- Liedman, Sven-Eric, "Från Platon till kriget mot terrorismen", Albert Bonniers Förlag, 14e upplagan 2005.

Listerborn, Carina, "Trygg stad. Diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik, Chalmers tekniska högskola – Institutionen för arkitektur, Göteborg, 2002.

Munck, Johan, "Synpunkter på några integritetsskyddsfrågor", SvJT 2009 s. 499-505.

Nek, Lennart, "Personlig integritet – den privata sfären", Författares bokmaskin, Stockholm, 1997.

Nilsson, Roddy, "Foucault – en introduktion", Égalité, Malmö, 2008.

Norris, Clive och Wilson Dean, "Surveillance, crime and social control", Ashgate Publishing Limited, Hampshire England, 2006.

Peczenik, Alexander, "Juridikens metodproblem", Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm, 1980.

Reimers, Elisabet, "Integritetsskyddet i Regeringsformen", SvJT 2009 s. 435-451.

Rothstein, Bo (red.), "Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem", SNS förlag, 3e upplagan, Stockholm, 2001.

Sahlin, Ingrid, "Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen", Arkiv, Lund, 2000.

Strömholm, Stig, "Integritetsskyddet – ett försök till internationell lägesbestämning", SvJT 1971 s. 695.

Svenska akademins ordlista, 13:e upplagan, 2006.

Träskman, Per-Ole, "Brottsligheten och dess bekämpande – en reflektion om verkliga hot och hotbilder", SvJT 2007 s. 101-121.

Ulväng Magnus, "Brottsbekämpning, rättssäkerhet och integritet – vad är det som har hänt och vad ska vi göra?", SvJT 2007 s. 1-16.

Wästerfors, David, "Kamerans konsekvenser – en fallstudie av kameraövervakning mot bilbrott i landskrona", Research reports, Lund, 2006.

Zureik, Harling Stalker och Smith, Lyon, Chan, "Surveillance, privacy and globalization of personal information", McGill Queen's University Press, 2010.

Österdahl, Inger, "Normprövning ur ett EKMR-perspektiv", SvJT 2007 s. 882-896.

Internet

www.datainspektionen.se, 2011-04-28, Datainspektionens hemsida.

www.humanrights.gov.se/extra/pod/?id=81&module_instance=6&action=pod_show, 2011-04-26, Regeringens webbplats för mänskliga rättigheter.

www.regeringen.se/sb/d/8586/a/79592, 2011-03-24. Regeringens hemsida.

Beslut från länsstyrelsen

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-6315-97, 1997-02-19.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-8536-97, 1997-04-18.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-8671-97, 1997-04-18.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-7317-97, 1997-04-22.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-7349-97, 1997-04-25.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-18293-97, 1997-04-29.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-28695-97, 1997-08-29.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-28649-97, 1997-08-19.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-31758-00, 2001-01-11.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-1719-01, 2001-01-30.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-2102-01, 2001-03-09.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-6252-01, 2001-05-29.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-9600-01, 2001-04-24.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-14437-01, 2001-05-29.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-21260-01, 2001-06-21.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-35095-01, 2001-11-13.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-47066-01, 2001-12-13.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 652-27394-01, 2001-12-13.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-43379-06, 2007-01-16.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-40887-06, 2007-03-23.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-66294-06, 2007-04-16.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-16467-07, 2007-05-11.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-11131-07, 2007-05-21.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-67378-06, 2007-05-23.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-23572-07, 2007-09-1.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-52855-07, 2007-10-15.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-45204-07, 2007-10-26.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-48334-07, 2007-12-11.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-61000-09, 2010-01-08.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-93177-09, 2010-02-16.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-23686-09, 2010-02-24.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-92867-09, 2010-03-15.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-36705-07, 2010-04-29.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-36562-09, 2010-06-18.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-4121-10, 2010-07-15.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-1604-10, 2010-09-01.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-8301-10, 2010-09-08.

Beslut av Länsstyrelsen i Skåne län, dnr 211-80286-09, 2010-11-05.

Övrigt

Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Rättsfallsförteckning

Kammarrätten

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 8039-8, beslut 2009-04-16.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 311-10, beslut 2010-03-10.

Regeringsrätten

RÅ 2000 ref. 52.

RÅ 2001 ref. 39.

RÅ 2003 ref. 7.

RÅ 2004 ref. 44.

RÅ 2005 ref. 18.

RÅ 2005 not. 52.

RÅ 2010 ref. 22 I.

RÅ 2010 ref. 22 II.

RÅ 2010 ref. 22 III.

RÅ 2010 not. 15.

Mål från Europadomstolen

Målet Klass m.fl. mot Tyskland, dom den 6 september 1978. A28.
(Application no. 5029/71).

Målet Malone mot Förenade Konungariket, dom den 2 augusti 1984. A82.
(Application no. 8691/79).

Målet Leander mot Sverige, dom den 26 mars 1987. A116. (Application no. 9248/81).

Målet Kruslin mot Frankrike, dom den 24 april 1990. A-176-A.
(Application no. 11801/85).

Målet Niemietz mot Tyskland, dom den 16 december 1992. A251-B.
(Application no. 13710/88).

Målet Kopp mot Schweiz, dom den 25 mars 1998. Reports 1998 –II.
(13/1997/797/1000).

Målet Valenzuela Contreras mot Spanien, dom den 30 juli 1998. Reports
1998-II. (58/1997/842/1048).

Målet Rotaru mot Rumänien, dom den 4 maj 2000. Reports of judgments
and decisions 2000-V. (Application no. 28341/95).

Målet A.W. Khan mot Förenade Konungariket, dom den 4 oktober 2000.
Reports of judgments and decisions 2000-V. (Application no. 47486/06).

Målet P.G och J.H mot Förenade Konungariket, dom den 25 september
2001. Reports of judgments and decisions 2001-IX. (Application no.
44787/98).

Målet Pretty mot Förenade Konungariket, dom den 29 april 2002. Reports
of judgments and decisions 2002-III. (Application no. 2346/02).

Målet Peck mot Förenade Konungariket, dom den 28 januari 2003. Reports
of judgments and decisions 2003-I. (Application no. 44647/98).

Målet Hannover mot Tyskland, dom den 24 juni 2004. (Application no.
59320/00).

Målet Liberty med flera mot Förenade Konungariket, dom den 1 oktober
2008. (Application no. 58243/00).

Målet Kennedy mot Förenade Konungariket, dom den 18 augusti 2010.
(Application no. 26839/05).